

HOTĂRÎREA PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA

Cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM)

nr. 11 din 24.12.2012

Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2013, nr.6, pag.4

* * *

Modificată de:

[Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.41 din 18.12.2017](#)

[Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1 din 23.02.2015](#)

Generalizarea practicii judiciare a demonstrat că, în general, instanțele judecătorești aplică corect legislația cu privire la infracțiunile săvârșite prin omor. Se comit mai puține greșeli la încadrarea acțiunilor și la stabilirea pedepselor.

Concomitent, unele instanțe judecătorești nu țin cont de pericolul social deosebit al omorului intenționat. Nu se respectă întotdeauna cerința legii cu privire la cercetarea multilaterală, completă și obiectivă a circumstanțelor infracțiunii săvârșite, în special privind clarificarea intenției celui vinovat și a motivelor omorului.

Se comit greșeli la delimitarea omorului intenționat de componentele de infracțiuni conexe, în special, de lipsirea de viață din imprudență (art.149 CP al RM), de vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, care a provocat decesul victimei (art.151 alin.(4) CP), precum și la delimitarea tentativei de omor de cauzarea vătămarilor intenționate ale integrității corporale sau ale sănătății.

Într-un șir de cazuri, respingînd concluzia cu privire la tipul de intenție de săvîrșire a omorului, instanțele judecătorești țin cont numai de datele care demonstrează că persoana nu avea intenția directă de a curma viața și nu apreciază la modul convenit circumstanțele care permit de a constata că făptuitorul avea intenție indirectă.

Una din deficiențele esențiale o constituie faptul că numeroase instanțe judecătorești nu clarifică datele care se referă la persoana vinovatului și la persoana victimei, precum și la relațiile dintre ele, la comportarea victimei în timpul comiterii infracțiunii.

Nu toate instanțele iau măsuri pentru elucidarea cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvîrșirea omorurilor.

Nu în toate cazurile sunt corectate greșelile comise la examinarea acestor cauze în ordine de apel și recurs.

În scopul lichidării deficiențelor menționate în activitatea instanțelor judecătorești vizînd judecarea cauzelor despre infracțiunile săvîrșite prin omor și în legătură cu neclaritățile apărute în practica judiciară, în baza art.2 lit.e) și art.16 lit.c) din Legea cu privire la Curtea Supreme de Justiție a Republicii Moldova, Plenul

HOTĂRĂȘTE:

1. Atenționează instanțele judecătorești asupra importanței deosebite a aplicării corecte și uniforme a legislației în vigoare despre răspunderea pentru infracțiunile săvîrșite prin omor.

Întrucît chestiunea despre vinovăția inculpatului se soluționează numai după examinarea judiciară, efectuată în modul convenit, este necesar de a spori rolul și importanța acestei etape a procedurii penale în cauzele ce țin de această categorie.

Sentința poate fi bazată doar pe probe care au fost cercetate direct, multilateral, complet și obiectiv în cadrul ședinței de judecată.

Instanțele judecătorești trebuie să cerceteze minuțios toate circumstanțele infracțiunilor săvîrșite prin omor. Concluziile instanței judecătorești cu privire la vinovăția sau nevinovăția

inculpatului, încadrarea infracțiunii săvârșite și aplicarea pedepsei urmează să fie motivate în sentință, indicându-se probele cercetate.

Recunoașterea de către învinuit a vinovăției sale, ca și oricare altă probă, necesită să fie supusă unui control multilateral și poate fi pusă la baza sentinței de condamnare, dacă ea a fost confirmată prin alte probe.

Instanța de judecată, soluționând chestiunea de vinovăție în cazul infracțiunilor săvârșite prin omor, urmează să rezulte din cumulul tuturor circumstanțelor infracțiunii săvârșite, să țină cont, în special, de anturajul, modul de săvârșire a infracțiunii, arma utilizată, numărul, caracterul și localizarea rănilor și a altor vătămări corporale, comportarea anterioară a făptuitorului și a victimei, relațiile dintre ei etc.

[Pct.1 modificat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

2. Ținând cont de faptul că motivele și metodele infracțiunilor săvârșite prin omor au o importanță deosebită pentru aprecierea corectă a celor săvârșite și pentru stabilirea pedepsei, instanțele judecătorești urmează să clarifice în toate cazurile aceste circumstanțe și să le indice în sentință.

3. Omorul intenționat (sau pur și simplu omorul) este lipsirea ilegală și intenționată de viață a unei alte persoane. Această definiție a noțiunii de omor este aplicabilă tuturor infracțiunilor săvârșite prin omor, prevăzute la art.145-148 CP al RM.

Omorul intenționat nu poate fi săvârșit nici înainte de începutul vieții persoanei, nici după încetarea vieții persoanei. Prin deces se înțelege stingerea integrală și ireversibilă a activității biologice a proceselor vitale ale organismului. Sub aspectul consumării infracțiunii de omor, interesează anume momentul morții cerebrale, și nu momentul morții clinice. Provocarea morții clinice constituie tentativa la infracțiunea de omor intenționat.

De cele mai dese ori, omorul se comite prin acțiune.

Pentru calificare este irelevant dacă făptuitorul a activat direct și personal asupra victimei ori a recurs la un mijloc sau instrument indirect, activat de o altă forță, de animale, de mijloace de transport, a profitat de acțiunile așteptate ale victimei sau de acțiunile victimei minore sau iresponsabile, care nu poate înțelege semnificația celor săvârșite. Legea penală nu descrie conduita susceptibilă să provoace moartea victimei, de aceea moartea poate fi provocată prin orice mijloace sau instrumente, care trebuie să fie apte să producă rezultatul mortal prin ele însele sau prin întrebuințarea lor în anumite moduri, împrejurări sau condiții.

Omorul poate fi comis și prin inacțiune, atunci când din cauza nesăvârșirii unor acțiuni obligatorii, obiectiv necesare și realmente posibile, nu s-a împiedicat sau nu s-a înlăturat desfășurarea unor procese de natură să provoace moartea victimei (de exemplu, prin nehrănirea copilului, prin expunerea unui bolnav sau neputincios la o temperatură scăzută, prin neadministrarea medicamentelor sau neaplicarea tratamentului necesar unui bolnav, prin neacționarea unui mecanism care lovește victima etc.). Așadar, infracțiunea de omor intenționat se comite prin inacțiune atunci când există obligația legală, contractuală sau naturală de a împiedica producerea morții victimei.

Legătura de cauzalitate dintre acțiunea și inacțiunea făptuitorului și urmările prejudiciabile sub formă de moarte cerebrală a victimei trebuie să fie stabilită cu atenție în fiecare caz în parte. De aceea, în toate cauzele care au ca obiect o infracțiune de omor se efectuează o expertiză medico-legală, care are ca scop tocmai stabilirea cauzelor decesului.

[Pct.3 modificat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

4. Absența urmărilor prejudiciabile, adică a morții cerebrale, demonstrează că omorul s-a întrerupt la etapa de pregătire sau de tentativă.

Pregătirea de omor se poate exprima în procurarea, fabricarea sau adaptarea mijloacelor ori instrumentelor de săvârșire a omorului, în luarea de cunoștință cu locul în care se preconizează comiterea omorului, în crearea condițiilor pentru ascunderea urmelor omorului, în studierea eventualelor obstacole care ar putea îngreuna săvârșirea omorului și în elaborarea metodelor pentru evitarea acestor obstacole, în găsirea participanților la omor etc.

Tentativa de omor poate fi o tentativă întreruptă (neterminată), dacă subiectul nu a putut să-și continue fapta, intervenind anumiți factori care l-au împiedicat să-și desfășoare mai departe activitatea infracțională. În alte cazuri, tentativa de omor poate fi o tentativă perfectă (terminată), atunci când făptuitorul depune toate eforturile pe care le consideră necesare pentru lipsirea de viață a victimei și care în realitate au fost necesare pentru aceasta, fără ca fapta să-și fi produs efectul.

Renunțare de bunăvoie la săvârșirea infracțiunii de omor intenționat se va considera încetarea de către făptuitor a pregătirii de omorul intenționat sau încetarea acțiunilor (inacțiunilor) îndreptate nemijlocit spre săvârșirea omorului intenționat, dacă făptuitorul era conștient de posibilitatea consumării infracțiunii. Făptuitorul nu poate fi supus răspunderii penale în baza art.145 CP al RM, dacă a renunțat, benevol și definitiv, să ducă pînă la capăt activitatea infracțională. În același timp, cel care a renunțat de bunăvoie la ducerea pînă la capăt a infracțiunii de omor intenționat este supus răspunderii penale numai în cazul în care fapta săvârșită conține o altă infracțiune consumată (de exemplu, infracțiunea prevăzută la art.151, 152 sau altele din Codul penal).

În cazul delimitării tentativei de omor de amenințarea cu omor (care se califică în baza art.155 CP al RM) trebuie de ținut cont de faptul că, în ipoteza amenințării cu omor, făptuitorul are posibilitatea reală să-și realizeze amenințarea și să săvârșească acțiuni concrete în direcția dorită, însă decide benevol să nu le săvârșească, deși are pentru aceasta toate condițiile favorabile (nu este vorba de renunțarea de bunăvoie la săvârșirea infracțiunii de omor; făptuitorul nici nu a urmărit să săvârșească omorul; nu poți să renunți la intenția care nici nu a existat). În opoziție, în ipoteza tentativei de omor, făptuitorul întreprinde toate eforturile în vederea săvârșirii omorului, însă, din cauze independente de voința lui, aceste eforturi nu-și produc efectul.

5. Omorul intenționat poate fi săvârșit în anumite circumstanțe agravante determinate, care conferă faptei un grad sporit de pericol social și o periculozitate mai mare a infractorului. Ca formă agravată a infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(1) CP, varianta de omor intenționat de la alineatul (2) al aceleiași norme păstrează semnele esențiale ale omorului intenționat neagravat, la care se vor alătura circumstanțele prevăzute în dispoziția incriminatoare ca circumstanțe agravante.

În conformitate cu art.77 alin.(2) CP al RM, dacă circumstanțele menționate la alineatul (1) al acestui articol sunt prevăzute la articolele corespunzătoare din Partea Specială a Codului penal în calitate de semne ale acestor componente de infracțiuni, ele nu pot fi concomitent considerate circumstanțe agravante avute în vedere la stabilirea pedepsei. De exemplu, în cazul în care omorul este săvârșit din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă, va fi reținută numai circumstanța agravantă specificată la art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM. Nu se va reține circumstanța agravantă specificată la art.77 alin.(1) lit.d) CP al RM.

5.1. Omorul săvârșit cu premeditare (art.145 alin.(2) lit.a) CP al RM).

Omorul săvârșit cu premeditare presupune întrunirea concomitentă a trei condiții: 1) trecerea unui interval de timp din momentul luării hotărîrii de a săvârși omorul și pînă la momentul executării infracțiunii; 2) în acest interval de timp, făptuitorul trebuie să mediteze, să-și concentreze forțele sale psihice în vederea asigurării reușitei acțiunii sale; 3) în acest interval de timp, făptuitorul trebuie să treacă la săvârșirea unor acte de pregătire de natură să întărească hotărîrea luată și să asigure realizarea ei.

Referitor la prima condiție de acest gen, pentru a considera omorul ca fiind săvârșit cu premeditare, este necesar să se constate că luarea hotărîrii de a săvârși omorul a premers (a precedat) cu o anumită perioadă de timp săvârșirea faptei. Durata acestui interval de timp nu este fixă și nici nu poate fi dinainte stabilită. În fiecare caz, instanța de judecată va constata dacă această condiție este sau nu îndeplinită, ținînd seama de împrejurările concrete ale cauzei și, îndeosebi, de particularitățile subiective ale făptuitorului, deoarece, în funcție de aceste particularități, o persoană poate avea nevoie de un interval mai mare de timp pentru a chibzui, pe cînd o altă persoană poate chibzui cu multă eficiență chiar într-un interval de timp mai scurt.

Cît privește cea de-a doua condiție de realizare a premeditării, aceasta presupune, în esență, că hotărîrea infracțională este luată după un prealabil examen comparativ al motivelor pozitive și negative, precum și al rezultatelor ilicite dorite și nedorite de subiect.

Premeditarea nu trebuie echivalată cu intenția premeditată. Pentru a exista premeditare nu este suficient ca făptuitorul să fi luat pur și simplu mai dinainte hotărîrea de a omori. În acest caz, vom avea o intenție premeditată care nu poate conta, de una singură, la calificarea faptei de omor conform art.145 alin.(2) lit.a) CP. Existența agravantei prevăzute de această normă presupune prezența unui complex de condiții de realizare a premeditării (enunțate mai sus), care privesc atît latura subiectivă, cît și latura obiectivă a infracțiunii.

Cu privire la cea de-a treia condiție de realizare a premeditării, este necesar a consemna că pregătirea de infracțiune este o etapă indispensabilă a activității infracționale, în ipoteza infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.a) CP al RM. Premeditarea nu poate exista, dacă decizia infracțională nu se exteriorizează prin acte pregătitoare, de natură nu doar psihică, dar și materială, obiectivizată.

Premeditarea nu poate fi reținută, dacă făptuitorul a dispus de un timp suficient, dar nu a întreprins nici un act de pregătire a omorului.

Totodată, omorul săvîrșit cu premeditare poate forma concurs cu o altă infracțiune, însă, în acest caz trebuie să se stabilească dacă au fost săvîrșite acțiuni de pregătire a infracțiunii de omor. Dacă au fost comise acțiuni de pregătire doar a infracțiunii aflate în concurs cu omorul, nu va putea funcționa agravanta de la art.145 alin.(2) lit.a) CP al RM.

5.2. Omorul săvîrșit din interes material (art.145 alin.(2) lit.b) CP al RM).

Interesul material constituie motivul generat de necesitatea făptuitorului de a-și spori activul patrimonial (de a obține sau de a reține un cîștig material) sau de a-și micșora pasivul patrimonial (de a se elibera de cheltuieli materiale).

Ipotezele în care este aplicabilă circumstanța agravantă, prevăzută la art.145 alin.(2) lit.b) CP al RM, sunt: 1) omorul săvîrșit în vederea obținerii banilor, a bunurilor, a unor drepturi patrimoniale, a avansării într-o funcție, presupunînd o retribuție mai mare, a moștenirii, a încheierii unei convenții avantajoase în viitor, a altor foloase sau avantaje materiale; 2) omorul persoanei, care are dreptul de întreținere, de către persoana care are obligația de întreținere, în scopul eliberării de această obligație; 3) omorul săvîrșit în vederea primirii sumei asigurate; 4) omorul săvîrșit în scopul neachitării datoriei sau în scopul amînării achitării datoriei; 5) omorul săvîrșit în scop de canibalism, cu precizarea că făptuitorul dorește să beneficieze de calitățile de consum ale corpului victimei, etc.

Dimpotrivă, fapta nu poate fi calificată ca omor săvîrșit din interes material în următoarele cazuri: 1) cîștigul material apare doar ca ocazie pentru săvîrșirea omorului din motive huliganice sau din alte asemenea motive; 2) fapta a avut loc în timpul cînd făptuitorul își păzea bunurile sale sau bunurile altor persoane; 3) fapta a fost săvîrșită în scopul recuperării de către făptuitor a propriilor bunuri (sau a bunurilor altor persoane) care se aflau ilegal la victimă; 4) fapta a fost săvîrșită în legătură cu nedorința victimei de a executa, față de făptuitor, obligațiunile patrimoniale; 5) fapta a fost săvîrșită din răzbunare pentru prejudiciul material cauzat făptuitorului, etc.

Pentru aplicarea răspunderii conform art.145 alin.(2) lit.b) CP al RM, este necesar ca interesul material să apară la făptuitor pînă la terminarea executării faptei prejudiciabile: anterior săvîrșirii omorului sau chiar în timpul săvîrșirii acestuia. Dacă interesul material apare la făptuitor ulterior momentului în care își finalizează executarea faptei de omor a victimei, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 (cu excepția alin.(2) lit.b) CP al RM), dacă nu există alte agravante.

Dacă făptuitorul a urmărit interesul material la săvîrșirea omorului, însă acest interes nu s-a realizat, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.b) CP.

În cazul în care făptuitorul a urmărit interesul material la săvîrșirea omorului, iar acest interes s-a realizat, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.b) și, eventual,

o altă normă din Codul penal (de exemplu, art.186-192, 192¹, 192², 217⁴, 222, 290, 360 sau altele).

[Pct.5.2 modificat prin [Hotărârea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

5.3. Omorul săvârșit în legătură cu îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de serviciu sau obștești (art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM).

Prin **îndeplinirea obligațiilor de serviciu** se înțelege executarea atribuțiilor de serviciu care decurg din contractul individual de muncă, încheiat cu o întreprindere, instituție sau organizație, înregistrată în modul stabilit, indiferent de tipul de proprietate sau de forma juridică de organizare a acesteia. Astfel, putem desprinde următoarele caracteristici ale persoanei care își îndeplinește obligațiile de serviciu: 1) este o persoană care activează în cadrul unei întreprinderi, instituții sau organizații, înregistrate în modul stabilit, indiferent de tipul de proprietate sau de forma juridică de organizare a acesteia; 2) este parte la contractul individual de muncă.

Prin **îndeplinirea obligațiilor obștești** se are în vedere îndeplinirea de către cetățeni a unor îndatoriri publice cu care aceștia au fost însărcinați sau săvârșirea altor acțiuni în interesul societății sau al unor persoane aparte. Astfel, îndeplinirea obligațiilor obștești poate fi de două tipuri: 1) îndeplinirea în baze obștești a obligațiilor obștești special încredințate; 2) îndeplinirea din proprie inițiativă a acțiunilor în interesele societății sau ale unor cetățeni aparte.

Este necesar a se stabili motivul omorului și legătura cauzală dintre îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau obștești și săvârșirea omorului. Expresia “în legătură cu” de la lit.d) al art.145 alin.(2) CP al RM se va interpreta în sensul că omorul poate fi săvârșit: 1) pînă la îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau obștești (în scopul neadmiterii lor); 2) în momentul îndeplinirii obligațiilor respective (în scopul reprimării lor); 3) după îndeplinirea acelor obligații (din răzbunare pentru îndeplinirea lor).

Pentru calificarea faptei în baza art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM, nu are însemnătate timpul ce s-a scurs din momentul îndeplinirii obligațiilor de serviciu sau obștești. Este un termen “imprescriptibil”, limitat doar de durata vieții victimei și a făptuitorului. Acest termen nu se confundă cu termenul de prescripție a răspunderii penale pentru omor, care este un termen de o cu totul altă natură și care începe să curgă din momentul săvârșirii acestei infracțiuni (nu din momentul îndeplinirii de către victimă a obligațiilor de serviciu sau obștești).

Activitatea victimei infracțiunii de omor prevăzute la art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM trebuie să aibă un caracter legitim. Dacă omorul este săvârșit în legătură cu activitatea nelegitimă a victimei (de exemplu, în legătură cu excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu), un atare omor se va califica în baza art.145 CP al RM (cu excepția alin.(2) lit.d) al acestui articol).

Este necesar de specificat că victima în cazul infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM poate fi numai persoana care îndeplinește îndatoririle de serviciu sau obștești, nu și rudele sau alte persoane apropiate victimei.

Norma de la lit.d) a art.145 alin.(2) CP poate fi o normă generală în raport cu normele concurente speciale de la art.142 alin.(3), art.145 alin.(2) lit.h), art.342 sau altele din Codul penal. În astfel de cazuri, potrivit prevederilor art.116 CP al RM, se va aplica numai norma specială.

5.3¹. Omorul săvârșit asupra unui membru de familie (art.145 alin.(2) lit.e¹) [CP al RM](#)).

Circumstanța agravantă, prevăzută la art.145 alin.(2) lit.e¹) [CP al RM](#) are un caracter personal și vizează atât făptuitorul, cât și victima infracțiunii de omor, aceștia urmând să îndeplinească o calitate specială, și anume, acea de membru de familie.

Instanțele se atenționează că noțiunea de „membru de familie”, în sensul art.133¹ [CP](#), presupune existența uneia dintre cele două accepțiuni ale calității speciale a victimei și făptuitorului: a) condiția de conlocuire; b) condiția de conlocuire separată, de aceea, la examinarea cauzelor penale de învinuire, în baza art.145 alin.(2) lit.e¹) [CP al RM](#), se va verifica incidența acestor condiții.

Dacă în rezultatul actelor de violență asupra unui membru de familie a survenit decesul ultimului, față de care făptuitorul nu manifesta intenția, cele comise se vor califica, potrivit alin.(4) art.201¹ [CP al RM](#), cu condiția ca decesul să se afle în legătură de cauzalitate cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății.

[Pct.5.3¹ introdus prin [Hotărîrea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

5.4. Omorul săvârșit cu bună-știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor (art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM).

Circumstanța agravantă respectivă presupune trei ipoteze alternative: 1) omorul săvârșit cu bună-știință asupra unui minor; 2) omorul săvârșit cu bună-știință asupra unei femei gravide; 3) omorul săvârșit profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor.

Oricare din aceste trei ipoteze este suficientă în vederea aplicării prevederii art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

5.4.1. Ipoteza - omor săvârșit cu bună-știință asupra unui minor presupune îndeplinirea cumulativă a două condiții: 1) victima să fie un minor; 2) făptuitorul să manifeste bună-știință în privința calității de minor a victimei.

Astfel, înainte de toate, la momentul săvârșirii infracțiunii, victima trebuie să nu fi atins vârsta de 18 ani. Folosind termenul “minor”, legiuitorul nu a intenționat să facă vreo deosebire în raport cu vârsta sau cu discernământul victimei. Totuși, aceste împrejurări trebuie luate în calcul la individualizarea pedepsei.

În contextul săvârșirii omorului cu bună-știință asupra unui minor, sintagma *cu bună-știință* denotă că, la momentul săvârșirii faptei, făptuitorul cunoștea cu certitudine despre vârsta minoră a victimei. Dacă, la momentul săvârșirii faptei, făptuitorul nu avea o certitudine cu privire la vârsta minoră a victimei, răspunderea penală nu-i poate fi agravată în bază art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

În cazul în care făptuitorul a considerat eronat că omoară un minor, calificarea trebuie făcută pentru fapta de omor efectiv săvârșită și nu conform art.27 și art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Sub un alt aspect, este posibil ca făptuitorul să aibă o reprezentare eronată asupra identității minorului, ca victimă vizată. Iar victima efectivă să fie de asemenea un minor. Într-o asemenea ipoteză, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Altfel spus, se va reține omorul săvârșit cu bună-știință asupra unui minor, în formă consumată.

5.4.2. Ipoteza - omor săvârșit cu bună-știință asupra femeii gravide presupune îndeplinirea cumulativă a două condiții: 1) victima să fie o femeie gravidă și 2) făptuitorul să manifeste bună-știință în privința circumstanței că victima se află în această stare.

Pentru calificarea faptei în baza art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM nu contează durata sarcinii, în sensul că sarcina poate fi la început, poate fi într-o fază intermediară sau poate să se apropie de momentul nașterii. La fel, nu are importanță nici gradul de viabilitate a produsului concepției. De asemenea, nu are relevanță tipul sarcinii, respectiv dacă este vorba despre o sarcină normală sau despre o sarcină extrauterină. Nu este relevantă nici împrejurarea dacă victima intenționa să ducă sarcina pînă la naștere sau dacă intenționa să întrerupă artificial sarcina. La fel, nu importă dacă graviditatea are o cauză naturală sau una artificială (fecundarea artificială sau implantarea embrionului). Nu influențează asupra calificării nici dacă, în rezultatul omorului femeii gravide, a fost distrus sau nu produsul concepției. De asemenea, asupra calificării omorului, săvârșit cu bună-știință asupra femeii gravide, nu poate avea vreun impact vârsta victimei. Toate aceste împrejurări pot fi luate în considerație doar la individualizarea pedepsei.

Pentru ca făptuitorului să-i fie imputabilă răspunderea în baza art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, acesta trebuia să fi avut cunoștință în concret despre graviditatea victimei (din surse medicale, datorită unor relații de familie sau de serviciu, datorită faptului că sarcina era evidentă etc.). Sub acest aspect, vinovăția făptuitorului trebuie dovedită în concret, nefiind suficientă

simpla prezumție că făptuitorul a prevăzut că victima ar putea fi gravidă, întrucât este femeie. Dacă făptuitorul nu știa în genere despre graviditatea victimei, răspunderea penală la fel nu-i poate fi agravată în bază art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

În cazul în care făptuitorul a considerat eronat că omoară o femeie gravidă, calificarea trebuie făcută pentru fapta de omor efectiv săvârșită și nu conform art.27 și art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Sub un alt aspect, este posibil ca făptuitorul să aibă o închipuire eronată asupra identității femeii gravide, ca victimă vizată. Iar victima efectivă să fie de asemenea o femeie gravidă. Într-o asemenea ipoteză, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Altfel spus, se va reține omorul săvârșit cu bună-știință asupra femeii gravide, în formă consumată.

5.4.3. Ipoteza de omor săvârșit profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor presupune îndeplinirea cumulativă în principal a două condiții: 1) victima să se afle într-o stare de neputință și 2) făptuitorul să profite de această stare pentru a omorî victima.

Prin *stare de neputință* trebuie să înțelegem incapacitatea victimei de a se apăra din cauza nefuncționării totale sau parțiale a conștiinței ori a stării sale fizice sau psihice precare.

În art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, legiuitorul enumeră exemplificativ factorii ce constituie cauzele stării de neputință a victimei: vârsta înaintată; boala; handicapul fizic sau psihic sau alți factori. Starea fizică sau psihică precară a victimei este determinată de boala, handicapul fizic sau psihic al acesteia, de alți factori (de exemplu, în unele cazuri – starea de ebrietate). La alți asemenea factori cauzali se raportează și vârsta înaintată, vârsta fragedă, nefuncționarea totală sau parțială a conștiinței.

Dacă în momentul omorului, victima se află în stare de somn, există toate temeiurile legale de a califica cele comise în baza art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Noțiunea “starea de neputință a victimei” este o noțiune estimativă. De exemplu, nu oricare minor cu vârsta de 11 ani va fi neapărat considerat că se află în stare de neputință. În același rînd, nu oricare persoană de vîrstă înaintată trebuie recunoscută că se află în această stare.

De unele singure, abstrase de circumstanțele concrete ale faptei, vârsta fragedă sau înaintată, boala, handicapul fizic sau psihic, ebrietatea etc. nu pot să caracterizeze starea de neputință a victimei. Exemplificarea unor asemenea factori cauzali, la care recurge legiuitorul la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, nu poate fi acceptată ca procedeu suficient la definirea noțiunii “starea de neputință a victimei”. În cele mai frecvente cazuri, pentru a se stabili dacă, în momentul săvîrșirii omorului, victima se afla în stare de neputință, factorii cauzali – enumerați exemplificativ la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM – trebuie corobați cu alte împrejurări. Concluzia despre aflarea victimei în stare de neputință urmează a fi întemeiată pe evaluarea tuturor împrejurărilor, în ansamblu, ale faptei săvîrșite.

Starea de neputință a victimei poate fi determinată de o situație de moment (victima doarme), de o situație cu caracter temporar (copil mic) sau de o situație cu caracter permanent (de exemplu, invaliditate definitivă). Nu are importanță dacă starea de neputință a victimei are un caracter permanent, temporar sau accidental, interesează doar ca ea să fi existat la momentul săvîrșirii faptei. Îndeplinirea acestei cerințe se apreciază în concret, necesitînd o atenție specială cazurile în care starea victimei are caracter temporar ori constă într-o diminuare (permanentă sau temporară) a capacității de apărare a victimei (consum de alcool, boală, diverse infirmități fizice etc.).

Cea de-a doua condiție – făptuitorul să profite de starea de neputință pentru a omorî victima – presupune îndeplinirea în mod cumulativ a două cerințe: 1) la momentul săvîrșirii faptei, făptuitorul cunoaște că victima se află într-o stare de neputință; 2) făptuitorul se folosește de această împrejurare la săvîrșirea faptei de omor.

Pentru calificare nu este suficient ca victima să se afle în stare de neputință. Mai este necesar ca făptuitorul să profite de această stare, ceea ce presupune că el cunoaște condiția precară a victimei și a hotărît să se folosească de ea pentru a o omorî. Cele două elemente

(cunoașterea unei stări precare și hotărîrea de a se folosi de ea) trebuie să fie îndeplinite cumulativ.

Astfel, circumstanța agravantă de la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM (în ipoteza că omorul este săvîrșit profitînd de starea de neputință a victimei) nu operează, dacă, la momentul săvîrșirii infracțiunii, făptuitorul nu a știut că victima se află în stare de neputință.

Se va aplica art.27 și art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, dacă făptuitorul consideră că, la săvîrșirea omorului, profită de starea de neputință a victimei, însă, din cauze independente de voința lui, se dovedește că, la momentul săvîrșirii infracțiunii, victima nu se găsea în starea de neputință.

5.5. Omorul săvîrșit cu răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic (art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM).

Omorul se consideră săvîrșit cu răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic, dacă a fost săvîrșit în oricare din următoarele trei ipoteze: 1) pînă la răpirea sau pînă la luarea persoanei în calitate de ostatic; 2) în procesul răpirii sau luării persoanei în calitate de ostatic; 3) după răpirea sau după luarea persoanei în calitate de ostatic.

În primele două ipoteze, făptuitorul urmărește să-și înlesnească, pe calea omorului, săvîrșirea acțiunii de răpire sau de luare a persoanei în calitate de ostatic. Sau, pe aceeași cale, să înfrîngă rezistența victimei răpirii sau luării în calitate de ostatic. În cea de-a treia ipoteză, făptuitorul urmărește, mai cu seamă, fie să ascundă, pe calea omorului, răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic, fie să se răzbune, pe această cale, pentru rezistența opusă de victima răpirii sau luării în calitate de ostatic.

Nu este deloc obligatoriu să se ateste o simultaneitate de intenții: intenția de a săvîrși omorul să apară simultan cu intenția de a săvîrși răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic. Dar, este absolut obligatoriu să existe o simbioză la nivel subiectiv între cele două componente ale infracțiunii unice complexe prevăzute la art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM. Aceasta înseamnă că intenția de a săvîrși omorul apare în procesul de realizare a intenției de a săvîrși răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic. Adică, pînă la consumarea acțiunii de răpire sau de luare a persoanei în calitate de ostatic. Nu este exclusă nici cealaltă variantă: intenția de a săvîrși răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic apare pînă la consumarea acțiunii de omor.

Alte variante nu sunt posibile. Pentru că, dacă intenția de a săvîrși una din acțiuni apare după consumarea celeilalte, atestăm discontinuitatea intențiilor infracționale. Vor fi două intenții de sine stătătoare, caracteristice unui concurs de infracțiuni: art.145 (cu excepția alin.(2) lit.f)) și art.164 sau art.280 CP al RM. Aceasta trebuie să fie soluția de calificare. În nici un caz soluția nu poate fi luată în baza art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM.

Nu este obligatoriu ca, în contextul infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM, victima omorului și victima răpirii sau luării în calitate de ostatic să fie aceeași persoană. Astfel, în cazul în care nu este nici persoana răpită, nici ostatic, victima omorului prevăzut la art.145 alin.(2) lit.f) CP este: persoana care împiedică săvîrșirea răpirii sau luării în calitate de ostatic a unei alte persoane; persoana care încearcă să elibereze acea altă persoană; o persoană oarecare, prezentă din întâmplare la locul răpirii sau luării în calitate de ostatic a unei alte persoane; colaboratorul din cadrul unor servicii speciale, care ia parte la acțiunea de eliberare a persoanelor răpite sau luate în calitate de ostatici; persoana făcînd parte din garda de corp a celui răpit sau luat în calitate de ostatic, etc.

În cazul cînd victima răpirii este minor, iar subiectul răpirii este o rudă (inclusiv o rudă apropiată), urmează a fi calificată fapta de omor în baza art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM fără calificarea suplimentară în baza art.164¹ CP al RM.

Nu se vor aplica prevederile art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM în cazul omorului săvîrșit cu privațiunea ilegală de libertate. În acest caz, soluția de calificare este: art.145 (cu excepția alin.(2) lit.f)) și art.166 CP al RM.

La calificarea omorului săvârșit cu răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic nu este necesară calificarea suplimentară conform art.164 sau art.280 CP al RM.

5.6. Omorul săvârșit asupra a două sau mai multor persoane (art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM).

Pentru aplicarea circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM, este necesar să fie întrunite următoarele două condiții: 1) să existe o pluralitate de victime; 2) făptuitorul să manifeste o intenție unică (dublată de un scop unic) de omor a două sau mai multe persoane.

Cît privește prima condiție, omorul săvârșit asupra a două sau mai multor persoane se realizează în forma consumată dacă au decedat toate cele două sau mai multe victime a căror moarte a fost urmărită de către făptuitor. Prin prisma prevederilor art.27 CP al RM, constatăm neconsumarea infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM, dacă această infracțiune nu și-a produs efectul.

Astfel, dacă fapta a fost îndreptată nemijlocit spre săvârșirea omorului asupra a două sau mai multor persoane, dar, din cauze independente de voința făptuitorului, se atestă nerealizarea integrală a intenției infracționale, adică nu se produce moartea nici uneia din aceste persoane (nici vătămarea sănătății sau a integrității corporale a acestora), cele comise trebuie calificate conform art.27 și art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM. Dacă, în aceleași împrejurări, nu s-a produs moartea nici uneia din victimele vizate, dar a fost vătămată sănătatea sau integritatea corporală a cel puțin uneia din ele, stabilindu-se că făptuitorul a manifestat intenție directă indeterminată, calificarea trebuie făcută în funcție de rezultatul real survenit (de exemplu, conform art.151 sau art.152 CP al RM ori conform art.78 “Vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale” din Codul contravențional).

În cazul în care făptuitorul a încercat să omoare două sau mai multe persoane, dar a decedat numai una singură, răspunderea trebuie aplicată în baza art.145 alin.(1) (dacă nu sunt circumstanțe din alin.(2)), art.27 și art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM.

Dacă făptuitorul a încercat să omoare trei sau mai multe persoane, dar au decedat numai două din trei persoane (sau trei din patru, sau patru din cinci etc.), calificarea se efectuează pentru fapta de omor săvârșită în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.g) și tentativă de omor, după caz, simplu sau calificat, aflate în concurs.

Cît privește cea de-a doua condiție – făptuitorul trebuie să manifeste o intenție unică (dublată de un scop unic) de omor a două sau mai multe persoane – intenția în cauză se poate realiza simultan în raport cu toate victimele. Însă, este posibil ca intenția de omor a două sau mai multor persoane să nu se realizeze simultan, ci etapizat, parcurgînd mai multe episoade. În acest caz, va fi prezentă o infracțiune unică prelungită de omor, avînd la bază intenția unică de omor a două sau mai multor persoane.

Important este ca intenția de omor a două sau mai multor persoane să se formeze fie pînă la omorul a primei victime, fie în procesul de realizare a acțiunii (inacțiunii) de omor a primei victime. Nu însă după aceasta. În caz contrar, cele săvârșite vor forma concursul dintre două sau mai multe infracțiuni de omor.

Intenția de a omorî două sau mai multe persoane se stabilește pe baza probelor administrate, după criteriile generale stabilite pentru infracțiunea de omor, prin examinarea unor aspecte obiective legate de obiectul vulnerant, intensitatea loviturilor, zona vizată și a altor asemenea circumstanțe relevante.

Important este ca motivele, atunci cînd sunt diferite, să nu se excludă reciproc, să fie interdependente, compatibile. Din această perspectivă, par a fi incompatibile: motivul de compătimire cu motivele sadice; răzbunarea cu motivele huliganice; interesul material cu motivele huliganice etc. Două sau mai multe motive incompatibile nu pot sta la baza aceleiași intenții infracționale. Dacă făptuitorul s-a ghidat de astfel de motive la omor a două sau mai multor persoane, va fi prezent concursul de infracțiuni. Aceasta pentru că nu există temeiul atestării infracțiunii unice de omor, care să fie calificată conform art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM.

5.7. Omorul săvârșit asupra unui reprezentant al autorității publice ori a unui militar, ori a rudelor apropiate ale acestora, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea de către reprezentantul autorității publice sau militar a obligațiilor de serviciu (art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM).

În vederea aplicării răspunderii în baza art.145 alin.(2) lit.h) CP, este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor trei condiții: 1) victima infracțiunii are calitatea specială de reprezentant al autorității publice, de militar sau de rudă apropiată a acestora; 2) infracțiunea de omor este săvârșită în timpul sau în legătură cu îndeplinirea de către reprezentantul autorității publice sau de către militar a obligațiilor de serviciu; 3) făptuitorul trebuie să cunoască cu bună-știință despre calitatea persoanei.

Cît privește prima condiție, prin *reprezentant al autorității publice* se înțelege exponentul intereselor oricărei autorități publice centrale sau ale autorităților publice locale.

Militari trebuie considerați cei care îndeplinesc serviciul militar în următoarele forme: a) serviciul militar prin contract; b) serviciul militar în termen; c) serviciul militar cu termen redus; d) serviciul militar ca rezerviști concentrați sau mobilizați.

Sunt considerați în serviciul militar și studenții instituțiilor militare de învățămînt. Deci, și aceștia pot fi victime ale infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM.

Nu toți rezerviștii au calitatea de militari. Doar rezerviștii concentrați sau mobilizați au această calitate.

Reprezentantul forței militare străine în Republica Moldova poate fi victimă a infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM. Excepție constituie cazul cînd un asemenea reprezentant are calitatea de persoană care se bucură de protecție internațională. Or, omorul unei asemenea persoane atrage răspunderea conform art.142 alin.(3) CP al RM.

În afară de reprezentant al autorității publice și militar, victimă a infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM poate fi ruda apropiată a reprezentantului autorității publice sau a militarului. În conformitate cu art.134 alin.(4) CP al RM, rude apropiate se consideră următoarele patru categorii corelative de persoane: 1) părinții în raport cu copiii, sau viceversa; 2) înfietorii în raport cu copiii înfiați, sau viceversa; 3) frații în raport cu surorile, sau viceversa; 4) bunicii în raport cu nepoții lor, sau viceversa.

Circumstanța agravantă, prevăzută la art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM, este aplicabilă pe toată durata îndeplinirii de către reprezentantul autorității publice sau de către militar a calității respective (din momentul dobîndirii ei prin modalități specifice fiecăreia pînă în momentul pierderii acesteia: pensionare, demisie, trecere în rezervă, etc.).

Cît privește cea de-a doua condiție – infracțiunea de omor să fie săvârșită în timpul sau în legătură cu îndeplinirea de către reprezentantul autorității publice sau de către militar a obligațiilor de serviciu – noțiunea *săvîrșirea infracțiunii în legătură cu îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de serviciu* urmează a fi interpretată ca și noțiunea similară din dispoziția de la art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM, cu deosebirile de rigoare.

La rîndul său, noțiunea *în timpul îndeplinirii obligațiilor de serviciu* desemnează ipoteza cînd victima – reprezentantul autorității publice sau militarul – atunci cînd este omorît, se află în exercițiul funcțiunii, în exercițiul atribuțiilor sale de serviciu. Calitatea specială a victimei, alături de timpul săvîrșirii infracțiunii – în timpul serviciului – determină agravarea răspunderii penale; astfel, în acest caz, fapta nu mai poate fi calificată conform art.145 alin.(1) CP al RM. Această împrejurare va trebui dovedită în mod concret, luîndu-se în calcul sfera atribuțiilor de serviciu aferente calității speciale a victimei, precum și specificul îndeplinirii acelor atribuții (sub aspectul locului, timpului și modului de îndeplinire), în conformitate cu dispozițiile legale.

Dispoziția prevăzută de art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM își găsește aplicare doar în cazul în care nu operează o normă specială (de exemplu, art.142 alin.(3), art.342 CP al RM).

5.8. Omorul săvârșit de două sau mai multe persoane (art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM).

Săvârșirea omorului de două sau mai multe persoane presupune trei ipoteze alternative: 1) săvârșirea omorului de doi sau mai mulți coautori; 2) săvârșirea omorului de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne (de exemplu, nu au atins vârsta răspunderii penale, sunt iresponsabile etc.); 3) săvârșirea omorului de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane, care nu întrunește aceste semne (de exemplu, nu a atins vârsta răspunderii penale, este iresponsabilă etc.).

În primul rând, omorul se consideră săvârșit de două sau mai multe persoane atât în cazul în care la comiterea faptei au participat în comun doi sau mai mulți coautori, în lipsa unei înțelegeri prealabile între ei, cât și în cazul în care la comiterea faptei au luat parte doi sau mai mulți coautori care s-au înțeles în prealabil despre săvârșirea în comun a omorului.

Înțelegerea prealabilă referitoare la săvârșirea omorului poate îmbrăca următoarele forme: 1) verbală, atunci când acordul se încheie prin viu grai; 2) nonverbală, presupunând fie consemnarea acordului în scris, fie confirmarea încheierii acestuia pe calea unor acțiuni concludente (privirea aprobatoare, semnul confirmativ cu capul, mișcarea aprobativă a mâinii etc.). Nu este exclusă îmbinarea celor două forme. La fel, nu se exclude (mai cu seamă, în situația în care înțelegerea prealabilă adoptă o formă verbală sau scrisă) ca înțelegerea prealabilă să aibă fie un caracter direct (adică să fie încheiată nemijlocit între făptuitori), fie un caracter indirect (adică să presupună prezența unor mijlocitori).

Lipsa sau prezența înțelegerii prealabile dintre făptuitori nu poate influența calificarea celor săvârșite în baza art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM, dar poate fi luată în considerație la individualizarea pedepsei.

În cazul ambelor varietăți ale coautoratului la infracțiunea de omor – coautoratul la infracțiunea de omor în prezența înțelegerii prealabile între făptuitori și coautoratul la infracțiunea de omor în lipsa înțelegerii prealabile între făptuitori – este posibilă manifestarea fie a intenției directe, fie a intenției indirecte. De regulă, coautoratul la infracțiunea de omor în prezența înțelegerii prealabile între făptuitori presupune manifestarea unei intenții directe. Cu toate acestea, nu se exclude manifestarea unei intenții indirecte (de exemplu, atunci când făptuitorii, înțelegându-se “să-i aplice o corecție” victimei, o supun bătăii; în acest caz, producerea morții victimei nu este dorită, fiind doar admisă conștient).

Nu există coautorat în cazul în care fiecare făptuitor acționează independent și în momente diferite, lovind, din răzbunare, mortal, victima. Simpla prezență fizică a unei persoane alături de făptuitor, la locul și în momentul săvârșirii de către acesta a omorului nu constituie coautorat, dar ar putea constitui complicitate la infracțiunea de omor sub formă de sprijin moral acordat agresorilor. Complice moral se consideră și cel care dă sfaturi autorului cum să lipsească victima de viață ori cel care strigă către autori, în timp ce aceștia lovesc victima cu parii, că victima “trebuie omorâtă”.

Pe de altă parte, în cazul în care două sau mai multe persoane, acționând cu intenția de a omorî persoana, aplică fiecare numeroase lovituri victimei și chiar dacă numai una din aceste lovituri s-a dovedit a fi mortală, toate aceste persoane trebuie considerate coautori la infracțiunea de omor. Dar nu pentru că este imposibil a stabili cine din ele a aplicat lovitura mortală, ci pentru că coautorul voiește să participe la săvârșirea faptei în mod direct, material, pe când complicele participă indirect, secundar, voiește să participe ajutînd pe altul. Prin fiecare lovitură pe care coautorii o aplică, ei doresc, implicit, ca una dintre ele să devină lovitură mortală.

La săvârșirea infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM poate lua parte și o persoană care nu are semnele subiectului infracțiunii. De aceea, săvârșirea omorului de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne, intră sub incidența agravantei prevăzute la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM. Noțiunea de “de două sau mai multe persoane” nu este nici pe departe echivalentul noțiunilor “participație simplă” sau “participație complexă, presupunînd coautorul”.

Noțiunea “de două sau mai multe persoane”, în sensul consemnat la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM, presupune pluralitatea de făptuitori. Iar acești făptuitori trebuie să aibă calitatea de

autori mijlociți (mediați) sau de autori nemijlociți (imediați) ai infracțiunii. Un singur autor al infracțiunii, alături de o persoană care numai contribuie la săvârșirea infracțiunii în calitate de organizator, instigator sau complice, nu este suficient pentru a opera circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM.

În cazul infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM, făptuitorii pot realiza simultan și integral latura obiectivă a infracțiunii de omor. Dar, la fel de posibil este ca făptuitorii să o realizeze succesiv și parțial (de exemplu, unul dintre făptuitori omoară prima victimă, iar al doilea făptuitor omoară cea de-a doua victimă; împreună, cei doi făptuitori săvârșesc omorul asupra a două persoane). Important este ca acești făptuitori să ia parte la săvârșirea, chiar și parțială, a infracțiunii de omor.

Dacă omorul săvârșit de două sau mai multe persoane presupune atragerea unui minor la activitatea criminală sau instigarea acestuia la săvârșirea omorului, atunci prevederea de la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM trebuie aplicată alături de prevederea de la art.208 CP al RM.

5.9. Omorul săvârșit cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice (art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM).

Cruzimea deosebită demonstrează intenția făptuitorului de a-i cauza victimei suferințe – de ordin fizic sau psihic – care sunt intense, inutile și prelungite în timp. Cruzimea este inerentă oricărui omor, deoarece în momentul omorului, victima simte dureri fizice și morale. Totuși, omorul săvârșit cu deosebită cruzime presupune o intensitate mult mai mare a acestor dureri, întrucât făptuitorul nu se mulțumește să curme viața victimei. El îi prelungește agonia, torturînd-o, maltratînd-o, molestînd-o. Nu are importanță dacă deosebita cruzime a constituit singura cauză a decesului; este necesar ca deosebita cruzime să fi fost exercitată pînă la consumarea omorului.

Următoarele metode demonstrează manifestarea cruzimii deosebite la săvârșirea omorului: cauzarea unor plăgi multiple (cînd există probe suficiente care dovedesc intenția de a comite omorul cu deosebită cruzime); jupuirea pielii; turnarea peste victimă a unor lichide inflamabile cărora li se dă foc; provocarea arsurilor cu ajutorul unor obiecte incandescente; arderea sau îngroparea unei persoane vii; utilizarea curentului electric; smulgerea unghiilor; scoaterea ochilor; mutilarea sau secționarea unor părți ale corpului; stropirea cu agenți chimici agresivi; asfixierea mecanică prelungită în timp; otrăvirea, urmată de suferințe prelungite; impunerea victimei să-și sape mormîntul; imitarea execuției victimei; privarea de mîncare, apă, somn, de confort termic sau fonic, de alte necesități vitale etc.

Este de menționat că, abstrasă de alte circumstanțe, atestarea uneia din metodele prezentate mai sus nu întotdeauna poate fi considerată expresie a cruzimii deosebite.

Astfel, de exemplu, adesea, cauzarea unor plăgi multiple poate fi explicată prin forța fizică slabă a făptuitorului ori prin calitățile vulnerante reduse ale mijlocului sau instrumentului de săvârșire a infracțiunii (care nu a fost ales special de către făptuitor). De asemenea, numărul mare al plăgilor cauzate își poate găsi explicația în starea de agitație a făptuitorului, în incapacitatea lui de a evalua adecvat situația, în năzuința lui de a săvârși mai repede infracțiunea începută, luînd în considerație eficacitatea scăzută a metodei de comitere a infracțiunii, opunerea activă de rezistență de către victimă, superioritatea fizică a victimei sau alți asemenea factori. La fel, suferințele victimei nu vor fi deosebite atunci cînd cauzarea unor plăgi multiple se realizează în toiul altercației și într-un interval de timp relativ scurt.

Despre săvârșirea cu deosebită cruzime a infracțiunii de omor intenționat poate mărturisi nu doar metoda comiterii infracțiunii. În acest sens, unul dintre cele mai răspîndite cazuri de omor săvârșit cu deosebită cruzime, ținînd cont de ambianța executării lui, este omorul săvârșit în prezența persoanelor apropiate victimei.

În cazul cînd la suferințele victimei asistă alte persoane, deosebita cruzime se manifestă în raport cu victima infracțiunii, nu în raport cu persoanele care asistă la suferințele victimei. Manifestarea cruzimii deosebite față de asemenea persoane nu este cuprinsă de componenta de infracțiune prevăzută la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM. De aceea, numai atunci poate fi aplicată răspunderea agravată în baza acestei prevederi normative, cînd victima suferă intens, prelungit și

inutil, întrucât conștientizează că săvârșirea infracțiunii afectează substanțial persoanele apropiate care asistă la suferințele victimei.

În afară de metoda și ambianța comiterii infracțiunii, despre săvârșirea omorului cu deosebită cruzime pot mărturisi următoarele circumstanțe: particularitățile victimei infracțiunii (de exemplu, prezența la ea a unor fobii, a unor alergii sau a altor afecțiuni specifice); specificul motivului infracțiunii (de exemplu, motivele sadice); alte circumstanțe de natură obiectivă și subiectivă care trebuie apreciate cumulativ.

În conjunctura infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM, este necesar să se stabilească, că făptuitorul conștientiza sau, altfel spus, își dădea seama că săvârșește infracțiunea cu deosebită cruzime. Aceasta, pe lângă faptul că el a prevăzut că va cauza cu o deosebită cruzime moartea victimei, a dorit sau a admis, în mod conștient, survenirea acestei urmări.

Cît privește cea de-a doua ipoteză consemnată la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM, motivele sadice reprezintă imboldul generat de tendința anormală (dar în limitele responsabilității) spre cruzime, o plăcere bolnăvicioasă de a vedea pe cineva suferind sau de a pricinui suferințe. Sadismul se exprimă în faptul că plăcerea apare într-o situație în care victima se află sub stăpînirea făptuitorului, este subordonată necondiționat acestuia, fiindu-i supusă într-o asemenea măsură, încît făptuitorul consideră că îi este permis să-i cauzeze durere și s-o umilească. Dominarea asupra victimei, ca formă specifică de legătură cu aceasta, îi creează făptuitorului sentimentul de satisfacție. Contextul situației în care, în corespundere cu voința făptuitorului, victima suferă umilință sau durere, ceea ce confirmă controlul exercitat de făptuitor asupra victimei, îi provoacă acestuia excitație și euforie, însoțite de conștientizarea puterii nelimitate asupra victimei aflate în dependență. Omorul săvârșit din motive sadice reprezintă manifestarea extremă a sadismului. În acest caz, plăcerea și satisfacția sunt atinse pe calea lipirii victimei de viață, constituind expresia extremă de exercitare a autorității făptuitorului asupra victimei.

Delimitînd motivele sadice de cruzimea deosebită, trebuie să specificăm că deosebita cruzime nu întotdeauna este generată de motive sadice. Omorul săvârșit cu deosebită cruzime poate avea la bază și: răzbunarea, gelozia, ura, interesul material, motivele huliganice etc. La individualizarea pedepsei se poate lua în considerație că nu una, dar ambele ipoteze specificate la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM caracterizează cele săvârșite de făptuitor.

5.10. Omorul săvârșit cu scopul de a ascunde o altă infracțiune sau de a înlesni săvârșirea ei (art.145 alin.(2) lit.k) CP al RM).

Omorul săvârșit cu scopul de a ascunde o altă infracțiune se caracterizează prin aceea că făptuitorul, omorînd victima, urmărește să ascundă infracțiunea săvârșită în trecut sau infracțiunea care este săvârșită concomitent cu omorul. Scopul ascunderii se poate exprima în aceea că făptuitorul urmărește să nu se afle despre însuși faptul infracțiunii, despre participarea la infracțiune a unei anumite persoane sau despre alte împrejurări relevante ce țin de infracțiunea-scop.

Omorul și infracțiunea-scop pot fi săvârșite fie la un anumit interval de timp și asupra unor victime diferite sau asupra aceleiași victime, fie cu aceeași ocazie și în același timp, asupra unor victime diferite ori asupra aceleiași victime. La calificare nu contează a cui infracțiune ascunde făptuitorul omorului: a sa ori a unei alte persoane. De asemenea, nu contează dacă făptuitorul omorului este autor sau alt participant la infracțiunea-scop.

Victimă în cazul omorului săvârșit cu scopul de a ascunde o altă infracțiune poate fi orice persoană, care, în opinia făptuitorului, cunoaște anumite informații despre infracțiunea-scop și poate face denunțul (de exemplu, victima, martorul, unul dintre participanți, etc.). Dacă însă denunțarea s-a realizat, iar făptuitorul a aflat despre aceasta, omorul săvârșit asupra persoanei care a făcut denunțul urmează a fi calificat în baza art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM.

Omorînd victima cu scopul de a înlesni săvârșirea altei infracțiuni, făptuitorul urmărește să creeze condiții care să faciliteze comiterea infracțiunii-scop. Spre deosebire de omorul săvârșit cu scopul de a ascunde o altă infracțiune, omorul săvârșit cu scopul de a înlesni săvârșirea altei infracțiuni precede întotdeauna infracțiunea-scop. Prin săvârșirea infracțiunii prevăzute la art.145

alin.(2) lit.k) CP al RM în cea de-a doua ipoteză, făptuitorul tinde să ușureze săvârșirea de către el însuși sau de către alte persoane a infracțiunii-scop. Nu are importanță dacă făptuitorul va participa sau nu la acea infracțiune, nici în ce calitate va participa.

În cazul omorului săvârșit cu scopul de a înlesni săvârșirea altei infracțiuni, victimă poate fi orice persoană. Nu se ia în considerație dacă victima a putut să îndeplinească sau nu în realitate acel rol, pentru a cărui neutralizare ea a fost lipsită de viață.

Circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.k) CP al RM operează indiferent dacă omorul este consumat sau a rămas la etapa de pregătire ori de tentativă. Pentru existența circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.k CP al RM este necesară și suficientă dovada scopului urmărit, indiferent dacă acest scop a fost atins sau nu. Dacă scopurile susmenționate s-au realizat, va exista un concurs de infracțiuni între omorul prevăzut la art.145 alin.(2) lit.k) CP și infracțiunea ascunsă sau înlesnită prin săvârșirea omorului. Deoarece textul de incriminare nu face nici o limitare, rezultă că prin săvârșirea omorului poate fi înlesnită sau ascunsă orice infracțiune, indiferent de gravitatea ei.

Atunci când făptuitorul omoară victima, fiind convins că ascunde o altă infracțiune (că înlesnește săvârșirea unei alte infracțiuni), dar în realitate acea altă infracțiune nu există, atestăm tentativa la infracțiunea prevăzută la art.145 alin.(2) lit.k) CP al RM.

5.11. Omorul săvârșit din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă (art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM).

Prin motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă trebuie de înțeles motivele de sorginte extremistă, generate de atitudinea ostilă a făptuitorului față de o întreagă categorie socială, etnie, rasă sau confesiune, de care poate aparține victima infracțiunii.

Pentru aplicarea răspunderii în baza art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM nu este obligatoriu ca făptuitorul să aparțină la o grupare extremistă, să poarte însemne extremiste, să aibă ținută specifică etc., să poarte arme sau obiecte asimilate armelor având însemne extremiste, să lase la locul săvârșirii infracțiunii inscripții, imagini, simboluri, foi volante cu caracter extremist, să săvârșescă infracțiunea în zilele având semnificație extremistă etc. Eventual, astfel de circumstanțe vor fi luate în considerație la individualizarea pedepsei pentru omorul săvârșit din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă.

De regulă, făptuitorul alege victima datorită apartenenței acesteia la un alt grup decât cel de care aparține făptuitorul; acest aspect sugerează ideea că un membru al unui asemenea grup este interschimbabil cu alt membru. Spre deosebire de victimele altor fapte penale, victima infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM este aleasă mai degrabă după ceea ce reprezintă decât după cine este. Mesajul astfel transmis este destinat nu doar victimei directe, dar și grupului din care face parte victima. Infracțiunea prevăzută la art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM are ca scop intimidarea grupului din care face parte victima. Reprezentanților aceluși grup li se transmite mesajul că nu sunt bineveniți, că nu au dreptul să participe pe deplin la viața socială, că nu este locul lor acolo și că ar putea deveni și ei victime.

Făptuitorul poate să nu aibă nici un fel de sentimente față de persoana care a devenit victima infracțiunii, dar să aibă gânduri sau sentimente ostile față de grupul din care face parte victima. Pentru calificarea faptei în baza art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM nu are importanță dacă atitudinea, descrisă mai sus, este una durabilă, caracterizând sistemul de valori de care se conduce făptuitorul, sau are numai un caracter situativ, fiind legată de circumstanțe concrete (presiunea grupului de care aparține făptuitorul, influența mulțimii etc.). De asemenea, nu este relevant dacă victima infracțiunii aparține de un grup minoritar sau de unul majoritar.

Nu poate fi aplicată răspunderea în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM în acele cazuri când victima este reprezentantul altei categorii sociale, etnii, rase sau confesiuni, însă nu există suficiente temeiuri pentru a considera că, la săvârșirea omorului, făptuitorul a fost ghidat de motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă. În astfel de cazuri, ura este una personalizată, fiind îndreptată exclusiv asupra victimei omorului, nu asupra unei întregi categorii sociale, etnii, rase sau confesiuni.

5.12. Omorul săvârșit prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane (art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM).

Circumstanța agravantă în cauză trebuie să îndeplinească următoarele trei condiții: 1) mijloacele aplicate în scopul săvârșirii omorului trebuie să prezinte un real pericol pentru viața sau sănătatea mai multor persoane; 2) făptuitorul trebuie să conștientizeze pericolozitatea mijloacelor aplicate; 3) făptuitorul trebuie să manifeste intenție în raport cu lipsirea de viață a victimei vizate.

Mijloacele aplicate în scopul săvârșirii omorului trebuie să prezinte un real pericol pentru viața sau sănătatea nu doar a victimei vizate, dar și a încă cel puțin unei singure persoane. Este necesar ca la locul faptei să fi fost prezente cel puțin două persoane, una dintre care era victima vizată.

Pentru existența circumstanței agravante prevăzute de art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM nu se cere ca fapta să fi avut ca urmare omorul și a altor persoane, fiind suficient ca viața sau sănătatea acestora să fi fost pusă în pericol de mijloacele aplicate de făptuitor, în cazul în care nici victima vizată nu decedează, dar mijloacele aplicate au fost apte de a pune în pericol viața sau sănătatea altor persoane, se va reține o tentativă la infracțiunea prevăzută art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM.

În același timp, pericolul pentru viața sau sănătatea mai multor persoane nu este obligatoriu să rezulte în mod exclusiv din natura mijloacelor folosite la săvârșirea omorului, ci și din împrejurările sau circumstanțele cu care, în concret, se asociază acele mijloace, agravând pericolul. Agravanta prevăzută de art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM se va aplica și atunci când mijlocul ales nu este prin natura sa periculos pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, dar dobândește acest caracter prin modul în care este folosit de către făptuitor.

În consecință, în general, circumstanța agravantă prevăzută de art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM ar putea exista în cazuri de: accidentare intenționată a unui grup de persoane de către mijlocul de transport; tragere din arma de foc în direcția în care se află mai multe persoane sau într-un spațiu închis în care se află mai multe persoane, fiind verosimilă producerea ricoșeurilor; provocare a unei scurgeri de gaze toxice apte să afecteze mai multe persoane; provocare a exploziei, a incendiului, a inundației, a unei contaminări radioactive sau bacteriologice etc., care pot fi periculoase pentru mai multe persoane; otrăvire a produselor alimentare sau a apei care urmează a fi consumate de mai multe persoane etc.

Cerința de prezență a circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM nu va fi îndeplinită, dacă, deși mijlocul aplicat ar putea în mod obiectiv să creeze pericol pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, posibilitatea producerii unui asemenea rezultat ar fi exclusă în împrejurările concrete ale comiterii infracțiunii. De exemplu, dacă se provoacă un incendiu sau o explozie într-un loc în care este prezentă doar victima vizată (fiind exclusă prezența oricăror altor persoane), răspunderea nu poate fi agravată în baza art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM.

Condiția că făptuitorul trebuie să conștientizeze pericolozitatea mijloacelor aplicate este funcțională în cazul în care făptuitorul conștientizează pericolozitatea mijloacelor aplicate. Se exclude agravarea răspunderii pentru săvârșirea omorului prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, dacă făptuitorul, aplicând asemenea mijloace, a conștientizat lipsa pericolului real pentru viața sau sănătatea altor persoane.

Concluzia despre prezența sau lipsa pericolului real pentru viața sau sănătatea mai multor persoane rezultă din atitudinea făptuitorului față de următoarele circumstanțe factice: 1) calitățile vulnerante ale mijloacelor alese pentru săvârșirea infracțiunii; 2) poziția victimei în raport cu alte persoane; 3) mărimea și configurația teritoriului afectat, precum și alte împrejurări ce caracterizează ambianța săvârșirii infracțiunii; 4) particularitățile tragerii focului din armă sau ale realizării altor acțiuni (inacțiuni) îndreptate spre cauzarea morții victimei.

O condiție obligatorie, pe care trebuie s-o îndeplinească circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM, se exprimă în aceea că făptuitorul manifestă intenție în raport

cu omorul victimei vizate. Făptuitorul nu poate manifesta imprudență nici măcar în raport cu cauzarea morții altor persoane decât victima vizată.

Calificarea se face conform art.145 alin.(2) lit.g) și m) CP al RM în cazul în care, în afară de cele două sau mai multe victime decedate, vizate de către făptuitor, au mai fost alte persoane, care au rămas în viață, și care, întrucât au fost expuse unui real pericol, puteau muri sau suferi cel puțin vătămări ale sănătății.

Atunci când omorul săvârșit prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane este însoțit de distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, săvârșită prin incendiere, explozie sau o altă modalitate periculoasă, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari, se va aplica răspunderea în baza art.145 alin.(2) lit.m)) și art.197 alin.(2) lit.a) CP al RM. În acele cazuri când omorul săvârșit prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, este însoțit de distrugerea sau deteriorarea intenționată a masivelor forestiere prin incendiere, în proporții ce depășesc 500 unități convenționale, calificarea urmează a fi făcută conform art.145 alin.(2) lit.m) și art.232 alin.(2) CP al RM.

5.13. Omorul săvârșit cu scopul de a preleva și/sau utiliza ori comercializa organele sau țesuturile victimei (art.145 alin.(2) lit.n) CP al RM).

Prin a preleva organele sau țesuturile victimei se înțelege a le recolta. Astfel, pentru calificarea faptei în baza art.145 alin.(2) lit.n) CP al RM nu contează momentul prelevării: atunci când victima era în viață sau atunci când deja decedase. Totuși, dacă prelevarea este făcută asupra victimei în viață, fără anestezie, poate exista temeiul reținerii și a circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM.

Utilizarea organelor sau țesuturilor victimei presupune: realizarea unui transplant sau a unei transfuzii; consumarea în cadrul actului de canibalism; vampirism sau spermofagie; colecționarea; folosirea în cadrul unor ritualuri ezoterice sau pseudo-religioase, al unor perversiuni sexuale, experimente, cercetări științifice, la clonare, la crearea de instalații sculpturale, la prepararea unor seruri, remedii naturiste sau produse cosmetice, la hrănirea animalelor, la confecționarea de obiecte artisanale, etc.

Comercializarea organelor sau țesuturilor victime presupune vânzarea acestora, inclusiv peste hotarele țării.

Circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.n) CP al RM operează indiferent dacă omorul este consumat sau a rămas la etapa de pregătire ori de tentativă. Pentru existența circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.n) CP al RM nu se cere realizarea scopului menționat. Este necesară și suficientă dovada scopului urmărit.

Subiect al omorului săvârșit cu scopul de a preleva și/sau utiliza ori comercializa organele sau țesuturile victimei poate fi orice persoană, inclusiv un lucrător medical.

5.14. Omorul săvârșit de către o persoană care anterior a săvârșit un omor intenționat prevăzut la alin.(1) (art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM).

Circumstanța agravantă specificată la art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM este funcțională atunci când sunt întrunite următoarele trei condiții: 1) omorul este săvârșit de o persoană care a comis anterior o infracțiune prevăzută la art.145 alin.(1) CP al RM; 2) făptuitorul nu a fost condamnat anterior pentru nici una din faptele de omor care se repetă; 3) nu a expirat termenul de prescripție de tragere la răspundere penală, stabilit la art.60 CP al RM.

Circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM este aplicabilă numai în cazul în care se succed două sau mai multe fapte, care sunt prevăzute de alin.(1) al art.145 CP. Din contra, nu se aplică răspunderea în baza art.145 alin.(2) lit.o) CP în cazurile următoare: 1) toate faptele, care se succed, sunt prevăzute doar de art.145 alin.(2) CP; 2) faptele, care se succed, sunt prevăzute de diferite alineate ale art.145 CP al RM.

De asemenea, nu este aplicabilă prevederea de la art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM în situația în care, după infracțiunea specificată la art.145 alin.(1) CP al RM, este săvârșit: 1) omorul care a fost întrerupt la o altă etapă a activității infracționale (de exemplu, când omorul consumat a fost

urmat de tentativa de omor sau de pregătirea de omor, ori viceversa); 2) omorul în care făptuitorul a avut un alt rol juridic (de exemplu, în primul caz a fost autor, iar în cel de-al doilea – organizator, instigator sau complice, sau invers).

În toate situațiile consemnate mai sus, când circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM nu este funcțională, se aplică regulile concursului de infracțiuni. Aceasta este necesar pentru a se lua în considerație la calificare gradul de pericol social al fiecăreia din faptele săvârșite, fără a se admite subevaluarea sau supraevaluarea acestuia. Nu se permite a face concomitent calificarea conform regulilor concursului de infracțiuni și conform regulilor repetării infracțiunii.

Fapta nu poate fi calificată conform art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM, dacă: 1) unul sau ambele omoruri, formînd repetarea, sunt prevăzute la art.146-148 CP al RM; 2) este vorba de o atingere reiterată adusă vieții aceleiași victime în scopul de a o lipsi de viață, cuprinsă de intenția unică; 3) este comisă lipsirea simultană de viață a două sau a mai multor persoane; 4) este comisă lipsirea nesimultană de viață a două sau a mai multor persoane, cuprinsă de intenția unică.

5.15. Omorul săvârșit la comandă (art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM).

Caracteristic omorului săvârșit la comandă este că întotdeauna la comiterea acestuia iau parte cel puțin două persoane: 1) persoana care comandă omorul, îndeplinind, după caz, rolul de organizator sau de instigator al infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM; 2) persoana care execută comanda de omor, îndeplinind rolul de autor al infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM. Nu este exclusă pluralitatea unor astfel de persoane: mai multe persoane care comandă omorul și/sau mai multe persoane care execută comanda de omor.

De asemenea, este posibilă prezența unor intermediari între persoana care comandă omorul și persoana care execută comanda de omor. Contribuția acestor persoane (care se exprimă în căutarea/racolare a persoanei care execută comanda de omor, în transmiterea informației necesare despre victimă, a armei, a remunerației etc. către persoana care execută comanda de omor etc.) trebuie privită drept complicitate la infracțiunea prevăzută de art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM (în situația când intermediarul acționează la inițiativa autorului infracțiunii) sau drept complicitate la organizarea sau la instigarea infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM (în situația când intermediarul acționează la inițiativa organizatorului sau instigatorului infracțiunii).

Dacă persoana care execută comanda de omor nu este pasibilă de răspundere penală, atunci cel care i-a dat comanda, avînd rolul de organizator sau de instigator, va fi considerat autor al infracțiunii.

Dacă celui care comandă omorul nu i-a reușit să-l determine pe potențialul autor să execute comanda ori cînd ultimul exercită atribuțiile investigatorului sub acoperire, fapta primului trebuie calificată ca pregătire pentru organizarea sau instigarea omorului la comandă. Aceeași soluție de calificare se impune în ipoteza renunțării de bunăvoie a autorului la săvîrșirea omorului la comandă.

În cazul în care autorul are de la bun început intenția de a nu-și îndeplini angajamentul față de organizator sau instigator, dar numai să dobîndească – prin înșelăciune sau abuz de încredere – remunerația pentru executarea comenzii, cele săvîrșite urmează a fi calificate ca escrocherie, în baza art.190 CP al RM.

6. Omorul săvârșit în stare de afect (art.146 CP al RM).

Victima infracțiunii prevăzute la art.146 CP al RM nu este o persoană oarecare, dar numai persoana care provoacă starea de afect a făptuitorului prin actele sale de violență, insultele sale grave ori alte acte ilegale sau imorale ale sale. De aceea, în ipoteza erorii privind această calitate specială a victimei, atunci cînd făptuitorul consideră eronat că lipsește de viață persoana care i-a provocat starea de afect prin actele sale de violență, insultele sale grave ori alte acte ilegale sau imorale ale sale, răspunderea se va aplica în baza art.27 și art.146 CP al RM, adică ca tentativă la omorul săvîrșit în stare de afect.

În cazul pluralității de victime, care împreună au provocat apariția stării de afect, calificarea se face conform art.146 CP al RM o singură dată, dacă lipsirea de viață a tuturor victimelor este cuprinsă de intenția unică a făptuitorului.

Este posibil ca starea de afect să fie provocată de actele comune a două persoane, iar făptuitorul, care se află în stare de afect, să-și îndrepte intenția nemijlocit spre lipsirea de viață a celor două persoane. În astfel de cazuri, dacă din cauze independente de voința făptuitorului nu decedează nici una din acele persoane, respectînd regula de la art.117 lit.a) CP al RM, cele săvîrșite urmează a fi calificate conform art.27 și art.146 CP al RM, ca tentativă la omorul săvîrșit în stare de afect. Aceeași soluție de calificare se impune în cazul în care făptuitorul, care se află în stare de afect, își îndreaptă intenția nemijlocit spre lipsirea de viață a celor două persoane care în comun i-au provocat afectul, însă, din cauze independente de voința făptuitorului, se produce decesul unei singure persoane din cele două.

În sensul art.146 CP al RM, cauze ale apariției stării de afect sunt: a) actele de violență; b) insultele grave; c) alte acte ilegale; d) alte acte imorale. Această listă are un caracter exhaustiv. Nici o altă cauză (de exemplu, situația psihologică traumatizantă de durată) nu poate fi privită drept cauză a apariției stării de afect în contextul infracțiunii prevăzute la art.146 CP al RM.

În contextul infracțiunii prevăzute la art.146 CP al RM, prin *stare de afect* se înțelege starea psihică ce se caracterizează printr-o emoție intensă, de scurtă durată (de la cîteva secunde pînă la cîteva minute), legată de activitatea instinctivă și de reflexele necondiționate. Este o stare care nu depășește limitele normalității, fiind însoțită de modificări spontane (dar nu și psihotice) ale activității psihice, în mod special observîndu-se îngustarea conștiinței. Pentru constatarea s-a aflat sau nu persoana în stare de afect, organul de urmărire penală ori instanța de judecată, după caz, poate să dispună efectuarea expertizei psihologice.

Omorul se consideră săvîrșit în stare de afect numai dacă atît starea de afect, cît și intenția de a săvîrși omorul au survenit în mod subit. Termenul *subit* înseamnă: 1) care se petrece într-un timp foarte scurt și 2) pe neașteptate.

Expresia “survenită în mod subit”, utilizată în dispoziția art.146 CP al RM, presupune că nu este obligatoriu să lipsească sau să fie foarte mică distanța în timp între cauza de apariție a stării de afect și omorul săvîrșit în stare de afect. Uneori, această distanță în timp poate fi mai mare. Or, starea de afect poate surveni nu doar în urma percepției nemijlocite a actelor ilegale sau imorale ale victimei. Ea poate surveni și în urma reflectării asupra unor factori derivați vizînd aceste acte ale victimei, reflectare care se prezintă în una din formele următoare: a) depunerea în memorie a amintirilor legate de actele ilegale sau imorale ale victimei; b) conștientizarea tardivă a rezultatelor actelor ilegale sau imorale ale victimei; c) aflarea tardivă a informației despre actele ilegale sau imorale ale victimei.

Este esențial ca intenția de a lipsi de viață victima să apară în mod subit în starea de afect, provocată de actele ilegale sau imorale ale victimei. Dacă intenția de a lipsi de viață victima, survenită în mod subit în starea de afect, a fost realizată nu imediat, dar după scurgerea unui anumit interval de timp, după ce starea de afect se consumase, nu vom mai fi în prezența omorului săvîrșit în stare de afect.

Nu se exclude posibilitatea tentativei la omorul săvîrșit în stare de afect. Cînd caracterul acțiunii sau inacțiunii făptuitorului mărturisește despre intenția directă de omor în stare de afect, dar moartea victimei nu s-a produs din circumstanțe independente de voința făptuitorului, asemenea acțiuni urmează a fi calificate în baza art.27 și art.146 CP al RM.

Dacă în fapta persoanei, cu vîrsta cuprinsă între 14 și 16 ani, sunt prezente atît semnele omorului săvîrșit în stare de afect, cît și semnele infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) CP al RM, ținînd cont de prevederile art.117 lit.a) CP al RM, nu vor exista temeieri pentru a o trage la răspundere penală.

În unele cazuri, omorul săvîrșit în stare de afect poate presupune prezența unor circumstanțe agravante prevăzute la art.145 alin.(2) CP al RM. Și în asemenea cazuri, în acord cu regula de calificare prevăzută de art.117 lit.a) CP al RM, răspunderea se va aplica numai conform art.146 CP al RM.

7. Pruncuciderea (art.147 CP al RM).

Victima infracțiunii de pruncucidere poate fi numai un copil nou-născut. Nu poate fi aplicată răspunderea în baza art.147 CP al RM, dacă este săvârșit omorul unui copil căruia îi lipsește calitatea de nou-născut.

Dacă mama comite lipsirea de viață a propriului copil, care nu are calitate de nou-născut, fapta urmează a fi calificată, în baza art.201¹ alin.(4), în cazul în care persistă intenția de omor – în temeiul art.145 alin.(2) lit.e), e¹) [CP al RM](#).

Pluralitatea de victime (gemeni, tripleți, cvadrupleți etc.) nu influențează asupra calificării pruncuciderii, dar trebuie luată în calcul la individualizarea pedepsei. Potrivit prevederilor art.117 lit.a) CP al RM, în cazul pluralității de victime, calificarea se face conform art.147 CP al RM o singură dată, dacă omorul a tuturor victimelor este cuprinsă de intenția unică a făptuitorului.

În cazul omorului a unui copil străin (cu precizarea că, la momentul săvârșirii faptei, făptuitoarea conștientizează că victima este un copil străin), răspunderea trebuie aplicată în baza art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. În același timp, dacă făptuitoarea va omorî un copil străin, pe care ea l-a perceput eronat în calitate de copil propriu, fapta trebuie calificată potrivit art.27 și 147 CP al RM.

Este posibil ca făptuitoarea să-și îndrepte intenția nemijlocit spre omorul a două victime. Dacă din cauze independente de voința făptuitoarei nu decedează nici una din acele victime, respectînd regula de la art.117 lit.a) CP al RM, cele săvârșite urmează a fi calificate conform art.27 și art.147 CP al RM, ca tentativă de pruncucidere. Aceeași soluție de calificare se impune în cazul în care făptuitoarea își îndreaptă intenția nemijlocit spre lipsirea de viață a două victime, dar, din cauze independente de voința ei, se produce decesul unei singure victime din cele două.

Timpul săvârșirii infracțiunii este un element al calificării care trebuie stabilit în mod obligatoriu. Acest element este caracterizat în textul legii prin cuvintele “în timpul nașterii sau imediat după naștere”.

Semnul obligatoriu al laturii subiective a pruncuciderii este starea emoțională specială în care se află făptuitoarea, și anume – starea de tulburare fizică sau psihică, cu diminuarea discernământului, cauzată de naștere. În lipsa acestei stări emoționale specifice, omorul copilului nou-născut de către mama acestuia, chiar dacă este săvârșit în timpul nașterii sau imediat după naștere, urmează a fi calificat în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Subiectul infracțiunii de pruncucidere este un subiect special: mama biologică a victimei.

Dacă omorul copilului nou-născut este săvârșit împreună cu alte persoane, atunci: a) mama acestuia va răspunde în calitate de autor al infracțiunii prevăzute la art.147 CP al RM; b) celelalte persoane vor răspunde ca autori ai infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, dacă nu mai sunt prezente și alte circumstanțe agravante.

Este necesară delimitarea infracțiunii de pruncucidere de infracțiunea de lăsare în primejdie (art.163 CP al RM). Criteriul de delimitare este următorul: în cazul lăsării în primejdie, făptuitoarea dorește ca cineva să-i poarte de grijă copilului ei nou-născut; în situația pruncuciderii, ea dorește sau admite moartea victimei. Orientarea intenției este apreciată în funcție de timpul și locul abandonării nou-născutului, de starea ei fizică la momentul abandonării lui, de probabilitatea salvării lui, de faptul cît de repede după abandonare copilul va putea fi descoperit etc. De exemplu, lăsarea nou-născutului în pădure sau în câmp, departe de locurile animate și căile de circulație, vorbește clar despre prezența intenției de pruncucidere. În contrast, lăsarea nou-născutului într-un cărucior, în timpul verii, la ușa maternității, mărturisește cel mai probabil despre intenția de a comite fapta de lăsare în primejdie.

[Pct.7 modificat prin [Hotărîrea Plenumului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

8. Lipsirea de viață la dorința persoanei (eutanasia) (art.148 CP al RM).

Victima infracțiunii prevăzute la art.148 CP al RM este persoana care suferă de o maladie incurabilă sau ale cărei suferințe fizice au un caracter insuportabil, și care și-a exprimat dorința

de a fi lipsită de viață. Victimă poate fi și o persoană minoră. În acest caz, dorința victimei de a fi lipsită de viață trebuie exprimată de o rudă adultă a acesteia. În acord cu art.134 CP al RM, rude ale victimei minore a infracțiunii de eutanasiere trebuie considerate toate persoanele care au cu acea victimă o legătură bazată pe descendența unei persoane dintr-o altă persoană sau pe faptul că mai multe persoane au un ascendent comun.

Nu reprezintă eutanasiere sinuciderea asistată de un lucrător medical, atunci când lucrătorul medical ajută persoana, care suferă de o maladie incurabilă sau ale cărei suferințe fizice au un caracter insuportabil, să se sinucidă. Această faptă, constituind înlesnirea sinuciderii, nu este sancționată în conformitate cu legea penală a Republicii Moldova.

În contextul infracțiunii prevăzute la art.148 CP al RM, lipsirea ilegală de viață a victimei poate avea la bază numai două cauze, avînd un caracter alternativ: 1) victima suferă de o boală incurabilă; 2) suferințele fizice ale victimei au un caracter insuportabil.

Doar o comisie de medici-experti poate stabili dacă suferințele fizice ale victimei aveau sau nu un caracter insuportabil.

Pentru a fi posibilă atenuarea răspunderii penale pentru eutanasiere, mai este necesar ca, în prealabil, victima să-și fi manifestat dorința. Dorința trebuie exprimată de o persoană în deplinătatea facultăților sale mintale și care deci își dă seama de ceea ce cere. Dorința unui minor de a fi lipsit de viață este irelevantă; doar rudele, care au atins la momentul săvîrșirii infracțiunii vîrsta de 18 ani, pot încuviința lipsirea de viață a unui minor. Contribuția acestor rude, exprimată în încuviințarea lipirii de viață a victimei minore, trebuie considerată complicitate la infracțiunea de eutanasiere.

Lipsirea de viață a unui minor, în legătură cu o maladie incurabilă sau cu caracterul insuportabil al suferințelor fizice, dacă nu a existat dorința rudelor adulte ale acestuia, se va califica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Un reprezentant legal sau oricare altă persoană, care nu este rudă a victimei minore, nu poate încuviința lipsirea de viață a unui minor în contextul infracțiunii prevăzute la art.148 CP al RM. Lipsirea de viață a unui minor, încuviințată de o astfel de persoană, urmează a fi calificată conform art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Totodată, contribuția reprezentantului legal sau a oricărei alte persoane care nu este rudă a victimei minore, exprimată în încuviințarea lipirii de viață a victimei minore, trebuie considerată complicitate la infracțiunea prevăzută la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Aceleași soluții de calificare se impun în situația în care se realizează așa-numita "eutanasiere non-voluntară". Se are în vedere lipsirea de viață a unei persoane iresponsabile, în legătură cu o maladie incurabilă sau cu caracterul insuportabil al suferințelor fizice, dacă a existat dorința victimei (dorință care nu poate produce nici un fel de efecte, deoarece este exprimată de o persoană care nu este în deplinătatea facultăților sale mintale și care deci nu își dă seama de ceea ce cere).

Lipsirea de viață a unei persoane iresponsabile, chiar încuviințată de rudă, reprezentantul legal sau de oricare altă persoană, urmează a fi calificată conform art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Totodată, contribuția rudei, a reprezentantului legal sau a oricărei alte persoane, exprimată în încuviințarea lipirii de viață a victimei, trebuie considerată complicitate la infracțiunea prevăzută la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Pentru a fi în prezența infracțiunii de eutanasiere, urmează ca dorința victimei să întrunească următoarele condiții: 1) să fie exprimată înainte de comiterea infracțiunii de eutanasiere; 2) să fie adresată subiectului infracțiunii; 3) să fie insistentă; se are în vedere accentuarea caracterului serios și decisiv al unei asemenea hotărîri; 4) să fie clară; 5) să fie fermă și persistentă; 6) să fie liber exprimată.

Subiectul infracțiunii prevăzute la art.148 CP al RM poate fi un medic sau un asistent social, dar și oricare altă persoană.

9. Pentru a deosebi omorul intenționat de lipsirea de viață din imprudență (art.149 CP al RM) urmează să se atragă atenția asupra faptului că omorul dă expresie unei conduite violente, reprezentînd o formă de manifestare a făptuitorului care a luat hotărîrea de a suprima viața unei

persoane și se folosește de mijloacele apte să realizeze acest scop, pe când în cazul lipirii de viață din imprudență nu avem un act de violență, ci o conduită greșită a făptuitorului într-o situație periculoasă, susceptibilă să producă, în anumite împrejurări, consecințe sub formă de moarte cerebrală a victimei.

Spre deosebire de infracțiunea de omor intenționat, lipsirea de viață din imprudență se comite în mod frecvent prin inacțiune, atunci când făptuitorul omite să facă ceea ce este obligat potrivit legii, altor reglementări sau împrejurărilor, pentru a nu cauza moartea unei persoane (încălțind conduita prescrisă de legea penală de a nu lipsi de viață).

În unele cazuri, lipsirea de viață din imprudență se consideră, în mod neîntemeiat, ca fiind intenționată, spre exemplu: de la o izbitură, victima cade, se lovește cu capul de un corp contondent și moare sau cazul în care moartea victimei survine de la loviturile aplicate de făptuitor. În astfel de cazuri, conștientizarea de către făptuitor a laturii faptice a acțiunilor (inacțiunilor) sale este apreciată în mod eronat ca probă a previziunii că va surveni moartea victimei.

Pentru a verifica temeinicia afirmațiilor făptuitorului că a lipsit de viață persoana, din neglijență, că a acționat fără intenție, aceste afirmații trebuie confruntate cu datele ce caracterizează: acțiunea (inacțiunea) în momentul infracțiunii; ambianța în care a fost săvârșită infracțiunea; relațiile făptuitorului cu victima; conduita făptuitorului după lipsirea victimei de viață etc.

10. Structural, infracțiunea de vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, care a provocat decesul victimei (art.151 alin.(4) CP al RM), cuprinde vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății (urmările prejudiciabile primare), care, la rândul său, a implicat producerea unor urmări prejudiciabile și mai grave – decesul victimei (urmările prejudiciabile secundare) sau conform art.19 CP al RM este o infracțiune cu două forme de vinovăție.

În cazul dat, decesul victimei trebuie să se găsească într-o legătură de cauzalitate directă cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății. Mai mult, această legătură de cauzalitate trebuie să fie cuprinsă de vinovăția făptuitorului.

În planul laturii subiective, fapta prevăzută la art.151 alin.(4) CP al RM se caracterizează prin intenție față de urmările prejudiciabile primare și prin imprudență față de urmările prejudiciabile secundare.

Dacă făptuitorul manifestă intenție față de decesul victimei, se aplică nu art.151 alin.(4) CP al RM, dar art.145 CP al RM. La delimitarea infracțiunii de omorul intenționat potrivit art.151 alin.(4) CP al RM, trebuie luate în calcul toate circumstanțele cazului (caracterul mijloacelor aplicate, localizarea plăgilor, numărul loviturilor aplicate etc.); nu poate fi luată ca criteriu de delimitare durata perioadei de la cauzarea plăgii până la momentul decesului victimei. Or, decesul care s-a produs imediat după cauzarea plăgii, fără a fi luate în considerație celelalte circumstanțe, obiective și subiective, nu este o condiție suficientă pentru a exclude orice incertitudine în ce privește prezența la făptuitor a intenției de a omorî victima.

11. Articolul 201¹ alin.(4) [CP](#) incriminează violența în familie, care a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, soldată cu decesul victimei, pentru care sunt aplicabile recomandările expuse în pct.10 al prezentei Hotărâri, ce se referă la componența de infracțiune, prevăzută de art.151 alin.(4) [CP al RM](#).

[Pct.11 în redacția [Hotărârii Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

12. Stabilind pedeapsa pentru infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM), instanțele judecătorești urmează să ia în considerație toate circumstanțele în care aceste infracțiuni au fost săvârșite: tipul intenției, motivul și scopul, modul, condițiile și etapa de săvârșire a infracțiunii, gravitatea urmărilor, persoana vinovatului și circumstanțele cauzei care atenuează sau agravează răspunderea. De asemenea, vor fi examinate datele referitoare la

persoana victimei, relațiile ei cu făptuitorul, precum și comportamentul ei în timpul comiterii infracțiunii.

Se atenționează instanțele judecătorești asupra faptului că omorul intenționat săvârșit, profitând de starea excepțională, cu folosirea condițiilor de calamități naturale (cutremur de pământ, inundație, incendii, epidemii etc.) va fi examinat ca fiind săvârșit cu circumstanțe agravante care se iau în considerație la stabilirea pedepsei – art.77 alin.(1) lit.m) CP al RM.

13. În fiecare cauză cu privire la infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM) instanțele judecătorești urmează să îndeplinească cerințele art.218 al Codului de procedură penală cu privire la reacționarea eficientă la faptele de încălcare a legalității și a drepturilor omului, și la stabilirea condițiilor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii, și, dacă există temeiuri, să reacționeze la ele prin încheieri interlocutorii.

14. Instanțele judecătorești de apel și recurs urmează să îmbunătățească activitatea de judecare a dosarelor cu privire la infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM), să scoată în evidență și să lichideze la timp greșelile și încălcările comise de instanțe inferioare.

15. Examinând cauzele de învinuire în baza art.145 alin.(2) CP al RM, instanța de judecată urmează să țină cont de prevederile art.30 alin.(3) Codul de procedură penală și art.71 alin.(3) CP al RM, care se referă la compunerea instanței și la faptul că detențiunea pe viață nu poate fi aplicată femeilor și minorilor.

16. Se abrogă [hotărîrea Plenului Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova nr.9 din 15 noiembrie 1993 “Cu privire la practica judiciară în cauzele despre omorul premeditat”](#), cu modificările introduse prin Hotărîrile Plenului nr.20 din 10.06.1998 și nr.38 din 20.12.1999.

**PREȘEDINTELE CURȚII
SUPREME DE JUSTIȚIE**

Mihai POALELUNGI

Chișinău, 24.12.2012.
Nr.11.

HOTĂRÎREA PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA

**Cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la
infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM)**

nr. 11 din 24.12.2012

Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2013, nr.6, pag.4

*** * ***

Modificată de:

[Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.41 din 18.12.2017](#)

[Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1 din 23.02.2015](#)

Generalizarea practicii judiciare a demonstrat că, în general, instanțele judecătorești aplică corect legislația cu privire la infracțiunile săvârșite prin omor. Se comit mai puține greșeli la încadrarea acțiunilor și la stabilirea pedepselor.

Concomitent, unele instanțe judecătorești nu țin cont de pericolul social deosebit al omorului intenționat. Nu se respectă întotdeauna cerința legii cu privire la cercetarea

multilaterală, completă și obiectivă a circumstanțelor infracțiunii săvârșite, în special privind clarificarea intenției celui vinovat și a motivelor omorului.

Se comit greșeli la delimitarea omorului intenționat de componentele de infracțiuni conexe, în special, de lipsirea de viață din imprudență (art.149 CP al RM), de vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, care a provocat decesul victimei (art.151 alin.(4) CP), precum și la delimitarea tentativei de omor de cauzarea vătămărilor intenționate ale integrității corporale sau ale sănătății.

Într-un șir de cazuri, respingînd concluzia cu privire la tipul de intenție de săvîrșire a omorului, instanțele judecătorești țin cont numai de datele care demonstrează că persoana nu avea intenția directă de a curma viața și nu apreciază la modul convenit circumstanțele care permit de a constata că făptuitorul avea intenție indirectă.

Una din deficiențele esențiale o constituie faptul că numeroase instanțe judecătorești nu clarifică datele care se referă la persoana vinovatului și la persoana victimei, precum și la relațiile dintre ele, la comportarea victimei în timpul comiterii infracțiunii.

Nu toate instanțele iau măsuri pentru elucidarea cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvîrșirea omorurilor.

Nu în toate cazurile sunt corectate greșelile comise la examinarea acestor cauze în ordine de apel și recurs.

În scopul lichidării deficiențelor menționate în activitatea instanțelor judecătorești vizînd judecarea cauzelor despre infracțiunile săvîrșite prin omor și în legătură cu neclaritățile apărute în practica judiciară, în baza art.2 lit.e) și art.16 lit.c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova, Plenul

HOTĂRĂȘTE:

1. Atenționează instanțele judecătorești asupra importanței deosebite a aplicării corecte și uniforme a legislației în vigoare despre răspunderea pentru infracțiunile săvîrșite prin omor.

Întrucît chestiunea despre vinovăția inculpatului se soluționează numai după examinarea judiciară, efectuată în modul convenit, este necesar de a spori rolul și importanța acestei etape a procedurii penale în cauzele ce țin de această categorie.

Sentința poate fi bazată doar pe probe care au fost cercetate direct, multilateral, complet și obiectiv în cadrul ședinței de judecată.

Instanțele judecătorești trebuie să cerceteze minuțios toate circumstanțele infracțiunilor săvîrșite prin omor. Concluziile instanței judecătorești cu privire la vinovăția sau nevinovăția inculpatului, încadrarea infracțiunii săvîrșite și aplicarea pedepsei urmează să fie motivate în sentință, indicîndu-se probele cercetate.

Recunoașterea de către învinuit a vinovăției sale, ca și oricare altă probă, necesită să fie supusă unui control multilateral și poate fi pusă la baza sentinței de condamnare, dacă ea a fost confirmată prin alte probe.

Instanța de judecată, soluționînd chestiunea de vinovăție în cazul infracțiunilor săvîrșite prin omor, urmează să rezulte din cumulul tuturor circumstanțelor infracțiunii săvîrșite, să țină cont, în special, de anturajul, modul de săvîrșire a infracțiunii, arma utilizată, numărul, caracterul și localizarea rănilor și a altor vătămări corporale, comportarea anterioară a făptuitorului și a victimei, relațiile dintre ei etc.

[Pct.1 modificat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

2. Ținînd cont de faptul că motivele și metodele infracțiunilor săvîrșite prin omor au o importanță deosebită pentru aprecierea corectă a celor săvîrșite și pentru stabilirea pedepsei, instanțele judecătorești urmează să clarifice în toate cazurile aceste circumstanțe și să le indice în sentință.

3. Omorul intenționat (sau pur și simplu omorul) este lipsirea ilegală și intenționată de viață a unei alte persoane. Această definiție a noțiunii de omor este aplicabilă tuturor infracțiunilor săvîrșite prin omor, prevăzute la art.145-148 CP al RM.

Omorul intenționat nu poate fi săvârșit nici înainte de începutul vieții persoanei, nici după încetarea vieții persoanei. Prin deces se înțelege stingerea integrală și ireversibilă a activității biologice a proceselor vitale ale organismului. Sub aspectul consumării infracțiunii de omor, interesează anume momentul morții cerebrale, și nu momentul morții clinice. Provocarea morții clinice constituie tentativa la infracțiunea de omor intenționat.

De cele mai dese ori, omorul se comite prin acțiune.

Pentru calificare este irelevant dacă făptuitorul a activat direct și personal asupra victimei ori a recurs la un mijloc sau instrument indirect, activat de o altă forță, de animale, de mijloace de transport, a profitat de acțiunile așteptate ale victimei sau de acțiunile victimei minore sau iresponsabile, care nu poate înțelege semnificația celor săvârșite. Legea penală nu descrie conduita susceptibilă să provoace moartea victimei, de aceea moartea poate fi provocată prin orice mijloace sau instrumente, care trebuie să fie apte să producă rezultatul mortal prin ele însele sau prin întrebuițarea lor în anumite moduri, împrejurări sau condiții.

Omorul poate fi comis și prin inacțiune, atunci când din cauza nesăvârșirii unor acțiuni obligatorii, obiectiv necesare și realmente posibile, nu s-a împiedicat sau nu s-a înlăturat desfășurarea unor procese de natură să provoace moartea victimei (de exemplu, prin nehrănirea copilului, prin expunerea unui bolnav sau neputincios la o temperatură scăzută, prin neadministrarea medicamentelor sau neaplicarea tratamentului necesar unui bolnav, prin neacționarea unui mecanism care lovește victima etc.). Așadar, infracțiunea de omor intenționat se comite prin inacțiune atunci când există obligația legală, contractuală sau naturală de a împiedica producerea morții victimei.

Legătura de cauzalitate dintre acțiunea și inacțiunea făptuitorului și urmările prejudiciabile sub formă de moarte cerebrală a victimei trebuie să fie stabilită cu atenție în fiecare caz în parte. De aceea, în toate cauzele care au ca obiect o infracțiune de omor se efectuează o expertiză medico-legală, care are ca scop tocmai stabilirea cauzelor decesului.

[Pct.3 modificat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

4. Absența urmării prejudiciabile, adică a morții cerebrale, demonstrează că omorul s-a întrerupt la etapa de pregătire sau de tentativă.

Pregătirea de omor se poate exprima în procurarea, fabricarea sau adaptarea mijloacelor ori instrumentelor de săvârșire a omorului, în luarea de cunoștință cu locul în care se preconizează comiterea omorului, în crearea condițiilor pentru ascunderea urmelor omorului, în studierea eventualelor obstacole care ar putea îngreuna săvârșirea omorului și în elaborarea metodelor pentru evitarea acestor obstacole, în găsirea participanților la omor etc.

Tentativa de omor poate fi o tentativă întreruptă (neterminată), dacă subiectul nu a putut să-și continue fapta, intervenind anumiți factori care l-au împiedicat să-și desfășoare mai departe activitatea infracțională. În alte cazuri, tentativa de omor poate fi o tentativă perfectă (terminată), atunci când făptuitorul depune toate eforturile pe care le consideră necesare pentru lipsirea de viață a victimei și care în realitate au fost necesare pentru aceasta, fără ca fapta să-și fi produs efectul.

Renunțare de bunăvoie la săvârșirea infracțiunii de omor intenționat se va considera încetarea de către făptuitor a pregătirii de omorul intenționat sau încetarea acțiunilor (inacțiunilor) îndreptate nemijlocit spre săvârșirea omorului intenționat, dacă făptuitorul era conștient de posibilitatea consumării infracțiunii. Făptuitorul nu poate fi supus răspunderii penale în baza art.145 CP al RM, dacă a renunțat, benevol și definitiv, să ducă pînă la capăt activitatea infracțională. În același timp, cel care a renunțat de bunăvoie la ducerea pînă la capăt a infracțiunii de omor intenționat este supus răspunderii penale numai în cazul în care fapta săvârșită conține o altă infracțiune consumată (de exemplu, infracțiunea prevăzută la art.151, 152 sau altele din Codul penal).

În cazul delimitării tentativei de omor de amenințarea cu omor (care se califică în baza art.155 CP al RM) trebuie de ținut cont de faptul că, în ipoteza amenințării cu omor, făptuitorul are posibilitatea reală să-și realizeze amenințarea și să săvârșască acțiuni concrete în direcția

dorită, însă decide benevol să nu le săvârșească, deși are pentru aceasta toate condițiile favorabile (nu este vorba de renunțarea de bunăvoie la săvârșirea infracțiunii de omor; făptuitorul nici nu a urmărit să săvârșească omorul; nu poți să renunți la intenția care nici nu a existat). În opoziție, în ipoteza tentativei de omor, făptuitorul întreprinde toate eforturile în vederea săvârșirii omorului, însă, din cauze independente de voința lui, aceste eforturi nu-și produc efectul.

5. Omorul intenționat poate fi săvârșit în anumite circumstanțe agravante determinate, care conferă faptei un grad sporit de pericol social și o periculozitate mai mare a infractorului. Ca formă agravată a infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(1) CP, varianta de omor intenționat de la alineatul (2) al aceleiași norme păstrează semnele esențiale ale omorului intenționat neagravat, la care se vor alătura circumstanțele prevăzute în dispoziția incriminatoare ca circumstanțe agravante.

În conformitate cu art.77 alin.(2) CP al RM, dacă circumstanțele menționate la alineatul (1) al acestui articol sunt prevăzute la articolele corespunzătoare din Partea Specială a Codului penal în calitate de semne ale acestor componente de infracțiuni, ele nu pot fi concomitent considerate circumstanțe agravante avute în vedere la stabilirea pedepsei. De exemplu, în cazul în care omorul este săvârșit din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă, va fi reținută numai circumstanța agravantă specificată la art.145 alin.(2) lit.1) CP al RM. Nu se va reține circumstanța agravantă specificată la art.77 alin.(1) lit.d) CP al RM.

5.1. Omorul săvârșit cu premeditare (art.145 alin.(2) lit.a) CP al RM).

Omorul săvârșit cu premeditare presupune întrunirea concomitentă a trei condiții: 1) trecerea unui interval de timp din momentul luării hotărârii de a săvârși omorul și până la momentul executării infracțiunii; 2) în acest interval de timp, făptuitorul trebuie să mediteze, să-și concentreze forțele sale psihice în vederea asigurării reușitei acțiunii sale; 3) în acest interval de timp, făptuitorul trebuie să treacă la săvârșirea unor acte de pregătire de natură să întărească hotărârea luată și să asigure realizarea ei.

Referitor la prima condiție de acest gen, pentru a considera omorul ca fiind săvârșit cu premeditare, este necesar să se constate că luarea hotărârii de a săvârși omorul a premers (a precedat) cu o anumită perioadă de timp săvârșirea faptei. Durata acestui interval de timp nu este fixă și nici nu poate fi dinainte stabilită. În fiecare caz, instanța de judecată va constata dacă această condiție este sau nu îndeplinită, ținând seama de împrejurările concrete ale cauzei și, îndeosebi, de particularitățile subiective ale făptuitorului, deoarece, în funcție de aceste particularități, o persoană poate avea nevoie de un interval mai mare de timp pentru a chibzui, pe când o altă persoană poate chibzui cu multă eficiență chiar într-un interval de timp mai scurt.

Cît privește cea de-a doua condiție de realizare a premeditării, aceasta presupune, în esență, că hotărârea infracțională este luată după un prealabil examen comparativ al motivelor pozitive și negative, precum și al rezultatelor ilicite dorite și nedorite de subiect.

Premeditarea nu trebuie echivalată cu intenția premeditată. Pentru a exista premeditare nu este suficient ca făptuitorul să fi luat pur și simplu mai dinainte hotărârea de a omori. În acest caz, vom avea o intenție premeditată care nu poate conta, de una singură, la calificarea faptei de omor conform art.145 alin.(2) lit.a) CP. Existența agravantei prevăzute de această normă presupune prezența unui complex de condiții de realizare a premeditării (enunțate mai sus), care privesc atât latura subiectivă, cât și latura obiectivă a infracțiunii.

Cu privire la cea de-a treia condiție de realizare a premeditării, este necesar a consemna că pregătirea de infracțiune este o etapă indispensabilă a activității infracționale, în ipoteza infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.a) CP al RM. Premeditarea nu poate exista, dacă decizia infracțională nu se exteriorizează prin acte pregătitoare, de natură nu doar psihică, dar și materială, obiectivizată.

Premeditarea nu poate fi reținută, dacă făptuitorul a dispus de un timp suficient, dar nu a întreprins nici un act de pregătire a omorului.

Totodată, omorul săvârșit cu premeditare poate forma concurs cu o altă infracțiune, însă, în acest caz trebuie să se stabilească dacă au fost săvârșite acțiuni de pregătire a infracțiunii de

omor. Dacă au fost comise acțiuni de pregătire doar a infracțiunii aflate în concurs cu omorul, nu va putea funcționa agravanta de la art.145 alin.(2) lit.a) CP al RM.

5.2. Omorul săvârșit din interes material (art.145 alin.(2) lit.b) CP al RM).

Interesul material constituie motivul generat de necesitatea făptuitorului de a-și spori activul patrimonial (de a obține sau de a reține un câștig material) sau de a-și micșora pasivul patrimonial (de a se elibera de cheltuieli materiale).

Ipotezele în care este aplicabilă circumstanța agravantă, prevăzută la art.145 alin.(2) lit.b) CP al RM, sunt: 1) omorul săvârșit în vederea obținerii banilor, a bunurilor, a unor drepturi patrimoniale, a avansării într-o funcție, presupunând o retribuire mai mare, a moștenirii, a încheierii unei convenții avantajoase în viitor, a altor foloase sau avantaje materiale; 2) omorul persoanei, care are dreptul de întreținere, de către persoana care are obligația de întreținere, în scopul eliberării de această obligație; 3) omorul săvârșit în vederea primirii sumei asigurate; 4) omorul săvârșit în scopul neachitării datoriei sau în scopul amânării achitării datoriei; 5) omorul săvârșit în scop de canibalism, cu precizarea că făptuitorul dorește să beneficieze de calitățile de consum ale corpului victimei, etc.

Dimpotrivă, fapta nu poate fi calificată ca omor săvârșit din interes material în următoarele cazuri: 1) câștigul material apare doar ca ocazie pentru săvârșirea omorului din motive huliganice sau din alte asemenea motive; 2) fapta a avut loc în timpul când făptuitorul își păzea bunurile sale sau bunurile altor persoane; 3) fapta a fost săvârșită în scopul recuperării de către făptuitor a propriilor bunuri (sau a bunurilor altor persoane) care se aflau ilegal la victimă; 4) fapta a fost săvârșită în legătură cu nedorința victimei de a executa, față de făptuitor, obligațiunile patrimoniale; 5) fapta a fost săvârșită din răzbunare pentru prejudiciul material cauzat făptuitorului, etc.

Pentru aplicarea răspunderii conform art.145 alin.(2) lit.b) CP al RM, este necesar ca interesul material să apară la făptuitor pînă la terminarea executării faptei prejudiciabile: anterior săvârșirii omorului sau chiar în timpul săvârșirii acestuia. Dacă interesul material apare la făptuitor ulterior momentului în care își finalizează executarea faptei de omor a victimei, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 (cu excepția alin.(2) lit.b) CP al RM), dacă nu există alte agravante.

Dacă făptuitorul a urmărit interesul material la săvârșirea omorului, însă acest interes nu s-a realizat, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.b) CP.

În cazul în care făptuitorul a urmărit interesul material la săvârșirea omorului, iar acest interes s-a realizat, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.b) și, eventual, o altă normă din Codul penal (de exemplu, art.186-192, 192¹, 192², 217⁴, 222, 290, 360 sau altele).

[Pct.5.2 modificat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

5.3. Omorul săvârșit în legătură cu îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de serviciu sau obștești (art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM).

Prin **îndeplinirea obligațiilor de serviciu** se înțelege executarea atribuțiilor de serviciu care decurg din contractul individual de muncă, încheiat cu o întreprindere, instituție sau organizație, înregistrată în modul stabilit, indiferent de tipul de proprietate sau de forma juridică de organizare a acesteia. Astfel, putem desprinde următoarele caracteristici ale persoanei care își îndeplinește obligațiile de serviciu: 1) este o persoană care activează în cadrul unei întreprinderi, instituții sau organizații, înregistrate în modul stabilit, indiferent de tipul de proprietate sau de forma juridică de organizare a acesteia; 2) este parte la contractul individual de muncă.

Prin **îndeplinirea obligațiilor obștești** se are în vedere îndeplinirea de către cetățeni a unor îndatoriri publice cu care aceștia au fost însărcinați sau săvârșirea altor acțiuni în interesul societății sau al unor persoane aparte. Astfel, îndeplinirea obligațiilor obștești poate fi de două tipuri: 1) îndeplinirea în baze obștești a obligațiilor obștești special încredințate; 2) îndeplinirea din proprie inițiativă a acțiunilor în interesele societății sau ale unor cetățeni aparte.

Este necesar a se stabili motivul omorului și legătura cauzală dintre îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau obștești și săvârșirea omorului. Expresia “în legătură cu” de la lit.d) al art.145 alin.(2) CP al RM se va interpreta în sensul că omorul poate fi săvârșit: 1) pînă la îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau obștești (în scopul neadmiterii lor); 2) în momentul îndeplinirii obligațiilor respective (în scopul reprimării lor); 3) după îndeplinirea acelor obligații (din răzbunare pentru îndeplinirea lor).

Pentru calificarea faptei în baza art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM, nu are însemnătate timpul ce s-a scurs din momentul îndeplinirii obligațiilor de serviciu sau obștești. Este un termen “imprescriptibil”, limitat doar de durata vieții victimei și a făptuitorului. Acest termen nu se confundă cu termenul de prescripție a răspunderii penale pentru omor, care este un termen de o cu totul altă natură și care începe să curgă din momentul săvârșirii acestei infracțiuni (nu din momentul îndeplinirii de către victimă a obligațiilor de serviciu sau obștești).

Activitatea victimei infracțiunii de omor prevăzute la art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM trebuie să aibă un caracter legitim. Dacă omorul este săvârșit în legătură cu activitatea nelegitimă a victimei (de exemplu, în legătură cu excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu), un atare omor se va califica în baza art.145 CP al RM (cu excepția alin.(2) lit.d) al acestui articol).

Este necesar de specificat că victima în cazul infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM poate fi numai persoana care îndeplinește îndatoririle de serviciu sau obștești, nu și rudele sau alte persoane apropiate victimei.

Norma de la lit.d) a art.145 alin.(2) CP poate fi o normă generală în raport cu normele concurente speciale de la art.142 alin.(3), art.145 alin.(2) lit.h), art.342 sau altele din Codul penal. În astfel de cazuri, potrivit prevederilor art.116 CP al RM, se va aplica numai norma specială.

5.3¹. Omorul săvârșit asupra unui membru de familie (art.145 alin.(2) lit.e¹) [CP al RM](#)).

Circumstanța agravantă, prevăzută la art.145 alin.(2) lit.e¹) [CP al RM](#) are un caracter personal și vizează atât făptuitorul, cât și victima infracțiunii de omor, aceștia urmând să îndeplinească o calitate specială, și anume, acea de membru de familie.

Instanțele se atenționează că noțiunea de „membru de familie”, în sensul art.133¹ [CP](#), presupune existența uneia dintre cele două accepțiuni ale calității speciale a victimei și făptuitorului: a) condiția de conlocuire; b) condiția de conlocuire separată, de aceea, la examinarea cauzelor penale de învinuire, în baza art.145 alin.(2) lit.e¹) [CP al RM](#), se va verifica incidența acestor condiții.

Dacă în rezultatul actelor de violență asupra unui membru de familie a survenit decesul ultimului, față de care făptuitorul nu manifesta intenția, cele comise se vor califica, potrivit alin.(4) art.201¹ [CP al RM](#), cu condiția ca decesul să se afle în legătură de cauzalitate cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății.

[Pct.5.3¹ introdus prin [Hotărîrea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

5.4. Omorul săvârșit cu bună-știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor (art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM).

Circumstanța agravantă respectivă presupune trei ipoteze alternative: 1) omorul săvârșit cu bună-știință asupra unui minor; 2) omorul săvârșit cu bună-știință asupra unei femei gravide; 3) omorul săvârșit profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor.

Oricare din aceste trei ipoteze este suficientă în vederea aplicării prevederii art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

5.4.1. Ipoteza - omor săvârșit cu bună-știință asupra unui minor presupune îndeplinirea cumulativă a două condiții: 1) victima să fie un minor; 2) făptuitorul să manifeste bună-știință în privința calității de minor a victimei.

Astfel, înainte de toate, la momentul săvârșirii infracțiunii, victima trebuie să nu fi atins vârsta de 18 ani. Folosind termenul “minor”, legiuitorul nu a intenționat să facă vreo deosebire în raport cu vârsta sau cu discernământul victimei. Totuși, aceste împrejurări trebuie luate în calcul la individualizarea pedepsei.

În contextul săvârșirii omorului cu bună-știință asupra unui minor, sintagma *cu bună-știință* denotă că, la momentul săvârșirii faptei, făptuitorul cunoștea cu certitudine despre vârsta minoră a victimei. Dacă, la momentul săvârșirii faptei, făptuitorul nu avea o certitudine cu privire la vârsta minoră a victimei, răspunderea penală nu-i poate fi agravată în bază art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

În cazul în care făptuitorul a considerat eronat că omoară un minor, calificarea trebuie făcută pentru fapta de omor efectiv săvârșită și nu conform art.27 și art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Sub un alt aspect, este posibil ca făptuitorul să aibă o reprezentare eronată asupra identității minorului, ca victimă vizată. Iar victima efectivă să fie de asemenea un minor. Într-o asemenea ipoteză, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Altfel spus, se va reține omorul săvârșit cu bună-știință asupra unui minor, în formă consumată.

5.4.2. Ipoteza - omor săvârșit cu bună-știință asupra femeii gravide presupune îndeplinirea cumulativă a două condiții: 1) victima să fie o femeie gravidă și 2) făptuitorul să manifeste bună-știință în privința circumstanței că victima se află în această stare.

Pentru calificarea faptei în baza art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM nu contează durata sarcinii, în sensul că sarcina poate fi la început, poate fi într-o fază intermediară sau poate să se apropie de momentul nașterii. La fel, nu are importanță nici gradul de viabilitate a produsului concepției. De asemenea, nu are relevanță tipul sarcinii, respectiv dacă este vorba despre o sarcină normală sau despre o sarcină extrauterină. Nu este relevantă nici împrejurarea dacă victima intenționa să ducă sarcina până la naștere sau dacă intenționa să întrerupă artificial sarcina. La fel, nu importă dacă graviditatea are o cauză naturală sau una artificială (fecundarea artificială sau implantarea embrionului). Nu influențează asupra calificării nici dacă, în rezultatul omorului femeii gravide, a fost distrus sau nu produsul concepției. De asemenea, asupra calificării omorului, săvârșit cu bună-știință asupra femeii gravide, nu poate avea vreun impact vârsta victimei. Toate aceste împrejurări pot fi luate în considerație doar la individualizarea pedepsei.

Pentru ca făptuitorului să-i fie imputabilă răspunderea în baza art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, acesta trebuia să fi avut cunoștință în concret despre graviditatea victimei (din surse medicale, datorită unor relații de familie sau de serviciu, datorită faptului că sarcina era evidentă etc.). Sub acest aspect, vinovăția făptuitorului trebuie dovedită în concret, nefiind suficientă simpla prezumție că făptuitorul a prevăzut că victima ar putea fi gravidă, întrucât este femeie. Dacă făptuitorul nu știa în genere despre graviditatea victimei, răspunderea penală la fel nu-i poate fi agravată în bază art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

În cazul în care făptuitorul a considerat eronat că omoară o femeie gravidă, calificarea trebuie făcută pentru fapta de omor efectiv săvârșită și nu conform art.27 și art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Sub un alt aspect, este posibil ca făptuitorul să aibă o închipuire eronată asupra identității femeii gravide, ca victimă vizată. Iar victima efectivă să fie de asemenea o femeie gravidă. Într-o asemenea ipoteză, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Altfel spus, se va reține omorul săvârșit cu bună-știință asupra femeii gravide, în formă consumată.

5.4.3. Ipoteza de omor săvârșit profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor presupune îndeplinirea cumulativă în principal a două condiții: 1) victima să se afle într-o stare de neputință și 2) făptuitorul să profite de această stare pentru a omorî victima.

Prin *stare de neputință* trebuie să înțelegem incapacitatea victimei de a se apăra din cauza nefuncționării totale sau parțiale a conștiinței ori a stării sale fizice sau psihice precare.

În art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, legiuitorul enumeră exemplificativ factorii ce constituie cauzele stării de neputință a victimei: vîrsta înaintată; boala; handicapul fizic sau psihic sau alți factori. Starea fizică sau psihică precară a victimei este determinată de boala, handicapul fizic sau psihic al acesteia, de alți factori (de exemplu, în unele cazuri – starea de ebrietate). La alți asemenea factori cauzali se raportează și vîrsta înaintată, vîrsta fragedă, nefuncționarea totală sau parțială a conștiinței.

Dacă în momentul omorului, victima se află în stare de somn, există toate temeiurile legale de a califica cele comise în baza art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Noțiunea “starea de neputință a victimei” este o noțiune estimativă. De exemplu, nu oricare minor cu vîrsta de 11 ani va fi neapărat considerat că se află în stare de neputință. În același rînd, nu oricare persoană de vîrstă înaintată trebuie recunoscută că se află în această stare.

De unele singure, abstrase de circumstanțele concrete ale faptei, vîrsta fragedă sau înaintată, boala, handicapul fizic sau psihic, ebrietatea etc. nu pot să caracterizeze starea de neputință a victimei. Exemplificarea unor asemenea factori cauzali, la care recurge legiuitorul la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, nu poate fi acceptată ca procedeu suficient la definirea noțiunii “starea de neputință a victimei”. În cele mai frecvente cazuri, pentru a se stabili dacă, în momentul săvîrșirii omorului, victima se afla în stare de neputință, factorii cauzali – enumerați exemplificativ la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM – trebuie corobați cu alte împrejurări. Concluzia despre aflarea victimei în stare de neputință urmează a fi întemeiată pe evaluarea tuturor împrejurărilor, în ansamblu, ale faptei săvîrșite.

Starea de neputință a victimei poate fi determinată de o situație de moment (victima doarme), de o situație cu caracter temporar (copil mic) sau de o situație cu caracter permanent (de exemplu, invaliditate definitivă). Nu are importanță dacă starea de neputință a victimei are un caracter permanent, temporar sau accidental, interesează doar ca ea să fi existat la momentul săvîrșirii faptei. Îndeplinirea acestei cerințe se apreciază în concret, necesitînd o atenție specială cazurile în care starea victimei are caracter temporar ori constă într-o diminuare (permanentă sau temporară) a capacității de apărare a victimei (consum de alcool, boală, diverse infirmități fizice etc.).

Cea de-a doua condiție – făptuitorul să profite de starea de neputință pentru a omorî victima – presupune îndeplinirea în mod cumulativ a două cerințe: 1) la momentul săvîrșirii faptei, făptuitorul cunoaște că victima se află într-o stare de neputință; 2) făptuitorul se folosește de această împrejurare la săvîrșirea faptei de omor.

Pentru calificare nu este suficient ca victima să se afle în stare de neputință. Mai este necesar ca făptuitorul să profite de această stare, ceea ce presupune că el cunoaște condiția precară a victimei și a hotărît să se folosească de ea pentru a o omorî. Cele două elemente (cunoașterea unei stări precare și hotărîrea de a se folosi de ea) trebuie să fie îndeplinite cumulativ.

Astfel, circumstanța agravantă de la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM (în ipoteza că omorul este săvîrșit profitînd de starea de neputință a victimei) nu operează, dacă, la momentul săvîrșirii infracțiunii, făptuitorul nu a știut că victima se află în stare de neputință.

Se va aplica art.27 și art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, dacă făptuitorul consideră că, la săvîrșirea omorului, profită de starea de neputință a victimei, însă, din cauze independente de voința lui, se dovedește că, la momentul săvîrșirii infracțiunii, victima nu se găsea în starea de neputință.

5.5. Omorul săvîrșit cu răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic (art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM).

Omorul se consideră săvîrșit cu răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic, dacă a fost săvîrșit în oricare din următoarele trei ipoteze: 1) pînă la răpirea sau pînă la luarea persoanei în calitate de ostatic; 2) în procesul răpirii sau luării persoanei în calitate de ostatic; 3) după răpirea sau după luarea persoanei în calitate de ostatic.

În primele două ipoteze, făptuitorul urmărește să-și înlesnească, pe calea omorului, săvârșirea acțiunii de răpire sau de luare a persoanei în calitate de ostatic. Sau, pe aceeași cale, să înfrîngă rezistența victimei răpirii sau luării în calitate de ostatic. În cea de-a treia ipoteză, făptuitorul urmărește, mai cu seamă, fie să ascundă, pe calea omorului, răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic, fie să se răzbune, pe această cale, pentru rezistența opusă de victima răpirii sau luării în calitate de ostatic.

Nu este deloc obligatoriu să se ateste o simultaneitate de intenții: intenția de a săvârși omorul să apară simultan cu intenția de a săvârși răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic. Dar, este absolut obligatoriu să existe o simbioză la nivel subiectiv între cele două componente ale infracțiunii unice complexe prevăzute la art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM. Aceasta înseamnă că intenția de a săvârși omorul apare în procesul de realizare a intenției de a săvârși răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic. Adică, pînă la consumarea acțiunii de răpire sau de luare a persoanei în calitate de ostatic. Nu este exclusă nici cealaltă variantă: intenția de a săvârși răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic apare pînă la consumarea acțiunii de omor.

Alte variante nu sunt posibile. Pentru că, dacă intenția de a săvârși una din acțiuni apare după consumarea celeilalte, atestăm discontinuitatea intențiilor infracționale. Vor fi două intenții de sine stătătoare, caracteristice unui concurs de infracțiuni: art.145 (cu excepția alin.(2) lit.f)) și art.164 sau art.280 CP al RM. Aceasta trebuie să fie soluția de calificare. În nici un caz soluția nu poate fi luată în baza art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM.

Nu este obligatoriu ca, în contextul infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM, victima omorului și victima răpirii sau luării în calitate de ostatic să fie aceeași persoană. Astfel, în cazul în care nu este nici persoana răpită, nici ostatic, victima omorului prevăzut la art.145 alin.(2) lit.f) CP este: persoana care împiedică săvârșirea răpirii sau luării în calitate de ostatic a unei alte persoane; persoana care încearcă să elibereze acea altă persoană; o persoană oarecare, prezentă din întâmplare la locul răpirii sau luării în calitate de ostatic a unei alte persoane; colaboratorul din cadrul unor servicii speciale, care ia parte la acțiunea de eliberare a persoanelor răpite sau luate în calitate de ostatici; persoana făcînd parte din garda de corp a celui răpit sau luat în calitate de ostatic, etc.

În cazul cînd victima răpirii este minor, iar subiectul răpirii este o rudă (inclusiv o rudă apropiată), urmează a fi calificată fapta de omor în baza art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM fără calificarea suplimentară în baza art.164¹ CP al RM.

Nu se vor aplica prevederile art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM în cazul omorului săvârșit cu privațiunea ilegală de libertate. În acest caz, soluția de calificare este: art.145 (cu excepția alin.(2) lit.f)) și art.166 CP al RM.

La calificarea omorului săvârșit cu răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic nu este necesară calificarea suplimentară conform art.164 sau art.280 CP al RM.

5.6. Omorul săvârșit asupra a două sau mai multor persoane (art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM).

Pentru aplicarea circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM, este necesar să fie întrunite următoarele două condiții: 1) să existe o pluralitate de victime; 2) făptuitorul să manifeste o intenție unică (dublată de un scop unic) de omor a două sau mai multe persoane.

Cît privește prima condiție, omorul săvârșit asupra a două sau mai multor persoane se realizează în forma consumată dacă au decedat toate cele două sau mai multe victime a căror moarte a fost urmărită de către făptuitor. Prin prisma prevederilor art.27 CP al RM, constatăm neconsumarea infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM, dacă această infracțiune nu și-a produs efectul.

Astfel, dacă fapta a fost îndreptată nemijlocit spre săvârșirea omorului asupra a două sau mai multor persoane, dar, din cauze independente de voința făptuitorului, se atestă nerealizarea integrală a intenției infracționale, adică nu se produce moartea nici uneia din aceste persoane

(nici vătămarea sănătății sau a integrității corporale a acestora), cele comise trebuie calificate conform art.27 și art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM. Dacă, în aceleași împrejurări, nu s-a produs moartea nici uneia din victimele vizate, dar a fost vătămată sănătatea sau integritatea corporală a cel puțin uneia din ele, stabilindu-se că făptuitorul a manifestat intenție directă indeterminată, calificarea trebuie făcută în funcție de rezultatul real survenit (de exemplu, conform art.151 sau art.152 CP al RM ori conform art.78 “Vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale” din Codul contravențional).

În cazul în care făptuitorul a încercat să omoare două sau mai multe persoane, dar a decedat numai una singură, răspunderea trebuie aplicată în baza art.145 alin.(1) (dacă nu sunt circumstanțe din alin.(2)), art.27 și art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM.

Dacă făptuitorul a încercat să omoare trei sau mai multe persoane, dar au decedat numai două din trei persoane (sau trei din patru, sau patru din cinci etc.), calificarea se efectuează pentru fapta de omor săvârșită în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.g) și tentativă de omor, după caz, simplu sau calificat, aflate în concurs.

Cît privește cea de-a doua condiție – făptuitorul trebuie să manifeste o intenție unică (dublată de un scop unic) de omor a două sau mai multe persoane – intenția în cauză se poate realiza simultan în raport cu toate victimele. Însă, este posibil ca intenția de omor a două sau mai multor persoane să nu se realizeze simultan, ci etapizat, parcurgînd mai multe episoade. În acest caz, va fi prezentă o infracțiune unică prelungită de omor, avînd la bază intenția unică de omor a două sau mai multor persoane.

Important este ca intenția de omor a două sau mai multor persoane să se formeze fie pînă la omorul a primei victime, fie în procesul de realizare a acțiunii (inacțiunii) de omor a primei victime. Nu însă după aceasta. În caz contrar, cele săvîrșite vor forma concursul dintre două sau mai multe infracțiuni de omor.

Intenția de a omorî două sau mai multe persoane se stabilește pe baza probelor administrate, după criteriile generale stabilite pentru infracțiunea de omor, prin examinarea unor aspecte obiective legate de obiectul vulnerant, intensitatea loviturilor, zona vizată și a altor asemenea circumstanțe relevante.

Important este ca motivele, atunci cînd sunt diferite, să nu se excludă reciproc, să fie interdependente, compatibile. Din această perspectivă, par a fi incompatibile: motivul de compătimire cu motivele sadice; răzbunarea cu motivele huliganice; interesul material cu motivele huliganice etc. Două sau mai multe motive incompatibile nu pot sta la baza aceleiași intenții infracționale. Dacă făptuitorul s-a ghidat de astfel de motive la omor a două sau mai multor persoane, va fi prezent concursul de infracțiuni. Aceasta pentru că nu există temeiul atestării infracțiunii unice de omor, care să fie calificată conform art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM.

[Pct.5.6 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1 din 23.02.2015](#)]

5.7. Omorul săvîrșit asupra unui reprezentant al autorității publice ori a unui militar, ori a rudelor apropiate ale acestora, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea de către reprezentantul autorității publice sau militar a obligațiilor de serviciu (art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM).

În vederea aplicării răspunderii în baza art.145 alin.(2) lit.h) CP, este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor trei condiții: 1) victima infracțiunii are calitatea specială de reprezentant al autorității publice, de militar sau de rudă apropiată a acestora; 2) infracțiunea de omor este săvîrșită în timpul sau în legătură cu îndeplinirea de către reprezentantul autorității publice sau de către militar a obligațiilor de serviciu; 3) făptuitorul trebuie să cunoască cu bună-știință despre calitatea persoanei.

Cît privește prima condiție, prin *reprezentant al autorității publice* se înțelege exponentul intereselor oricărei autorități publice centrale sau ale autorităților publice locale.

Militari trebuie considerați cei care îndeplinesc serviciul militar în următoarele forme: a) serviciul militar prin contract; b) serviciul militar în termen; c) serviciul militar cu termen redus; d) serviciul militar ca rezerviști concentrați sau mobilizați.

Sunt considerați în serviciul militar și studenții instituțiilor militare de învățământ. Deci, și aceștia pot fi victime ale infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM.

Nu toți rezerviștii au calitatea de militari. Doar rezerviștii concentrați sau mobilizați au această calitate.

Reprezentantul forței militare străine în Republica Moldova poate fi victimă a infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM. Excepție constituie cazul când un asemenea reprezentant are calitatea de persoană care se bucură de protecție internațională. Or, omorul unei asemenea persoane atrage răspunderea conform art.142 alin.(3) CP al RM.

În afară de reprezentant al autorității publice și militar, victimă a infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM poate fi ruda apropiată a reprezentantului autorității publice sau a militarului. În conformitate cu art.134 alin.(4) CP al RM, rude apropiate se consideră următoarele patru categorii corelative de persoane: 1) părinții în raport cu copiii, sau viceversa; 2) înfietorii în raport cu copiii înfiați, sau viceversa; 3) frații în raport cu surorile, sau viceversa; 4) buncii în raport cu nepoții lor, sau viceversa.

Circumstanța agravantă, prevăzută la art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM, este aplicabilă pe toată durata îndeplinirii de către reprezentantul autorității publice sau de către militar a calității respective (din momentul dobândirii ei prin modalități specifice fiecăreia pînă în momentul pierderii acesteia: pensionare, demisie, trecere în rezervă, etc.).

Cît privește cea de-a doua condiție – infracțiunea de omor să fie săvîrșită în timpul sau în legătură cu îndeplinirea de către reprezentantul autorității publice sau de către militar a obligațiilor de serviciu – noțiunea *săvîrșirea infracțiunii în legătură cu îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de serviciu* urmează a fi interpretată ca și noțiunea similară din dispoziția de la art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM, cu deosebirile de rigoare.

La rîndul său, noțiunea *în timpul îndeplinirii obligațiilor de serviciu* desemnează ipoteza când victima – reprezentantul autorității publice sau militarul – atunci când este omorît, se află în exercițiul funcțiunii, în exercițiul atribuțiilor sale de serviciu. Calitatea specială a victimei, alături de timpul săvîrșirii infracțiunii – în timpul serviciului – determină agravarea răspunderii penale; astfel, în acest caz, fapta nu mai poate fi calificată conform art.145 alin.(1) CP al RM. Această împrejurare va trebui dovedită în mod concret, luîndu-se în calcul sfera atribuțiilor de serviciu aferente calității speciale a victimei, precum și specificul îndeplinirii acelor atribuții (sub aspectul locului, timpului și modului de îndeplinire), în conformitate cu dispozițiile legale.

Dispoziția prevăzută de art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM își găsește aplicare doar în cazul în care nu operează o normă specială (de exemplu, art.142 alin.(3), art.342 CP al RM).

5.8. Omorul săvîrșit de două sau mai multe persoane (art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM).

Săvîrșirea omorului de două sau mai multe persoane presupune trei ipoteze alternative: 1) săvîrșirea omorului de doi sau mai mulți coautori; 2) săvîrșirea omorului de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne (de exemplu, nu au atins vîrsta răspunderii penale, sunt iresponsabile etc.); 3) săvîrșirea omorului de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane, care nu întrunește aceste semne (de exemplu, nu a atins vîrsta răspunderii penale, este iresponsabilă etc.).

În primul rînd, omorul se consideră săvîrșit de două sau mai multe persoane atît în cazul în care la comiterea faptei au participat în comun doi sau mai mulți coautori, în lipsa unei înțelegeri prealabile între ei, cît și în cazul în care la comiterea faptei au luat parte doi sau mai mulți coautori care s-au înțeles în prealabil despre săvîrșirea în comun a omorului.

Înțelegerea prealabilă referitoare la săvîrșirea omorului poate îmbrăca următoarele forme: 1) verbală, atunci când acordul se încheie prin viu grai; 2) nonverbală, presupunînd fie consemnarea acordului în scris, fie confirmarea încheierii acestuia pe calea unor acțiuni concludente (privirea aprobatoare, semnul confirmativ cu capul, mișcarea aprobativă a mîinii etc.). Nu este exclusă îmbinarea celor două forme. La fel, nu se exclude (mai cu seamă, în situația în care înțelegerea prealabilă adoptă o formă verbală sau scrisă) ca înțelegerea prealabilă

să aibă fie un caracter direct (adică să fie încheiată nemijlocit între făptuitori), fie un caracter indirect (adică să presupună prezența unor mijlocitori).

Lipsa sau prezența înțelegerii prealabile dintre făptuitori nu poate influența calificarea celor săvârșite în baza art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM, dar poate fi luată în considerație la individualizarea pedepsei.

În cazul ambelor varietăți ale coautoratului la infracțiunea de omor – coautoratul la infracțiunea de omor în prezența înțelegerii prealabile între făptuitori și coautoratul la infracțiunea de omor în lipsa înțelegerii prealabile între făptuitori – este posibilă manifestarea fie a intenției directe, fie a intenției indirecte. De regulă, coautoratul la infracțiunea de omor în prezența înțelegerii prealabile între făptuitori presupune manifestarea unei intenții directe. Cu toate acestea, nu se exclude manifestarea unei intenții indirecte (de exemplu, atunci când făptuitorii, înțelegându-se “să-i aplice o corecție” victimei, o supun bătăii; în acest caz, producerea morții victimei nu este dorită, fiind doar admisă conștient).

Nu există coautorat în cazul în care fiecare făptuitor acționează independent și în momente diferite, lovind, din răzbunare, mortal, victima. Simpla prezență fizică a unei persoane alături de făptuitor, la locul și în momentul săvârșirii de către acesta a omorului nu constituie coautorat, dar ar putea constitui complicitate la infracțiunea de omor sub formă de sprijin moral acordat agresorilor. Complice moral se consideră și cel care dă sfaturi autorului cum să lipsească victima de viață ori cel care strigă către autori, în timp ce aceștia lovesc victima cu parii, că victima “trebuie omorâtă”.

Pe de altă parte, în cazul în care două sau mai multe persoane, acționând cu intenția de a omorî persoana, aplică fiecare numeroase lovituri victimei și chiar dacă numai una din aceste lovituri s-a dovedit a fi mortală, toate aceste persoane trebuie considerate coautori la infracțiunea de omor. Dar nu pentru că este imposibil a stabili cine din ele a aplicat lovitura mortală, ci pentru că coautorul voiește să participe la săvârșirea faptei în mod direct, material, pe când complicele participă indirect, secundar, voiește să participe ajutând pe altul. Prin fiecare lovitură pe care coautorii o aplică, ei doresc, implicit, ca una dintre ele să devină lovitură mortală.

La săvârșirea infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM poate lua parte și o persoană care nu are semnele subiectului infracțiunii. De aceea, săvârșirea omorului de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne, intră sub incidența agravantei prevăzute la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM. Noțiunea de “de două sau mai multe persoane” nu este nici pe departe echivalentul noțiunilor “participație simplă” sau “participație complexă, presupunând coautorul”.

Noțiunea “de două sau mai multe persoane”, în sensul consemnat la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM, presupune pluralitatea de făptuitori. Iar acești făptuitori trebuie să aibă calitatea de autori mijlociți (mediați) sau de autori nemijlociți (imediati) ai infracțiunii. Un singur autor al infracțiunii, alături de o persoană care numai contribuie la săvârșirea infracțiunii în calitate de organizator, instigator sau complice, nu este suficient pentru a opera circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM.

În cazul infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM, făptuitorii pot realiza simultan și integral latura obiectivă a infracțiunii de omor. Dar, la fel de posibil este ca făptuitorii să o realizeze succesiv și parțial (de exemplu, unul dintre făptuitori omoară prima victimă, iar al doilea făptuitor omoară cea de-a doua victimă; împreună, cei doi făptuitori săvârșesc omorul asupra a două persoane). Important este ca acești făptuitori să ia parte la săvârșirea, chiar și parțială, a infracțiunii de omor.

Dacă omorul săvârșit de două sau mai multe persoane presupune atragerea unui minor la activitatea criminală sau instigarea acestuia la săvârșirea omorului, atunci prevederea de la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM trebuie aplicată alături de prevederea de la art.208 CP al RM.

5.9. Omorul săvârșit cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice (art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM).

Cruzimea deosebită demonstrează intenția făptuitorului de a-i cauza victimei suferințe – de ordin fizic sau psihic – care sunt intense, inutile și prelungite în timp. Cruzimea este inerentă oricărui omor, deoarece în momentul omorului, victima simte dureri fizice și morale. Totuși, omorul săvârșit cu deosebită cruzime presupune o intensitate mult mai mare a acestor dureri, întrucât făptuitorul nu se mulțumește să curme viața victimei. El îi prelungește agonia, torturînd-o, maltratînd-o, molestînd-o. Nu are importanță dacă deosebita cruzime a constituit singura cauză a decesului; este necesar ca deosebita cruzime să fi fost exercitată pînă la consumarea omorului.

Următoarele metode demonstrează manifestarea cruzimii deosebite la săvîrșirea omorului: cauzarea unor plăgi multiple (cînd există probe suficiente care dovedesc intenția de a comite omorul cu deosebită cruzime); jupuirea pielii; turnarea peste victimă a unor lichide inflamabile cărora li se dă foc; provocarea arsurilor cu ajutorul unor obiecte incandescente; arderea sau îngroparea unei persoane vii; utilizarea curentului electric; smulgerea unghiilor; scoaterea ochilor; mutilarea sau secționarea unor părți ale corpului; stropirea cu agenți chimici agresivi; asfixierea mecanică prelungită în timp; otrăvirea, urmată de suferințe prelungite; impunerea victimei să-și sape mormîntul; imitarea execuției victimei; privarea de mîncare, apă, somn, de confort termic sau fonic, de alte necesități vitale etc.

Este de menționat că, abstrasă de alte circumstanțe, atestarea uneia din metodele prezentate mai sus nu întotdeauna poate fi considerată expresie a cruzimii deosebite.

Astfel, de exemplu, adesea, cauzarea unor plăgi multiple poate fi explicată prin forța fizică slabă a făptuitorului ori prin calitățile vulnerante reduse ale mijlocului sau instrumentului de săvîrșire a infracțiunii (care nu a fost ales special de către făptuitor). De asemenea, numărul mare al plăgilor cauzate își poate găsi explicația în starea de agitație a făptuitorului, în incapacitatea lui de a evalua adecvat situația, în năzuința lui de a săvîrși mai repede infracțiunea începută, luînd în considerație eficacitatea scăzută a metodei de comitere a infracțiunii, opunerea activă de rezistență de către victimă, superioritatea fizică a victimei sau alți asemenea factori. La fel, suferințele victimei nu vor fi deosebite atunci cînd cauzarea unor plăgi multiple se realizează în toiul altercației și într-un interval de timp relativ scurt.

Despre săvîrșirea cu deosebită cruzime a infracțiunii de omor intenționat poate mărturisi nu doar metoda comiterii infracțiunii. În acest sens, unul dintre cele mai răspîndite cazuri de omor săvîrșit cu deosebită cruzime, ținînd cont de ambianța executării lui, este omorul săvîrșit în prezența persoanelor apropiate victimei.

În cazul cînd la suferințele victimei asistă alte persoane, deosebita cruzime se manifestă în raport cu victima infracțiunii, nu în raport cu persoanele care asistă la suferințele victimei. Manifestarea cruzimii deosebite față de asemenea persoane nu este cuprinsă de componența de infracțiune prevăzută la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM. De aceea, numai atunci poate fi aplicată răspunderea agravată în baza acestei prevederi normative, cînd victima suferă intens, prelungit și inutil, întrucît conștientizează că săvîrșirea infracțiunii afectează substanțial persoanele apropiate care asistă la suferințele victimei.

În afară de metoda și ambianța comiterii infracțiunii, despre săvîrșirea omorului cu deosebită cruzime pot mărturisi următoarele circumstanțe: particularitățile victimei infracțiunii (de exemplu, prezența la ea a unor fobii, a unor alergii sau a altor afecțiuni specifice); specificul motivului infracțiunii (de exemplu, motivele sadice); alte circumstanțe de natură obiectivă și subiectivă care trebuie apreciate cumulativ.

În conjunctura infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM, este necesar să se stabilească, că făptuitorul conștientiza sau, altfel spus, își dădea seama că săvîrșește infracțiunea cu deosebită cruzime. Aceasta, pe lîngă faptul că el a prevăzut că va cauza cu o deosebită cruzime moartea victimei, a dorit sau a admis, în mod conștient, survenirea acestei urmări.

Cît privește cea de-a doua ipoteză consemnată la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM, motivele sadice reprezintă imboldul generat de tendința anormală (dar în limitele responsabilității) spre cruzime, o plăcere bolnăvicioasă de a vedea pe cineva suferind sau de a pricinui suferințe. Sadismul se exprimă în faptul că plăcerea apare într-o situație în care victima se află sub stăpînirea făptuitorului, este subordonată necondiționat acestuia, fiindu-i supusă într-o asemenea

măsură, încît făptuitorul consideră că îi este permis să-i cauzeze durere și s-o umilească. Dominarea asupra victimei, ca formă specifică de legătură cu aceasta, îi creează făptuitorului sentimentul de satisfacție. Contextul situației în care, în corespundere cu voința făptuitorului, victima suferă umilință sau durere, ceea ce confirmă controlul exercitat de făptuitor asupra victimei, îi provoacă acestuia excitație și euforie, însoțite de conștientizarea puterii nelimitate asupra victimei aflate în dependență. Omorul săvîrșit din motive sadice reprezintă manifestarea extremă a sadismului. În acest caz, plăcerea și satisfacția sunt atinse pe calea lipirii victimei de viață, constituind expresia extremă de exercitare a autorității făptuitorului asupra victimei.

Delimitînd motivele sadice de cruzimea deosebită, trebuie să specificăm că deosebita cruzime nu întotdeauna este generată de motive sadice. Omorul săvîrșit cu deosebită cruzime poate avea la bază și: răzbunarea, gelozia, ura, interesul material, motivele huliganice etc. La individualizarea pedepsei se poate lua în considerație că nu una, dar ambele ipoteze specificate la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM caracterizează cele săvîrșite de făptuitor.

5.10. Omorul săvîrșit cu scopul de a ascunde o altă infracțiune sau de a înlesni săvîrșirea ei (art.145 alin.(2) lit.k) CP al RM).

Omorul săvîrșit cu scopul de a ascunde o altă infracțiune se caracterizează prin aceea că făptuitorul, omorînd victima, urmărește să ascundă infracțiunea săvîrșită în trecut sau infracțiunea care este săvîrșită concomitent cu omorul. Scopul ascunderii se poate exprima în aceea că făptuitorul urmărește să nu se afle despre însuși faptul infracțiunii, despre participarea la infracțiune a unei anumite persoane sau despre alte împrejurări relevante ce țin de infracțiunea-scop.

Omorul și infracțiunea-scop pot fi săvîrșite fie la un anumit interval de timp și asupra unor victime diferite sau asupra aceleiași victime, fie cu aceeași ocazie și în același timp, asupra unor victime diferite ori asupra aceleiași victime. La calificare nu contează a cui infracțiune ascunde făptuitorul omorului: a sa ori a unei alte persoane. De asemenea, nu contează dacă făptuitorul omorului este autor sau alt participant la infracțiunea-scop.

Victimă în cazul omorului săvîrșit cu scopul de a ascunde o altă infracțiune poate fi orice persoană, care, în opinia făptuitorului, cunoaște anumite informații despre infracțiunea-scop și poate face denunțul (de exemplu, victima, martorul, unul dintre participanți, etc.). Dacă însă denunțarea s-a realizat, iar făptuitorul a aflat despre aceasta, omorul săvîrșit asupra persoanei care a făcut denunțul urmează a fi calificat în baza art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM.

Omorînd victima cu scopul de a înlesni săvîrșirea altei infracțiuni, făptuitorul urmărește să creeze condiții care să faciliteze comiterea infracțiunii-scop. Spre deosebire de omorul săvîrșit cu scopul de a ascunde o altă infracțiune, omorul săvîrșit cu scopul de a înlesni săvîrșirea altei infracțiuni precede întotdeauna infracțiunea-scop. Prin săvîrșirea infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.k) CP al RM în cea de-a doua ipoteză, făptuitorul tinde să ușureze săvîrșirea de către el însuși sau de către alte persoane a infracțiunii-scop. Nu are importanță dacă făptuitorul va participa sau nu la acea infracțiune, nici în ce calitate va participa.

În cazul omorului săvîrșit cu scopul de a înlesni săvîrșirea altei infracțiuni, victimă poate fi orice persoană. Nu se ia în considerație dacă victima a putut să îndeplinească sau nu în realitate acel rol, pentru a cărui neutralizare ea a fost lipsită de viață.

Circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.k) CP al RM operează indiferent dacă omorul este consumat sau a rămas la etapa de pregătire ori de tentativă. Pentru existența circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.k CP al RM este necesară și suficientă dovada scopului urmărit, indiferent dacă acest scop a fost atins sau nu. Dacă scopurile susmenționate s-au realizat, va exista un concurs de infracțiuni între omorul prevăzut la art.145 alin.(2) lit.k) CP și infracțiunea ascunsă sau înlesnită prin săvîrșirea omorului. Deoarece textul de incriminare nu face nici o limitare, rezultă că prin săvîrșirea omorului poate fi înlesnită sau ascunsă orice infracțiune, indiferent de gravitatea ei.

Atunci cînd făptuitorul omoră victima, fiind convins că ascunde o altă infracțiune (că înlesnește săvîrșirea unei alte infracțiuni), dar în realitate acea altă infracțiune nu există, atestăm tentativa la infracțiunea prevăzută la art.145 alin.(2) lit.k) CP al RM.

5.11. Omorul săvîrșit din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă (art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM).

Prin motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă trebuie de înțeles motivele de sorginte extremistă, generate de atitudinea ostilă a făptuitorului față de o întreagă categorie socială, etnie, rasă sau confesiune, de care poate aparține victima infracțiunii.

Pentru aplicarea răspunderii în baza art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM nu este obligatoriu ca făptuitorul să aparțină la o grupare extremistă, să poarte însemne extremiste, să aibă ținută specifică etc., să poarte arme sau obiecte asimilate armelor avînd însemne extremiste, să lase la locul săvîrșirii infracțiunii inscripții, imagini, simboluri, foi volante cu caracter extremist, să săvîrșească infracțiunea în zilele avînd semnificație extremistă etc. Eventual, astfel de circumstanțe vor fi luate în considerație la individualizarea pedepsei pentru omorul săvîrșit din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă.

De regulă, făptuitorul alege victima datorită apartenenței acesteia la un alt grup decît cel de care aparține făptuitorul; acest aspect sugerează ideea că un membru al unui asemenea grup este interschimbabil cu alt membru. Spre deosebire de victimele altor fapte penale, victima infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM este aleasă mai degrabă după ceea ce reprezintă decît după cine este. Mesajul astfel transmis este destinat nu doar victimei directe, dar și grupului din care face parte victima. Infracțiunea prevăzută la art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM are ca scop intimidarea grupului din care face parte victima. Reprezentanților acelui grup li se transmite mesajul că nu sunt bineveniți, că nu au dreptul să participe pe deplin la viața socială, că nu este locul lor acolo și că ar putea deveni și ei victime.

Făptuitorul poate să nu aibă nici un fel de sentimente față de persoana care a devenit victima infracțiunii, dar să aibă gînduri sau sentimente ostile față de grupul din care face parte victima. Pentru calificarea faptei în baza art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM nu are importanță dacă atitudinea, descrisă mai sus, este una durabilă, caracterizînd sistemul de valori de care se conduce făptuitorul, sau are numai un caracter situativ, fiind legată de circumstanțe concrete (presiunea grupului de care aparține făptuitorul, influența mulțimii etc.). De asemenea, nu este relevant dacă victima infracțiunii aparține de un grup minoritar sau de unul majoritar.

Nu poate fi aplicată răspunderea în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM în acele cazuri cînd victima este reprezentantul altei categorii sociale, etnii, rase sau confesiuni, însă nu există suficiente temeiuri pentru a considera că, la săvîrșirea omorului, făptuitorul a fost ghidat de motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă. În astfel de cazuri, ura este una personalizată, fiind îndreptată exclusiv asupra victimei omorului, nu asupra unei întregi categorii sociale, etnii, rase sau confesiuni.

5.12. Omorul săvîrșit prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane (art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM).

Circumstanța agravantă în cauză trebuie să îndeplinească următoarele trei condiții: 1) mijloacele aplicate în scopul săvîrșirii omorului trebuie să prezinte un real pericol pentru viața sau sănătatea mai multor persoane; 2) făptuitorul trebuie să conștientizeze pericolozitatea mijloacelor aplicate; 3) făptuitorul trebuie să manifeste intenție în raport cu lipsirea de viață a victimei vizate.

Mijloacele aplicate în scopul săvîrșirii omorului trebuie să prezinte un real pericol pentru viața sau sănătatea nu doar a victimei vizate, dar și a încă cel puțin unei singure persoane. Este necesar ca la locul faptei să fi fost prezente cel puțin două persoane, una dintre care era victima vizată.

Pentru existența circumstanței agravante prevăzute de art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM nu se cere ca fapta să fi avut ca urmare omorul și a altor persoane, fiind suficient ca viața sau

sănătatea acestora să fi fost pusă în pericol de mijloacele aplicate de făptuitor, în cazul în care nici victima vizată nu decedează, dar mijloacele aplicate au fost apte de a pune în pericol viața sau sănătatea altor persoane, se va reține o tentativă la infracțiunea prevăzută art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM.

În același timp, pericolul pentru viața sau sănătatea mai multor persoane nu este obligatoriu să rezulte în mod exclusiv din natura mijloacelor folosite la săvârșirea omorului, ci și din împrejurările sau circumstanțele cu care, în concret, se asociază acele mijloace, agravând pericolul. Agravanta prevăzută de art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM se va aplica și atunci când mijlocul ales nu este prin natura sa periculos pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, dar dobândește acest caracter prin modul în care este folosit de către făptuitor.

În consecință, în general, circumstanța agravantă prevăzută de art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM ar putea exista în cazuri de: accidentare intenționată a unui grup de persoane de către mijlocul de transport; tragere din arma de foc în direcția în care se află mai multe persoane sau într-un spațiu închis în care se află mai multe persoane, fiind verosimilă producerea ricoșeurilor; provocare a unei scurgeri de gaze toxice apte să afecteze mai multe persoane; provocare a exploziei, a incendiului, a inundației, a unei contaminări radioactive sau bacteriologice etc., care pot fi periculoase pentru mai multe persoane; otrăvire a produselor alimentare sau a apei care urmează a fi consumate de mai multe persoane etc.

Cerința de prezență a circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM nu va fi îndeplinită, dacă, deși mijlocul aplicat ar putea în mod obiectiv să creeze pericol pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, posibilitatea producerii unui asemenea rezultat ar fi exclusă în împrejurările concrete ale comiterii infracțiunii. De exemplu, dacă se provoacă un incendiu sau o explozie într-un loc în care este prezentă doar victima vizată (fiind exclusă prezența oricăror altor persoane), răspunderea nu poate fi agravată în baza art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM.

Condiția că făptuitorul trebuie să conștientizeze pericolozitatea mijloacelor aplicate este funcțională în cazul în care făptuitorul conștientizează pericolozitatea mijloacelor aplicate. Se exclude agravarea răspunderii pentru săvârșirea omorului prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, dacă făptuitorul, aplicând asemenea mijloace, a conștientizat lipsa pericolului real pentru viața sau sănătatea altor persoane.

Concluzia despre prezența sau lipsa pericolului real pentru viața sau sănătatea mai multor persoane rezultă din atitudinea făptuitorului față de următoarele circumstanțe factice: 1) calitățile vulnerante ale mijloacelor alese pentru săvârșirea infracțiunii; 2) poziția victimei în raport cu alte persoane; 3) mărimea și configurația teritoriului afectat, precum și alte împrejurări ce caracterizează ambianța săvârșirii infracțiunii; 4) particularitățile tragerii focului din armă sau ale realizării altor acțiuni (inacțiuni) îndreptate spre cauzarea morții victimei.

O condiție obligatorie, pe care trebuie s-o îndeplinească circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM, se exprimă în aceea că făptuitorul manifestă intenție în raport cu omorul victimei vizate. Făptuitorul nu poate manifesta imprudență nici măcar în raport cu cauzarea morții altor persoane decât victima vizată.

Calificarea se face conform art.145 alin.(2) lit.g) și m) CP al RM în cazul în care, în afară de cele două sau mai multe victime decedate, vizate de către făptuitor, au mai fost alte persoane, care au rămas în viață, și care, întrucât au fost expuse unui real pericol, puteau muri sau suferi cel puțin vătămări ale sănătății.

Atunci când omorul săvârșit prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane este însoțit de distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, săvârșită prin incendiere, explozie sau o altă modalitate periculoasă, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari, se va aplica răspunderea în baza art.145 alin.(2) lit.m)) și art.197 alin.(2) lit.a) CP al RM. În acele cazuri când omorul săvârșit prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, este însoțit de distrugerea sau deteriorarea intenționată a masivelor forestiere prin incendiere, în proporții ce depășesc 500 unități convenționale, calificarea urmează a fi făcută conform art.145 alin.(2) lit.m) și art.232 alin.(2) CP al RM.

5.13. Omorul săvârșit cu scopul de a preleva și/sau utiliza ori comercializa organele sau țesuturile victimei (art.145 alin.(2) lit.n) CP al RM).

Prin a preleva organele sau țesuturile victimei se înțelege a le recolta. Astfel, pentru calificarea faptei în baza art.145 alin.(2) lit.n) CP al RM nu contează momentul prelevării: atunci când victima era în viață sau atunci când deja decedase. Totuși, dacă prelevarea este făcută asupra victimei în viață, fără anestezie, poate exista temeiul reținerii și a circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM.

Utilizarea organelor sau țesuturilor victimei presupune: realizarea unui transplant sau a unei transfuzii; consumarea în cadrul actului de canibalism; vampirism sau spermofagie; colecționarea; folosirea în cadrul unor ritualuri ezoterice sau pseudo-religioase, al unor perversiuni sexuale, experimente, cercetări științifice, la clonare, la crearea de instalații sculpturale, la prepararea unor seruri, remedii naturiste sau produse cosmetice, la hrănirea animalelor, la confecționarea de obiecte artizanale, etc.

Comercializarea organelor sau țesuturilor victime presupune vânzarea acestora, inclusiv peste hotarele țării.

Circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.n) CP al RM operează indiferent dacă omorul este consumat sau a rămas la etapa de pregătire ori de tentativă. Pentru existența circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.n) CP al RM nu se cere realizarea scopului menționat. Este necesară și suficientă dovada scopului urmărit.

Subiect al omorului săvârșit cu scopul de a preleva și/sau utiliza ori comercializa organele sau țesuturile victimei poate fi orice persoană, inclusiv un lucrător medical.

5.14. Omorul săvârșit de către o persoană care anterior a săvârșit un omor intenționat prevăzut la alin.(1) (art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM).

Circumstanța agravantă specificată la art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM este funcțională atunci când sunt întrunite următoarele trei condiții: 1) omorul este săvârșit de o persoană care a comis anterior o infracțiune prevăzută la art.145 alin.(1) CP al RM; 2) făptuitorul nu a fost condamnat anterior pentru nici una din faptele de omor care se repetă; 3) nu a expirat termenul de prescripție de tragere la răspundere penală, stabilit la art.60 CP al RM.

Circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM este aplicabilă numai în cazul în care se succed două sau mai multe fapte, care sunt prevăzute de alin.(1) al art.145 CP. Din contra, nu se aplică răspunderea în baza art.145 alin.(2) lit.o) CP în cazurile următoare: 1) toate faptele, care se succed, sunt prevăzute doar de art.145 alin.(2) CP; 2) faptele, care se succed, sunt prevăzute de diferite alineate ale art.145 CP al RM.

De asemenea, nu este aplicabilă prevederea de la art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM în situația în care, după infracțiunea specificată la art.145 alin.(1) CP al RM, este săvârșit: 1) omorul care a fost întrerupt la o altă etapă a activității infracționale (de exemplu, când omorul consumat a fost urmat de tentativa de omor sau de pregătirea de omor, ori viceversa); 2) omorul în care făptuitorul a avut un alt rol juridic (de exemplu, în primul caz a fost autor, iar în cel de-al doilea – organizator, instigator sau complice, sau invers).

În toate situațiile consemnate mai sus, când circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM nu este funcțională, se aplică regulile concursului de infracțiuni. Aceasta este necesar pentru a se lua în considerație la calificare gradul de pericol social al fiecăreia din faptele săvârșite, fără a se admite subevaluarea sau supraevaluarea acestuia. Nu se permite a face concomitent calificarea conform regulilor concursului de infracțiuni și conform regulilor repetării infracțiunii.

Fapta nu poate fi calificată conform art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM, dacă: 1) unul sau ambele omoruri, formînd repetarea, sunt prevăzute la art.146-148 CP al RM; 2) este vorba de o atingere reiterată adusă vieții aceleiași victime în scopul de a o lipsi de viață, cuprinsă de intenția unică; 3) este comisă lipsirea simultană de viață a două sau a mai multor persoane; 4) este

comisă lipsirea nesimultană de viață a două sau a mai multor persoane, cuprinsă de intenția unică.

5.15. Omorul săvârșit la comandă (art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM).

Caracteristic omorului săvârșit la comandă este că întotdeauna la comiterea acestuia iau parte cel puțin două persoane: 1) persoana care comandă omorul, îndeplinind, după caz, rolul de organizator sau de instigator al infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM; 2) persoana care execută comanda de omor, îndeplinind rolul de autor al infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM. Nu este exclusă pluralitatea unor astfel de persoane: mai multe persoane care comandă omorul și/sau mai multe persoane care execută comanda de omor.

De asemenea, este posibilă prezența unor intermediari între persoana care comandă omorul și persoana care execută comanda de omor. Contribuția acestor persoane (care se exprimă în căutarea/racolare a persoanei care execută comanda de omor, în transmiterea informației necesare despre victimă, a armei, a remunerației etc. către persoana care execută comanda de omor etc.) trebuie privită drept complicitate la infracțiunea prevăzută de art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM (în situația când intermediarul acționează la inițiativa autorului infracțiunii) sau drept complicitate la organizarea sau la instigarea infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM (în situația când intermediarul acționează la inițiativa organizatorului sau instigatorului infracțiunii).

Dacă persoana care execută comanda de omor nu este pasibilă de răspundere penală, atunci cel care i-a dat comanda, având rolul de organizator sau de instigator, va fi considerat autor al infracțiunii.

Dacă celui care comandă omorul nu i-a reușit să-l determine pe potențialul autor să execute comanda ori când ultimul exercită atribuțiile investigatorului sub acoperire, fapta primului trebuie calificată ca pregătire pentru organizarea sau instigarea omorului la comandă. Aceeași soluție de calificare se impune în ipoteza renunțării de bunăvoie a autorului la săvârșirea omorului la comandă.

În cazul în care autorul are de la bun început intenția de a nu-și îndeplini angajamentul față de organizator sau instigator, dar numai să dobândească – prin înșelăciune sau abuz de încredere – remunerația pentru executarea comenzii, cele săvârșite urmează a fi calificate ca escrocherie, în baza art.190 CP al RM.

6. Omorul săvârșit în stare de afect (art.146 CP al RM).

Victima infracțiunii prevăzute la art.146 CP al RM nu este o persoană oarecare, dar numai persoana care provoacă starea de afect a făptuitorului prin actele sale de violență, insultele sale grave ori alte acte ilegale sau imorale ale sale. De aceea, în ipoteza erorii privind această calitate specială a victimei, atunci când făptuitorul consideră eronat că lipsește de viață persoana care i-a provocat starea de afect prin actele sale de violență, insultele sale grave ori alte acte ilegale sau imorale ale sale, răspunderea se va aplica în baza art.27 și art.146 CP al RM, adică ca tentativă la omorul săvârșit în stare de afect.

În cazul pluralității de victime, care împreună au provocat apariția stării de afect, calificarea se face conform art.146 CP al RM o singură dată, dacă lipsirea de viață a tuturor victimelor este cuprinsă de intenția unică a făptuitorului.

Este posibil ca starea de afect să fie provocată de actele comune a două persoane, iar făptuitorul, care se află în stare de afect, să-și îndrepte intenția nemijlocit spre lipsirea de viață a celor două persoane. În astfel de cazuri, dacă din cauze independente de voința făptuitorului nu decedează nici una din acele persoane, respectînd regula de la art.117 lit.a) CP al RM, cele săvârșite urmează a fi calificate conform art.27 și art.146 CP al RM, ca tentativă la omorul săvârșit în stare de afect. Aceeași soluție de calificare se impune în cazul în care făptuitorul, care se află în stare de afect, își îndreaptă intenția nemijlocit spre lipsirea de viață a celor două persoane care în comun i-au provocat afectul, însă, din cauze independente de voința făptuitorului, se produce decesul unei singure persoane din cele două.

În sensul art.146 CP al RM, cauze ale apariției stării de afect sunt: a) actele de violență; b) insultele grave; c) alte acte ilegale; d) alte acte imorale. Această listă are un caracter exhaustiv. Nici o altă cauză (de exemplu, situația psihologică traumatizantă de durată) nu poate fi privită drept cauză a apariției stării de afect în contextul infracțiunii prevăzute la art.146 CP al RM.

În contextul infracțiunii prevăzute la art.146 CP al RM, prin *stare de afect* se înțelege starea psihică ce se caracterizează printr-o emoție intensă, de scurtă durată (de la câteva secunde până la câteva minute), legată de activitatea instinctivă și de reflexele necondiționate. Este o stare care nu depășește limitele normalității, fiind însoțită de modificări spontane (dar nu și psihotice) ale activității psihice, în mod special observându-se îngustarea conștiinței. Pentru constatarea s-a aflat sau nu persoana în stare de afect, organul de urmărire penală ori instanța de judecată, după caz, poate să dispună efectuarea expertizei psihologice.

Omorul se consideră săvârșit în stare de afect numai dacă atât starea de afect, cât și intenția de a săvârși omorul au survenit în mod subit. Termenul *subit* înseamnă: 1) care se petrece într-un timp foarte scurt și 2) pe neașteptate.

Expresia “survenită în mod subit”, utilizată în dispoziția art.146 CP al RM, presupune că nu este obligatoriu să lipsească sau să fie foarte mică distanța în timp între cauza de apariție a stării de afect și omorul săvârșit în stare de afect. Uneori, această distanță în timp poate fi mai mare. Or, starea de afect poate surveni nu doar în urma percepției nemijlocite a actelor ilegale sau imorale ale victimei. Ea poate surveni și în urma reflectării asupra unor factori derivați vizînd aceste acte ale victimei, reflectare care se prezintă în una din formele următoare: a) depănarea în memorie a amintirilor legate de actele ilegale sau imorale ale victimei; b) conștientizarea tardivă a rezultatelor actelor ilegale sau imorale ale victimei; c) aflarea tardivă a informației despre actele ilegale sau imorale ale victimei.

Este esențial ca intenția de a lipsi de viață victima să apară în mod subit în starea de afect, provocată de actele ilegale sau imorale ale victimei. Dacă intenția de a lipsi de viață victima, survenită în mod subit în starea de afect, a fost realizată nu imediat, dar după scurgerea unui anumit interval de timp, după ce starea de afect se consumase, nu vom mai fi în prezența omorului săvârșit în stare de afect.

Nu se exclude posibilitatea tentativei la omorul săvârșit în stare de afect. Cînd caracterul acțiunii sau inacțiunii făptuitorului mărturisește despre intenția directă de omor în stare de afect, dar moartea victimei nu s-a produs din circumstanțe independente de voința făptuitorului, asemenea acțiuni urmează a fi calificate în baza art.27 și art.146 CP al RM.

Dacă în fapta persoanei, cu vîrsta cuprinsă între 14 și 16 ani, sunt prezente atât semnele omorului săvârșit în stare de afect, cât și semnele infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) CP al RM, ținînd cont de prevederile art.117 lit.a) CP al RM, nu vor exista temeiuri pentru a o trage la răspundere penală.

În unele cazuri, omorul săvârșit în stare de afect poate presupune prezența unor circumstanțe agravante prevăzute la art.145 alin.(2) CP al RM. Și în asemenea cazuri, în acord cu regula de calificare prevăzută de art.117 lit.a) CP al RM, răspunderea se va aplica numai conform art.146 CP al RM.

7. Pruncuciderea (art.147 CP al RM).

Victima infracțiunii de pruncucidere poate fi numai un copil nou-născut. Nu poate fi aplicată răspunderea în baza art.147 CP al RM, dacă este săvârșit omorul unui copil căruia îi lipsește calitatea de nou-născut.

Dacă mama comite lipsirea de viață a propriului copil, care nu are calitate de nou-născut, fapta urmează a fi calificată, în baza art.201¹ alin.(4), în cazul în care persistă intenția de omor – în temeiul art.145 alin.(2) lit.e), e¹) [CP al RM](#).

Pluralitatea de victime (gemeni, tripleți, cvadrupleți etc.) nu influențează asupra calificării pruncuciderii, dar trebuie luată în calcul la individualizarea pedepsei. Potrivit prevederilor art.117 lit.a) CP al RM, în cazul pluralității de victime, calificarea se face conform art.147 CP al

RM o singură dată, dacă omorul a tuturor victimelor este cuprinsă de intenția unică a făptuitorului.

În cazul omorului a unui copil străin (cu precizarea că, la momentul săvârșirii faptei, făptuitoarea conștientizează că victima este un copil străin), răspunderea trebuie aplicată în baza art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. În același timp, dacă făptuitoarea va omorî un copil străin, pe care ea l-a perceput eronat în calitate de copil propriu, fapta trebuie calificată potrivit art.27 și 147 CP al RM.

Este posibil ca făptuitoarea să-și îndrepte intenția nemijlocit spre omorul a două victime. Dacă din cauze independente de voința făptuitoarei nu decedează nici una din acele victime, respectînd regula de la art.117 lit.a) CP al RM, cele săvârșite urmează a fi calificate conform art.27 și art.147 CP al RM, ca tentativă de pruncucidere. Aceeași soluție de calificare se impune în cazul în care făptuitoarea își îndreaptă intenția nemijlocit spre lipsirea de viață a două victime, dar, din cauze independente de voința ei, se produce decesul unei singure victime din cele două.

Timpul săvârșirii infracțiunii este un element al calificării care trebuie stabilit în mod obligatoriu. Acest element este caracterizat în textul legii prin cuvintele “în timpul nașterii sau imediat după naștere”.

Semnul obligatoriu al laturii subiective a pruncuciderii este starea emoțională specială în care se află făptuitoarea, și anume – starea de tulburare fizică sau psihică, cu diminuarea discernământului, cauzată de naștere. În lipsa acestei stări emoționale specifice, omorul copilului nou-născut de către mama acestuia, chiar dacă este săvârșit în timpul nașterii sau imediat după naștere, urmează a fi calificat în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Subiectul infracțiunii de pruncucidere este un subiect special: mama biologică a victimei.

Dacă omorul copilului nou-născut este săvârșit împreună cu alte persoane, atunci: a) mama acestuia va răspunde în calitate de autor al infracțiunii prevăzute la art.147 CP al RM; b) celelalte persoane vor răspunde ca autori ai infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, dacă nu mai sunt prezente și alte circumstanțe agravante.

Este necesară delimitarea infracțiunii de pruncucidere de infracțiunea de lăsare în primejdie (art.163 CP al RM). Criteriul de delimitare este următorul: în cazul lăsării în primejdie, făptuitoarea dorește ca cineva să-i poarte de grijă copilului ei nou-născut; în situația pruncuciderii, ea dorește sau admite moartea victimei. Orientarea intenției este apreciată în funcție de timpul și locul abandonării nou-născutului, de starea ei fizică la momentul abandonării lui, de probabilitatea salvării lui, de faptul cît de repede după abandonare copilul va putea fi descoperit etc. De exemplu, lăsarea nou-născutului în pădure sau în cîmp, departe de locurile animate și căile de circulație, vorbește clar despre prezența intenției de pruncucidere. În contrast, lăsarea nou-născutului într-un cărucior, în timpul verii, la ușa maternității, mărturisește cel mai probabil despre intenția de a comite fapta de lăsare în primejdie.

[Pct.7 modificat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

8. Lipsirea de viață la dorința persoanei (eutanasia) (art.148 CP al RM).

Victimă infracțiunii prevăzute la art.148 CP al RM este persoana care suferă de o maladie incurabilă sau ale cărei suferințe fizice au un caracter insuportabil, și care și-a exprimat dorința de a fi lipsită de viață. Victimă poate fi și o persoană minoră. În acest caz, dorința victimei de a fi lipsită de viață trebuie exprimată de o rudă adultă a acesteia. În acord cu art.134 CP al RM, rude ale victimei minore a infracțiunii de eutanasia trebuie considerate toate persoanele care au cu acea victimă o legătura bazată pe descendența unei persoane dintr-o altă persoană sau pe faptul că mai multe persoane au un ascendent comun.

Nu reprezintă eutanasia sinuciderea asistată de un lucrător medical, atunci cînd lucrătorul medical ajută persoana, care suferă de o maladie incurabilă sau ale cărei suferințe fizice au un caracter insuportabil, să se sinucidă. Această faptă, constituind înlesnirea sinuciderii, nu este sancționată în conformitate cu legea penală a Republicii Moldova.

În contextul infracțiunii prevăzute la art.148 CP al RM, lipsirea ilegală de viață a victimei poate avea la bază numai două cauze, avînd un caracter alternativ: 1) victima suferă de o boală incurabilă; 2) suferințele fizice ale victimei au un caracter insuportabil.

Doar o comisie de medici-experti poate stabili dacă suferințele fizice ale victimei aveau sau nu un caracter insuportabil.

Pentru a fi posibilă atenuarea răspunderii penale pentru eutanasiere, mai este necesar ca, în prealabil, victima să-și fi manifestat dorința. Dorința trebuie exprimată de o persoană în deplinătatea facultăților sale mintale și care deci își dă seama de ceea ce cere. Dorința unui minor de a fi lipsit de viață este irelevantă; doar rudele, care au atins la momentul săvîrșirii infracțiunii vîrsta de 18 ani, pot încuviința lipsirea de viață a unui minor. Contribuția acestor rude, exprimată în încuviințarea lipirii de viață a victimei minore, trebuie considerată complicitate la infracțiunea de eutanasiere.

Lipsirea de viață a unui minor, în legătură cu o maladie incurabilă sau cu caracterul insuportabil al suferințelor fizice, dacă nu a existat dorința rudelor adulte ale acestuia, se va califica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Un reprezentant legal sau oricare altă persoană, care nu este rudă a victimei minore, nu poate încuviința lipsirea de viață a unui minor în contextul infracțiunii prevăzute la art.148 CP al RM. Lipsirea de viață a unui minor, încuviințată de o astfel de persoană, urmează a fi calificată conform art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Totodată, contribuția reprezentantului legal sau a oricărei alte persoane care nu este rudă a victimei minore, exprimată în încuviințarea lipirii de viață a victimei minore, trebuie considerată complicitate la infracțiunea prevăzută la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Aceleași soluții de calificare se impun în situația în care se realizează așa-numita "eutanasiere non-voluntară". Se are în vedere lipsirea de viață a unei persoane iresponsabile, în legătură cu o maladie incurabilă sau cu caracterul insuportabil al suferințelor fizice, dacă a existat dorința victimei (dorință care nu poate produce nici un fel de efecte, deoarece este exprimată de o persoană care nu este în deplinătatea facultăților sale mintale și care deci nu își dă seama de ceea ce cere).

Lipsirea de viață a unei persoane iresponsabile, chiar încuviințată de rudă, reprezentantul legal sau de oricare altă persoană, urmează a fi calificată conform art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Totodată, contribuția rudei, a reprezentantului legal sau a oricărei alte persoane, exprimată în încuviințarea lipirii de viață a victimei, trebuie considerată complicitate la infracțiunea prevăzută la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Pentru a fi în prezența infracțiunii de eutanasiere, urmează ca dorința victimei să întrunească următoarele condiții: 1) să fie exprimată înainte de comiterea infracțiunii de eutanasiere; 2) să fie adresată subiectului infracțiunii; 3) să fie insistentă; se are în vedere accentuarea caracterului serios și decisiv al unei asemenea hotărîri; 4) să fie clară; 5) să fie fermă și persistentă; 6) să fie liber exprimată.

Subiectul infracțiunii prevăzute la art.148 CP al RM poate fi un medic sau un asistent social, dar și oricare altă persoană.

9. Pentru a deosebi omorul intenționat de lipsirea de viață din imprudență (art.149 CP al RM) urmează să se atragă atenția asupra faptului că omorul dă expresie unei conduite violente, reprezentînd o formă de manifestare a făptuitorului care a luat hotărîrea de a suprima viața unei persoane și se folosește de mijloacele apte să realizeze acest scop, pe cînd în cazul lipirii de viață din imprudență nu avem un act de violență, ci o conduită greșită a făptuitorului într-o situație periculoasă, susceptibilă să producă, în anumite împrejurări, consecințe sub formă de moarte cerebrală a victimei.

Spre deosebire de infracțiunea de omor intenționat, lipsirea de viață din imprudență se comite în mod frecvent prin inacțiune, atunci cînd făptuitorul omite să facă ceea ce este obligat potrivit legii, altor reglementări sau împrejurărilor, pentru a nu cauza moartea unei persoane (încălcînd conduita prescrisă de legea penală de a nu lipsi de viață).

În unele cazuri, lipsirea de viață din imprudență se consideră, în mod neîntemeiat, ca fiind intenționată, spre exemplu: de la o izbitură, victima cade, se lovește cu capul de un corp contondent și moare sau cazul în care moartea victimei survine de la loviturile aplicate de făptuitor. În astfel de cazuri, conștientizarea de către făptuitor a laturii faptice a acțiunilor (inacțiunilor) sale este apreciată în mod eronat ca probă a previziunii că va surveni moartea victimei.

Pentru a verifica temeinicia afirmațiilor făptuitorului că a lipsit de viață persoana, din neglijență, că a acționat fără intenție, aceste afirmații trebuie confruntate cu datele ce caracterizează: acțiunea (inacțiunea) în momentul infracțiunii; ambianța în care a fost săvârșită infracțiunea; relațiile făptuitorului cu victima; conduita făptuitorului după lipsirea victimei de viață etc.

10. Structural, infracțiunea de vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, care a provocat decesul victimei (art.151 alin.(4) CP al RM), cuprinde vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății (urmările prejudiciabile primare), care, la rândul său, a implicat producerea unor urmări prejudiciabile și mai grave – decesul victimei (urmările prejudiciabile secundare) sau conform art.19 CP al RM este o infracțiune cu două forme de vinovăție.

În cazul dat, decesul victimei trebuie să se găsească într-o legătură de cauzalitate directă cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății. Mai mult, această legătură de cauzalitate trebuie să fie cuprinsă de vinovăția făptuitorului.

În planul laturii subiective, fapta prevăzută la art.151 alin.(4) CP al RM se caracterizează prin intenție față de urmările prejudiciabile primare și prin imprudență față de urmările prejudiciabile secundare.

Dacă făptuitorul manifestă intenție față de decesul victimei, se aplică nu art.151 alin.(4) CP al RM, dar art.145 CP al RM. La delimitarea infracțiunii de omorul intenționat potrivit art.151 alin.(4) CP al RM, trebuie luate în calcul toate circumstanțele cazului (caracterul mijloacelor aplicate, localizarea plăgilor, numărul loviturilor aplicate etc.); nu poate fi luată ca criteriu de delimitare durata perioadei de la cauzarea plăgii până la momentul decesului victimei. Or, decesul care s-a produs imediat după cauzarea plăgii, fără a fi luate în considerație celelalte circumstanțe, obiective și subiective, nu este o condiție suficientă pentru a exclude orice incertitudine în ce privește prezența la făptuitor a intenției de a omorî victima.

11. Articolul 201¹ alin.(4) [CP](#) incriminează violența în familie, care a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, soldată cu decesul victimei, pentru care sunt aplicabile recomandările expuse în pct.10 al prezentei Hotărâri, ce se referă la componența de infracțiune, prevăzută de art.151 alin.(4) [CP al RM](#).

[Pct.11 în redacția [Hotărârii Plenumului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

12. Stabilind pedeapsa pentru infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM), instanțele judecătorești urmează să ia în considerație toate circumstanțele în care aceste infracțiuni au fost săvârșite: tipul intenției, motivul și scopul, modul, condițiile și etapa de săvârșire a infracțiunii, gravitatea urmărilor, persoana vinovatului și circumstanțele cauzei care atenuează sau agravează răspunderea. De asemenea, vor fi examinate datele referitoare la persoana victimei, relațiile ei cu făptuitorul, precum și comportamentul ei în timpul comiterii infracțiunii.

Se atenționează instanțele judecătorești asupra faptului că omorul intenționat săvârșit, profitând de starea excepțională, cu folosirea condițiilor de calamități naturale (cutremur de pământ, inundație, incendii, epidemii etc.) va fi examinat ca fiind săvârșit cu circumstanțe agravante care se iau în considerație la stabilirea pedepsei – art.77 alin.(1) lit.m) CP al RM.

13. În fiecare cauză cu privire la infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM) instanțele judecătorești urmează să îndeplinească cerințele art.218 al Codului de procedură penală cu privire la reacționarea eficientă la faptele de încălcare a legalității și a drepturilor omului, și la stabilirea condițiilor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii, și, dacă există temeiuri, să reacționeze la ele prin încheieri interlocutorii.

14. Instanțele judecătorești de apel și recurs urmează să îmbunătățească activitatea de judecare a dosarelor cu privire la infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM), să scoată în evidență și să lichideze la timp greșelile și încălcările comise de instanțe inferioare.

15. Examinând cauzele de învinuire în baza art.145 alin.(2) CP al RM, instanța de judecată urmează să țină cont de prevederile art.30 alin.(3) Codul de procedură penală și art.71 alin.(3) CP al RM, care se referă la compunerea instanței și la faptul că detențiunea pe viață nu poate fi aplicată femeilor și minorilor.

16. Se abrogă [hotărîrea Plenului Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova nr.9 din 15 noiembrie 1993 “Cu privire la practica judiciară în cauzele despre omorul premeditat”](#), cu modificările introduse prin Hotărîrile Plenului nr.20 din 10.06.1998 și nr.38 din 20.12.1999.

**PREȘEDINTELE CURȚII
SUPREME DE JUSTIȚIE**

Mihai POALELUNGI

Chișinău, 24.12.2012.

Nr.11.

HOTĂRÎREA PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA

**Cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la
infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM)**

nr. 11 din 24.12.2012

Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2013, nr.6, pag.4

* * *

Modificată de:

[Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.41 din 18.12.2017](#)

[Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1 din 23.02.2015](#)

Generalizarea practicii judiciare a demonstrat că, în general, instanțele judecătorești aplică corect legislația cu privire la infracțiunile săvârșite prin omor. Se comit mai puține greșeli la încadrarea acțiunilor și la stabilirea pedepselor.

Concomitent, unele instanțe judecătorești nu țin cont de pericolul social deosebit al omorului intenționat. Nu se respectă întotdeauna cerința legii cu privire la cercetarea multilaterală, completă și obiectivă a circumstanțelor infracțiunii săvârșite, în special privind clarificarea intenției celui vinovat și a motivelor omorului.

Se comit greșeli la delimitarea omorului intenționat de componentele de infracțiuni conexe, în special, de lipsirea de viață din imprudență (art.149 CP al RM), de vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, care a provocat decesul victimei (art.151 alin.(4) CP), precum și la delimitarea tentativei de omor de cauzarea vătămarilor intenționate ale integrității corporale sau ale sănătății.

Într-un șir de cazuri, respingînd concluzia cu privire la tipul de intenție de săvîrșire a omorului, instanțele judecătorești țin cont numai de datele care demonstrează că persoana nu avea intenția directă de a curma viața și nu apreciază la modul convenit circumstanțele care permit de a constata că făptuitorul avea intenție indirectă.

Una din deficiențele esențiale o constituie faptul că numeroase instanțe judecătorești nu clarifică datele care se referă la persoana vinovatului și la persoana victimei, precum și la relațiile dintre ele, la comportarea victimei în timpul comiterii infracțiunii.

Nu toate instanțele iau măsuri pentru elucidarea cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvîrșirea omorurilor.

Nu în toate cazurile sunt corectate greșelile comise la examinarea acestor cauze în ordine de apel și recurs.

În scopul lichidării deficiențelor menționate în activitatea instanțelor judecătorești vizînd judecarea cauzelor despre infracțiunile săvîrșite prin omor și în legătură cu neclaritățile apărute în practica judiciară, în baza art.2 lit.e) și art.16 lit.c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova, Plenul

HOTĂRĂȘTE:

1. Atenționează instanțele judecătorești asupra importanței deosebite a aplicării corecte și uniforme a legislației în vigoare despre răspunderea pentru infracțiunile săvîrșite prin omor.

Întrucît chestiunea despre vinovăția inculpatului se soluționează numai după examinarea judiciară, efectuată în modul convenit, este necesar de a spori rolul și importanța acestei etape a procedurii penale în cauzele ce țin de această categorie.

Sentința poate fi bazată doar pe probe care au fost cercetate direct, multilateral, complet și obiectiv în cadrul ședinței de judecată.

Instanțele judecătorești trebuie să cerceteze minuțios toate circumstanțele infracțiunilor săvîrșite prin omor. Concluziile instanței judecătorești cu privire la vinovăția sau nevinovăția inculpatului, încadrarea infracțiunii săvîrșite și aplicarea pedepsei urmează să fie motivate în sentință, indicîndu-se probele cercetate.

Recunoașterea de către învinuit a vinovăției sale, ca și oricare altă probă, necesită să fie supusă unui control multilateral și poate fi pusă la baza sentinței de condamnare, dacă ea a fost confirmată prin alte probe.

Instanța de judecată, soluționînd chestiunea de vinovăție în cazul infracțiunilor săvîrșite prin omor, urmează să rezulte din cumulul tuturor circumstanțelor infracțiunii săvîrșite, să țină cont, în special, de anturajul, modul de săvîrșire a infracțiunii, arma utilizată, numărul, caracterul și localizarea rănilor și a altor vătămări corporale, comportarea anterioară a făptuitorului și a victimei, relațiile dintre ei etc.

[Pct.1 modificat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

2. Ținînd cont de faptul că motivele și metodele infracțiunilor săvîrșite prin omor au o importanță deosebită pentru aprecierea corectă a celor săvîrșite și pentru stabilirea pedepsei, instanțele judecătorești urmează să clarifice în toate cazurile aceste circumstanțe și să le indice în sentință.

3. Omorul intenționat (sau pur și simplu omorul) este lipsirea ilegală și intenționată de viață a unei alte persoane. Această definiție a noțiunii de omor este aplicabilă tuturor infracțiunilor săvîrșite prin omor, prevăzute la art.145-148 CP al RM.

Omorul intenționat nu poate fi săvîrșit nici înainte de începutul vieții persoanei, nici după încetarea vieții persoanei. Prin deces se înțelege stingerea integrală și ireversibilă a activității biologice a proceselor vitale ale organismului. Sub aspectul consumării infracțiunii de omor, interesează anume momentul morții cerebrale, și nu momentul morții clinice. Provocarea morții clinice constituie tentativa la infracțiunea de omor intenționat.

De cele mai dese ori, omorul se comite prin acțiune.

Pentru calificare este irelevant dacă făptuitorul a activat direct și personal asupra victimei ori a recurs la un mijloc sau instrument indirect, activat de o altă forță, de animale, de mijloace

de transport, a profitat de acțiunile așteptate ale victimei sau de acțiunile victimei minore sau iresponsabile, care nu poate înțelege semnificația celor săvârșite. Legea penală nu descrie conduita susceptibilă să provoace moartea victimei, de aceea moartea poate fi provocată prin orice mijloace sau instrumente, care trebuie să fie apte să producă rezultatul mortal prin ele însele sau prin întrebuințarea lor în anumite moduri, împrejurări sau condiții.

Omorul poate fi comis și prin inacțiune, atunci când din cauza nesăvârșirii unor acțiuni obligatorii, obiectiv necesare și realmente posibile, nu s-a împiedicat sau nu s-a înlăturat desfășurarea unor procese de natură să provoace moartea victimei (de exemplu, prin nehrănirea copilului, prin expunerea unui bolnav sau neputincios la o temperatură scăzută, prin neadministrarea medicamentelor sau neaplicarea tratamentului necesar unui bolnav, prin neacționarea unui mecanism care lovește victima etc.). Așadar, infracțiunea de omor intenționat se comite prin inacțiune atunci când există obligația legală, contractuală sau naturală de a împiedica producerea morții victimei.

Legătura de cauzalitate dintre acțiunea și inacțiunea făptuitorului și urmările prejudiciabile sub formă de moarte cerebrală a victimei trebuie să fie stabilită cu atenție în fiecare caz în parte. De aceea, în toate cauzele care au ca obiect o infracțiune de omor se efectuează o expertiză medico-legală, care are ca scop tocmai stabilirea cauzelor decesului.

[Pct.3 modificat prin [Hotărârea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

4. Absența urmării prejudiciabile, adică a morții cerebrale, demonstrează că omorul s-a întrerupt la etapa de pregătire sau de tentativă.

Pregătirea de omor se poate exprima în procurarea, fabricarea sau adaptarea mijloacelor ori instrumentelor de săvârșire a omorului, în luarea de cunoștință cu locul în care se preconizează comiterea omorului, în crearea condițiilor pentru ascunderea urmelor omorului, în studierea eventualelor obstacole care ar putea îngreuna săvârșirea omorului și în elaborarea metodelor pentru evitarea acestor obstacole, în găsirea participanților la omor etc.

Tentativa de omor poate fi o tentativă întreruptă (neterminată), dacă subiectul nu a putut să-și continue fapta, intervenind anumiți factori care l-au împiedicat să-și desfășoare mai departe activitatea infracțională. În alte cazuri, tentativa de omor poate fi o tentativă perfectă (terminată), atunci când făptuitorul depune toate eforturile pe care le consideră necesare pentru lipsirea de viață a victimei și care în realitate au fost necesare pentru aceasta, fără ca fapta să-și fi produs efectul.

Renunțare de bunăvoie la săvârșirea infracțiunii de omor intenționat se va considera încetarea de către făptuitor a pregătirii de omorul intenționat sau încetarea acțiunilor (inacțiunilor) îndreptate nemijlocit spre săvârșirea omorului intenționat, dacă făptuitorul era conștient de posibilitatea consumării infracțiunii. Făptuitorul nu poate fi supus răspunderii penale în baza art.145 CP al RM, dacă a renunțat, benevol și definitiv, să ducă pînă la capăt activitatea infracțională. În același timp, cel care a renunțat de bunăvoie la ducerea pînă la capăt a infracțiunii de omor intenționat este supus răspunderii penale numai în cazul în care fapta săvârșită conține o altă infracțiune consumată (de exemplu, infracțiunea prevăzută la art.151, 152 sau altele din Codul penal).

În cazul delimitării tentativei de omor de amenințarea cu omor (care se califică în baza art.155 CP al RM) trebuie de ținut cont de faptul că, în ipoteza amenințării cu omor, făptuitorul are posibilitatea reală să-și realizeze amenințarea și să săvârșească acțiuni concrete în direcția dorită, însă decide benevol să nu le săvârșească, deși are pentru aceasta toate condițiile favorabile (nu este vorba de renunțarea de bunăvoie la săvârșirea infracțiunii de omor; făptuitorul nici nu a urmărit să săvârșească omorul; nu poți să renunți la intenția care nici nu a existat). În opoziție, în ipoteza tentativei de omor, făptuitorul întreprinde toate eforturile în vederea săvârșirii omorului, însă, din cauze independente de voința lui, aceste eforturi nu-și produc efectul.

5. Omorul intenționat poate fi săvârșit în anumite circumstanțe agravante determinate, care conferă faptei un grad sporit de pericol social și o pericolozitate mai mare a infractorului. Ca formă agravată a infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(1) CP, varianta de omor intenționat de la

alineatul (2) al aceleiași norme păstrează semnele esențiale ale omorului intenționat neagravăț, la care se vor alătura circumstanțele prevăzute în dispoziția incriminatoare ca circumstanțe agravante.

În conformitate cu art.77 alin.(2) CP al RM, dacă circumstanțele menționate la alineatul (1) al acestui articol sunt prevăzute la articolele corespunzătoare din Partea Specială a Codului penal în calitate de semne ale acestor componente de infracțiuni, ele nu pot fi concomitent considerate circumstanțe agravante avute în vedere la stabilirea pedepsei. De exemplu, în cazul în care omorul este săvârșit din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă, va fi reținută numai circumstanța agravantă specificată la art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM. Nu se va reține circumstanța agravantă specificată la art.77 alin.(1) lit.d) CP al RM.

5.1. Omorul săvârșit cu premeditare (art.145 alin.(2) lit.a) CP al RM).

Omorul săvârșit cu premeditare presupune întrunirea concomitentă a trei condiții: 1) trecerea unui interval de timp din momentul luării hotărârii de a săvârși omorul și până la momentul executării infracțiunii; 2) în acest interval de timp, făptuitorul trebuie să mediteze, să-și concentreze forțele sale psihice în vederea asigurării reușitei acțiunii sale; 3) în acest interval de timp, făptuitorul trebuie să treacă la săvârșirea unor acte de pregătire de natură să întărească hotărârea luată și să asigure realizarea ei.

Referitor la prima condiție de acest gen, pentru a considera omorul ca fiind săvârșit cu premeditare, este necesar să se constate că luarea hotărârii de a săvârși omorul a premers (a precedat) cu o anumită perioadă de timp săvârșirea faptei. Durata acestui interval de timp nu este fixă și nici nu poate fi dinainte stabilită. În fiecare caz, instanța de judecată va constata dacă această condiție este sau nu îndeplinită, ținând seama de împrejurările concrete ale cauzei și, îndeosebi, de particularitățile subiective ale făptuitorului, deoarece, în funcție de aceste particularități, o persoană poate avea nevoie de un interval mai mare de timp pentru a chibzui, pe cînd o altă persoană poate chibzui cu multă eficiență chiar într-un interval de timp mai scurt.

Cît privește cea de-a doua condiție de realizare a premeditării, aceasta presupune, în esență, că hotărârea infracțională este luată după un prealabil examen comparativ al motivelor pozitive și negative, precum și al rezultatelor ilicite dorite și nedorite de subiect.

Premeditarea nu trebuie echivalată cu intenția premeditată. Pentru a exista premeditare nu este suficient ca făptuitorul să fi luat pur și simplu mai dinainte hotărârea de a omorî. În acest caz, vom avea o intenție premeditată care nu poate conta, de una singură, la calificarea faptei de omor conform art.145 alin.(2) lit.a) CP. Existența agravantei prevăzute de această normă presupune prezența unui complex de condiții de realizare a premeditării (enunțate mai sus), care privesc atît latura subiectivă, cît și latura obiectivă a infracțiunii.

Cu privire la cea de-a treia condiție de realizare a premeditării, este necesar a consemna că pregătirea de infracțiune este o etapă indispensabilă a activității infracționale, în ipoteza infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.a) CP al RM. Premeditarea nu poate exista, dacă decizia infracțională nu se exteriorizează prin acte pregătitoare, de natură nu doar psihică, dar și materială, obiectivizată.

Premeditarea nu poate fi reținută, dacă făptuitorul a dispus de un timp suficient, dar nu a întreprins nici un act de pregătire a omorului.

Totodată, omorul săvârșit cu premeditare poate forma concurs cu o altă infracțiune, însă, în acest caz trebuie să se stabilească dacă au fost săvârșite acțiuni de pregătire a infracțiunii de omor. Dacă au fost comise acțiuni de pregătire doar a infracțiunii aflate în concurs cu omorul, nu va putea funcționa agravanta de la art.145 alin.(2) lit.a) CP al RM.

5.2. Omorul săvârșit din interes material (art.145 alin.(2) lit.b) CP al RM).

Interesul material constituie motivul generat de necesitatea făptuitorului de a-și spori activul patrimonial (de a obține sau de a reține un câștig material) sau de a-și micșora pasivul patrimonial (de a se elibera de cheltuieli materiale).

Ipotezele în care este aplicabilă circumstanța agravantă, prevăzută la art.145 alin.(2) lit.b) CP al RM, sunt: 1) omorul săvârșit în vederea obținerii banilor, a bunurilor, a unor drepturi patrimoniale, a avansării într-o funcție, presupunând o retribuție mai mare, a moștenirii, a încheierii unei convenții avantajoase în viitor, a altor foloase sau avantaje materiale; 2) omorul persoanei, care are dreptul de întreținere, de către persoana care are obligația de întreținere, în scopul eliberării de această obligație; 3) omorul săvârșit în vederea primirii sumei asigurate; 4) omorul săvârșit în scopul neachitării datoriei sau în scopul amânării achitării datoriei; 5) omorul săvârșit în scop de canibalism, cu precizarea că făptuitorul dorește să beneficieze de calitățile de consum ale corpului victimei, etc.

Dimpotrivă, fapta nu poate fi calificată ca omor săvârșit din interes material în următoarele cazuri: 1) câștigul material apare doar ca ocazie pentru săvârșirea omorului din motive huliganice sau din alte asemenea motive; 2) fapta a avut loc în timpul când făptuitorul își păzea bunurile sale sau bunurile altor persoane; 3) fapta a fost săvârșită în scopul recuperării de către făptuitor a propriilor bunuri (sau a bunurilor altor persoane) care se aflau ilegal la victimă; 4) fapta a fost săvârșită în legătură cu nedorința victimei de a executa, față de făptuitor, obligațiunile patrimoniale; 5) fapta a fost săvârșită din răzbunare pentru prejudiciul material cauzat făptuitorului, etc.

Pentru aplicarea răspunderii conform art.145 alin.(2) lit.b) CP al RM, este necesar ca interesul material să apară la făptuitor pînă la terminarea executării faptei prejudiciabile: anterior săvârșirii omorului sau chiar în timpul săvârșirii acestuia. Dacă interesul material apare la făptuitor ulterior momentului în care își finalizează executarea faptei de omor a victimei, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 (cu excepția alin.(2) lit.b) CP al RM), dacă nu există alte agravante.

Dacă făptuitorul a urmărit interesul material la săvârșirea omorului, însă acest interes nu s-a realizat, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.b) CP.

În cazul în care făptuitorul a urmărit interesul material la săvârșirea omorului, iar acest interes s-a realizat, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.b) și, eventual, o altă normă din Codul penal (de exemplu, art.186-192, 192¹, 192², 217⁴, 222, 290, 360 sau altele).

[Pct.5.2 modificat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

5.3. Omorul săvârșit în legătură cu îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de serviciu sau obștești (art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM).

Prin **îndeplinirea obligațiilor de serviciu** se înțelege executarea atribuțiilor de serviciu care decurg din contractul individual de muncă, încheiat cu o întreprindere, instituție sau organizație, înregistrată în modul stabilit, indiferent de tipul de proprietate sau de forma juridică de organizare a acesteia. Astfel, putem desprinde următoarele caracteristici ale persoanei care își îndeplinește obligațiile de serviciu: 1) este o persoană care activează în cadrul unei întreprinderi, instituții sau organizații, înregistrate în modul stabilit, indiferent de tipul de proprietate sau de forma juridică de organizare a acesteia; 2) este parte la contractul individual de muncă.

Prin **îndeplinirea obligațiilor obștești** se are în vedere înfăptuirea de către cetățeni a unor îndatoriri publice cu care aceștia au fost însărcinați sau săvârșirea altor acțiuni în interesul societății sau al unor persoane aparte. Astfel, îndeplinirea obligațiilor obștești poate fi de două tipuri: 1) îndeplinirea în baze obștești a obligațiilor obștești special încredințate; 2) îndeplinirea din proprie inițiativă a acțiunilor în interesele societății sau ale unor cetățeni aparte.

Este necesar a se stabili motivul omorului și legătura cauzală dintre îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau obștești și săvârșirea omorului. Expresia “în legătură cu” de la lit.d) al art.145 alin.(2) CP al RM se va interpreta în sensul că omorul poate fi săvârșit: 1) pînă la îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau obștești (în scopul neadmiterii lor); 2) în momentul îndeplinirii obligațiilor respective (în scopul reprimării lor); 3) după îndeplinirea acelor obligații (din răzbunare pentru îndeplinirea lor).

Pentru calificarea faptei în baza art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM, nu are însemnătate timpul ce s-a scurs din momentul îndeplinirii obligațiilor de serviciu sau obștești. Este un termen “imprescriptibil”, limitat doar de durata vieții victimei și a făptuitorului. Acest termen nu se confundă cu termenul de prescripție a răspunderii penale pentru omor, care este un termen de o cu totul altă natură și care începe să curgă din momentul săvârșirii acestei infracțiuni (nu din momentul îndeplinirii de către victimă a obligațiilor de serviciu sau obștești).

Activitatea victimei infracțiunii de omor prevăzute la art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM trebuie să aibă un caracter legitim. Dacă omorul este săvârșit în legătură cu activitatea nelegitimă a victimei (de exemplu, în legătură cu excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu), un atare omor se va califica în baza art.145 CP al RM (cu excepția alin.(2) lit.d) al acestui articol).

Este necesar de specificat că victima în cazul infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM poate fi numai persoana care îndeplinește îndatoririle de serviciu sau obștești, nu și rudele sau alte persoane apropiate victimei.

Norma de la lit.d) a art.145 alin.(2) CP poate fi o normă generală în raport cu normele concurente speciale de la art.142 alin.(3), art.145 alin.(2) lit.h), art.342 sau altele din Codul penal. În astfel de cazuri, potrivit prevederilor art.116 CP al RM, se va aplica numai norma specială.

5.3¹. Omorul săvârșit asupra unui membru de familie (art.145 alin.(2) lit.e¹) [CP al RM](#)).

Circumstanța agravantă, prevăzută la art.145 alin.(2) lit.e¹) [CP al RM](#) are un caracter personal și vizează atât făptuitorul, cât și victima infracțiunii de omor, aceștia urmând să îndeplinească o calitate specială, și anume, acea de membru de familie.

Instanțele se atenționează că noțiunea de „membru de familie”, în sensul art.133¹ [CP](#), presupune existența uneia dintre cele două accepțiuni ale calității speciale a victimei și făptuitorului: a) condiția de conlocuire; b) condiția de conlocuire separată, de aceea, la examinarea cauzelor penale de învinuire, în baza art.145 alin.(2) lit.e¹) [CP al RM](#), se va verifica incidența acestor condiții.

Dacă în rezultatul actelor de violență asupra unui membru de familie a survenit decesul ultimului, față de care făptuitorul nu manifesta intenția, cele comise se vor califica, potrivit alin.(4) art.201¹ [CP al RM](#), cu condiția ca decesul să se afle în legătură de cauzalitate cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății.

[Pct.5.3¹ introdus prin [Hotărîrea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

5.4. Omorul săvârșit cu bună-știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor (art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM).

Circumstanța agravantă respectivă presupune trei ipoteze alternative: 1) omorul săvârșit cu bună-știință asupra unui minor; 2) omorul săvârșit cu bună-știință asupra unei femei gravide; 3) omorul săvârșit profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor.

Oricare din aceste trei ipoteze este suficientă în vederea aplicării prevederii art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

5.4.1. Ipoteza - omor săvârșit cu bună-știință asupra unui minor presupune îndeplinirea cumulativă a două condiții: 1) victima să fie un minor; 2) făptuitorul să manifeste bună-știință în privința calității de minor a victimei.

Astfel, înainte de toate, la momentul săvârșirii infracțiunii, victima trebuie să nu fi atins vârsta de 18 ani. Folosind termenul “minor”, legiuitorul nu a intenționat să facă vreo deosebire în raport cu vârsta sau cu discernământul victimei. Totuși, aceste împrejurări trebuie luate în calcul la individualizarea pedepsei.

În contextul săvârșirii omorului cu bună-știință asupra unui minor, sintagma *cu bună-știință* denotă că, la momentul săvârșirii faptei, făptuitorul cunoștea cu certitudine despre vârsta minoră a

victimei. Dacă, la momentul săvârșirii faptei, făptuitorul nu avea o certitudine cu privire la vârsta minoră a victimei, răspunderea penală nu-i poate fi agravată în bază art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

În cazul în care făptuitorul a considerat eronat că omoară un minor, calificarea trebuie făcută pentru fapta de omor efectiv săvârșită și nu conform art.27 și art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Sub un alt aspect, este posibil ca făptuitorul să aibă o reprezentare eronată asupra identității minorului, ca victimă vizată. Iar victima efectivă să fie de asemenea un minor. Într-o asemenea ipoteză, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Altfel spus, se va reține omorul săvârșit cu bună-știință asupra unui minor, în formă consumată.

5.4.2. Ipoteza - omor săvârșit cu bună-știință asupra femeii gravide presupune îndeplinirea cumulativă a două condiții: 1) victima să fie o femeie gravidă și 2) făptuitorul să manifeste bună-știință în privința circumstanței că victima se află în această stare.

Pentru calificarea faptei în baza art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM nu contează durata sarcinii, în sensul că sarcina poate fi la început, poate fi într-o fază intermediară sau poate să se apropie de momentul nașterii. La fel, nu are importanță nici gradul de viabilitate a produsului concepției. De asemenea, nu are relevanță tipul sarcinii, respectiv dacă este vorba despre o sarcină normală sau despre o sarcină extrauterină. Nu este relevantă nici împrejurarea dacă victima intenționa să ducă sarcina până la naștere sau dacă intenționa să întrerupă artificial sarcina. La fel, nu importă dacă graviditatea are o cauză naturală sau una artificială (fecundarea artificială sau implantarea embrionului). Nu influențează asupra calificării nici dacă, în rezultatul omorului femeii gravide, a fost distrus sau nu produsul concepției. De asemenea, asupra calificării omorului, săvârșit cu bună-știință asupra femeii gravide, nu poate avea vreun impact vârsta victimei. Toate aceste împrejurări pot fi luate în considerație doar la individualizarea pedepsei.

Pentru ca făptuitorului să-i fie imputabilă răspunderea în baza art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, acesta trebuia să fi avut cunoștință în concret despre graviditatea victimei (din surse medicale, datorită unor relații de familie sau de serviciu, datorită faptului că sarcina era evidentă etc.). Sub acest aspect, vinovăția făptuitorului trebuie dovedită în concret, nefiind suficientă simpla prezumție că făptuitorul a prevăzut că victima ar putea fi gravidă, întrucât este femeie. Dacă făptuitorul nu știa în genere despre graviditatea victimei, răspunderea penală la fel nu-i poate fi agravată în bază art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

În cazul în care făptuitorul a considerat eronat că omoară o femeie gravidă, calificarea trebuie făcută pentru fapta de omor efectiv săvârșită și nu conform art.27 și art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Sub un alt aspect, este posibil ca făptuitorul să aibă o închipuire eronată asupra identității femeii gravide, ca victimă vizată. Iar victima efectivă să fie de asemenea o femeie gravidă. Într-o asemenea ipoteză, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Altfel spus, se va reține omorul săvârșit cu bună-știință asupra femeii gravide, în formă consumată.

5.4.3. Ipoteza de omor săvârșit profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor presupune îndeplinirea cumulativă în principal a două condiții: 1) victima să se afle într-o stare de neputință și 2) făptuitorul să profite de această stare pentru a omorî victima.

Prin *stare de neputință* trebuie să înțelegem incapacitatea victimei de a se apăra din cauza nefuncționării totale sau parțiale a conștiinței ori a stării sale fizice sau psihice precare.

În art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, legiuitorul enumeră exemplificativ factorii ce constituie cauzele stării de neputință a victimei: vârsta înaintată, boala; handicapul fizic sau psihic sau alți factori. Starea fizică sau psihică precară a victimei este determinată de boala, handicapul fizic sau psihic al acesteia, de alți factori (de exemplu, în unele cazuri – starea de ebrietate). La alți asemenea factori cauzali se raportează și vârsta înaintată, vârsta fragedă, nefuncționarea totală sau parțială a conștiinței.

Dacă în momentul omorului, victima se află în stare de somn, există toate temeiurile legale de a califica cele comise în baza art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Noțiunea “starea de neputință a victimei” este o noțiune estimativă. De exemplu, nu oricare minor cu vârsta de 11 ani va fi neapărat considerat că se află în stare de neputință. În același rînd, nu oricare persoană de vîrstă înaintată trebuie recunoscută că se află în această stare.

De unele singure, abstrase de circumstanțele concrete ale faptei, vîrsta fragedă sau înaintată, boala, handicapul fizic sau psihic, ebrietatea etc. nu pot să caracterizeze starea de neputință a victimei. Exemplificarea unor asemenea factori cauzali, la care recurge legiuitorul la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, nu poate fi acceptată ca procedeu suficient la definirea noțiunii “starea de neputință a victimei”. În cele mai frecvente cazuri, pentru a se stabili dacă, în momentul săvîrșirii omorului, victima se afla în stare de neputință, factorii cauzali – enumerați exemplificativ la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM – trebuie corobați cu alte împrejurări. Concluzia despre aflarea victimei în stare de neputință urmează a fi întemeiată pe evaluarea tuturor împrejurărilor, în ansamblu, ale faptei săvîrșite.

Starea de neputință a victimei poate fi determinată de o situație de moment (victima doarme), de o situație cu caracter temporar (copil mic) sau de o situație cu caracter permanent (de exemplu, invaliditate definitivă). Nu are importanță dacă starea de neputință a victimei are un caracter permanent, temporar sau accidental, interesează doar ca ea să fi existat la momentul săvîrșirii faptei. Îndeplinirea acestei cerințe se apreciază în concret, necesitînd o atenție specială cazurile în care starea victimei are caracter temporar ori constă într-o diminuare (permanentă sau temporară) a capacității de apărare a victimei (consum de alcool, boală, diverse infirmități fizice etc.).

Cea de-a doua condiție – făptuitorul să profite de starea de neputință pentru a omorî victima – presupune îndeplinirea în mod cumulativ a două cerințe: 1) la momentul săvîrșirii faptei, făptuitorul cunoaște că victima se află într-o stare de neputință; 2) făptuitorul se folosește de această împrejurare la săvîrșirea faptei de omor.

Pentru calificare nu este suficient ca victima să se afle în stare de neputință. Mai este necesar ca făptuitorul să profite de această stare, ceea ce presupune că el cunoaște condiția precară a victimei și a hotărît să se folosească de ea pentru a o omorî. Cele două elemente (cunoașterea unei stări precare și hotărîrea de a se folosi de ea) trebuie să fie îndeplinite cumulativ.

Astfel, circumstanța agravantă de la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM (în ipoteza că omorul este săvîrșit profitînd de starea de neputință a victimei) nu operează, dacă, la momentul săvîrșirii infracțiunii, făptuitorul nu a știut că victima se află în stare de neputință.

Se va aplica art.27 și art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, dacă făptuitorul consideră că, la săvîrșirea omorului, profită de starea de neputință a victimei, însă, din cauze independente de voința lui, se dovedește că, la momentul săvîrșirii infracțiunii, victima nu se găsea în starea de neputință.

5.5. Omorul săvîrșit cu răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic (art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM).

Omorul se consideră săvîrșit cu răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic, dacă a fost săvîrșit în oricare din următoarele trei ipoteze: 1) pînă la răpirea sau pînă la luarea persoanei în calitate de ostatic; 2) în procesul răpirii sau luării persoanei în calitate de ostatic; 3) după răpirea sau după luarea persoanei în calitate de ostatic.

În primele două ipoteze, făptuitorul urmărește să-și înlesnească, pe calea omorului, săvîrșirea acțiunii de răpire sau de luare a persoanei în calitate de ostatic. Sau, pe aceeași cale, să înfrîngă rezistența victimei răpirii sau luării în calitate de ostatic. În cea de-a treia ipoteză, făptuitorul urmărește, mai cu seamă, fie să ascundă, pe calea omorului, răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic, fie să se răzbune, pe această cale, pentru rezistența opusă de victima răpirii sau luării în calitate de ostatic.

Nu este deloc obligatoriu să se ateste o simultaneitate de intenții: intenția de a săvârși omorul să apară simultan cu intenția de a săvârși răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic. Dar, este absolut obligatoriu să existe o simbioză la nivel subiectiv între cele două componente ale infracțiunii unice complexe prevăzute la art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM. Aceasta înseamnă că intenția de a săvârși omorul apare în procesul de realizare a intenției de a săvârși răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic. Adică, pînă la consumarea acțiunii de răpire sau de luare a persoanei în calitate de ostatic. Nu este exclusă nici cealaltă variantă: intenția de a săvârși răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic apare pînă la consumarea acțiunii de omor.

Alte variante nu sunt posibile. Pentru că, dacă intenția de a săvârși una din acțiuni apare după consumarea celeilalte, atestăm discontinuitatea intențiilor infracționale. Vor fi două intenții de sine stătătoare, caracteristice unui concurs de infracțiuni: art.145 (cu excepția alin.(2) lit.f)) și art.164 sau art.280 CP al RM. Aceasta trebuie să fie soluția de calificare. În nici un caz soluția nu poate fi luată în baza art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM.

Nu este obligatoriu ca, în contextul infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM, victima omorului și victima răpirii sau luării în calitate de ostatic să fie aceeași persoană. Astfel, în cazul în care nu este nici persoana răpită, nici ostatic, victima omorului prevăzut la art.145 alin.(2) lit.f) CP este: persoana care împiedică săvârșirea răpirii sau luării în calitate de ostatic a unei alte persoane; persoana care încearcă să elibereze acea altă persoană; o persoană oarecare, prezentă din întâmplare la locul răpirii sau luării în calitate de ostatic a unei alte persoane; colaboratorul din cadrul unor servicii speciale, care ia parte la acțiunea de eliberare a persoanelor răpite sau luate în calitate de ostatici; persoana făcînd parte din garda de corp a celui răpit sau luat în calitate de ostatic, etc.

În cazul cînd victima răpirii este minor, iar subiectul răpirii este o rudă (inclusiv o rudă apropiată), urmează a fi calificată fapta de omor în baza art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM fără calificarea suplimentară în baza art.164¹ CP al RM.

Nu se vor aplica prevederile art.145 alin.(2) lit.f) CP al RM în cazul omorului săvîrșit cu privațiunea ilegală de libertate. În acest caz, soluția de calificare este: art.145 (cu excepția alin.(2) lit.f)) și art.166 CP al RM.

La calificarea omorului săvîrșit cu răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic nu este necesară calificarea suplimentară conform art.164 sau art.280 CP al RM.

5.6. Omorul săvîrșit asupra a două sau mai multor persoane (art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM).

Pentru aplicarea circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM, este necesar să fie întrunite următoarele două condiții: 1) să existe o pluralitate de victime; 2) făptuitorul să manifeste o intenție unică (dublată de un scop unic) de omor a două sau mai multe persoane.

Cît privește prima condiție, omorul săvîrșit asupra a două sau mai multor persoane se realizează în forma consumată dacă au decedat toate cele două sau mai multe victime a căror moarte a fost urmărită de către făptuitor. Prin prisma prevederilor art.27 CP al RM, constatăm neconsumarea infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM, dacă această infracțiune nu și-a produs efectul.

Astfel, dacă fapta a fost îndreptată nemijlocit spre săvîrșirea omorului asupra a două sau mai multor persoane, dar, din cauze independente de voința făptuitorului, se atestă nerealizarea integrală a intenției infracționale, adică nu se produce moartea nici uneia din aceste persoane (nici vătămarea sănătății sau a integrității corporale a acestora), cele comise trebuie calificate conform art.27 și art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM. Dacă, în aceleași împrejurări, nu s-a produs moartea nici uneia din victimele vizate, dar a fost vătămată sănătatea sau integritatea corporală a cel puțin uneia din ele, stabilindu-se că făptuitorul a manifestat intenție directă indeterminată, calificarea trebuie făcută în funcție de rezultatul real survenit (de exemplu, conform art.151 sau

art.152 CP al RM ori conform art.78 “Vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale” din Codul contravențional).

În cazul în care făptuitorul a încercat să omoare două sau mai multe persoane, dar a decedat numai una singură, răspunderea trebuie aplicată în baza art.145 alin.(1) (dacă nu sunt circumstanțe din alin.(2)), art.27 și art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM.

Dacă făptuitorul a încercat să omoare trei sau mai multe persoane, dar au decedat numai două din trei persoane (sau trei din patru, sau patru din cinci etc.), calificarea se efectuează pentru fapta de omor săvârșită în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.g) și tentativă de omor, după caz, simplu sau calificat, aflate în concurs.

Cît privește cea de-a doua condiție – făptuitorul trebuie să manifeste o intenție unică (dublată de un scop unic) de omor a două sau mai multe persoane – intenția în cauză se poate realiza simultan în raport cu toate victimele. Însă, este posibil ca intenția de omor a două sau mai multor persoane să nu se realizeze simultan, ci etapizat, parcurgînd mai multe episoade. În acest caz, va fi prezentă o infracțiune unică prelungită de omor, avînd la bază intenția unică de omor a două sau mai multor persoane.

Important este ca intenția de omor a două sau mai multor persoane să se formeze fie pînă la omorul a primei victime, fie în procesul de realizare a acțiunii (inacțiunii) de omor a primei victime. Nu însă după aceasta. În caz contrar, cele săvîrșite vor forma concursul dintre două sau mai multe infracțiuni de omor.

Intenția de a omorî două sau mai multe persoane se stabilește pe baza probelor administrate, după criteriile generale stabilite pentru infracțiunea de omor, prin examinarea unor aspecte obiective legate de obiectul vulnerant, intensitatea loviturilor, zona vizată și a altor asemenea circumstanțe relevante.

Important este ca motivele, atunci cînd sunt diferite, să nu se excludă reciproc, să fie interdependente, compatibile. Din această perspectivă, par a fi incompatibile: motivul de compătimire cu motivele sadice; răzbunarea cu motivele huliganice; interesul material cu motivele huliganice etc. Două sau mai multe motive incompatibile nu pot sta la baza aceleiași intenții infracționale. Dacă făptuitorul s-a ghidat de astfel de motive la omor a două sau mai multor persoane, va fi prezent concursul de infracțiuni. Aceasta pentru că nu există temeiul atestării infracțiunii unice de omor, care să fie calificată conform art.145 alin.(2) lit.g) CP al RM.

[Pct.5.6 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1 din 23.02.2015](#)]

5.7. Omorul săvîrșit asupra unui reprezentant al autorității publice ori a unui militar, ori a rudelor apropiate ale acestora, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea de către reprezentantul autorității publice sau militar a obligațiilor de serviciu (art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM).

În vederea aplicării răspunderii în baza art.145 alin.(2) lit.h) CP, este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor trei condiții: 1) victima infracțiunii are calitatea specială de reprezentant al autorității publice, de militar sau de rudă apropiată a acestora; 2) infracțiunea de omor este săvîrșită în timpul sau în legătură cu îndeplinirea de către reprezentantul autorității publice sau de către militar a obligațiilor de serviciu; 3) făptuitorul trebuie să cunoască cu bună-știință despre calitatea persoanei.

Cît privește prima condiție, prin *reprezentant al autorității publice* se înțelege exponentul intereselor oricărei autorități publice centrale sau ale autorităților publice locale.

Militari trebuie considerați cei care îndeplinesc serviciul militar în următoarele forme: a) serviciul militar prin contract; b) serviciul militar în termen; c) serviciul militar cu termen redus; d) serviciul militar ca rezerviști concentrați sau mobilizați.

Sunt considerați în serviciul militar și studenții instituțiilor militare de învățămînt. Deci, și aceștia pot fi victime ale infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM.

Nu toți rezerviștii au calitatea de militari. Doar rezerviștii concentrați sau mobilizați au această calitate.

Reprezentantul forței militare străine în Republica Moldova poate fi victimă a infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM. Excepție constituie cazul când un asemenea reprezentant are calitatea de persoană care se bucură de protecție internațională. Or, omorul unei asemenea persoane atrage răspunderea conform art.142 alin.(3) CP al RM.

În afară de reprezentant al autorității publice și militar, victimă a infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM poate fi ruda apropiată a reprezentantului autorității publice sau a militarului. În conformitate cu art.134 alin.(4) CP al RM, rude apropiate se consideră următoarele patru categorii corelative de persoane: 1) părinții în raport cu copiii, sau viceversa; 2) înfietorii în raport cu copiii înfiați, sau viceversa; 3) frații în raport cu surorile, sau viceversa; 4) bunicii în raport cu nepoții lor, sau viceversa.

Circumstanța agravantă, prevăzută la art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM, este aplicabilă pe toată durata îndeplinirii de către reprezentantul autorității publice sau de către militar a calității respective (din momentul dobândirii ei prin modalități specifice fiecăreia pînă în momentul pierderii acesteia: pensionare, demisie, trecere în rezervă, etc.).

Cît privește cea de-a doua condiție – infracțiunea de omor să fie săvîrșită în timpul sau în legătură cu îndeplinirea de către reprezentantul autorității publice sau de către militar a obligațiilor de serviciu – noțiunea *săvîrșirea infracțiunii în legătură cu îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de serviciu* urmează a fi interpretată ca și noțiunea similară din dispoziția de la art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM, cu deosebirile de rigoare.

La rîndul său, noțiunea *în timpul îndeplinirii obligațiilor de serviciu* desemnează ipoteza când victima – reprezentantul autorității publice sau militarul – atunci când este omorît, se află în exercițiul funcțiunii, în exercițiul atribuțiilor sale de serviciu. Calitatea specială a victimei, alături de timpul săvîrșirii infracțiunii – în timpul serviciului – determină agravarea răspunderii penale; astfel, în acest caz, fapta nu mai poate fi calificată conform art.145 alin.(l) CP al RM. Această împrejurare va trebui dovedită în mod concret, luîndu-se în calcul sfera atribuțiilor de serviciu aferente calității speciale a victimei, precum și specificul îndeplinirii acelor atribuții (sub aspectul locului, timpului și modului de îndeplinire), în conformitate cu dispozițiile legale.

Dispoziția prevăzută de art.145 alin.(2) lit.h) CP al RM își găsește aplicare doar în cazul în care nu operează o normă specială (de exemplu, art.142 alin.(3), art.342 CP al RM).

5.8. Omorul săvîrșit de două sau mai multe persoane (art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM).

Săvîrșirea omorului de două sau mai multe persoane presupune trei ipoteze alternative: 1) săvîrșirea omorului de doi sau mai mulți coautori; 2) săvîrșirea omorului de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne (de exemplu, nu au atins vîrsta răspunderii penale, sunt iresponsabile etc.); 3) săvîrșirea omorului de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane, care nu întrunește aceste semne (de exemplu, nu a atins vîrsta răspunderii penale, este iresponsabilă etc.).

În primul rînd, omorul se consideră săvîrșit de două sau mai multe persoane atît în cazul în care la comiterea faptei au participat în comun doi sau mai mulți coautori, în lipsa unei înțelegeri prealabile între ei, cît și în cazul în care la comiterea faptei au luat parte doi sau mai mulți coautori care s-au înțeles în prealabil despre săvîrșirea în comun a omorului.

Înțelegerea prealabilă referitoare la săvîrșirea omorului poate îmbrăca următoarele forme: 1) verbală, atunci când acordul se încheie prin viu grai; 2) nonverbală, presupunînd fie consemnarea acordului în scris, fie confirmarea încheierii acestuia pe calea unor acțiuni concludente (privirea aprobatoare, semnul confirmativ cu capul, mișcarea aprobativă a mîinii etc.). Nu este exclusă îmbinarea celor două forme. La fel, nu se exclude (mai cu seamă, în situația în care înțelegerea prealabilă adoptă o formă verbală sau scrisă) ca înțelegerea prealabilă să aibă fie un caracter direct (adică să fie încheiată nemijlocit între făptuitori), fie un caracter indirect (adică să presupună prezența unor mijlocitori).

Lipsa sau prezența înțelegerii prealabile dintre făptuitori nu poate influența calificarea celor săvârșite în baza art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM, dar poate fi luată în considerație la individualizarea pedepsei.

În cazul ambelor varietăți ale coautoratului la infracțiunea de omor – coautoratul la infracțiunea de omor în prezența înțelegerii prealabile între făptuitori și coautoratul la infracțiunea de omor în lipsa înțelegerii prealabile între făptuitori – este posibilă manifestarea fie a intenției directe, fie a intenției indirecte. De regulă, coautoratul la infracțiunea de omor în prezența înțelegerii prealabile între făptuitori presupune manifestarea unei intenții directe. Cu toate acestea, nu se exclude manifestarea unei intenții indirecte (de exemplu, atunci când făptuitorii, înțelegându-se “să-i aplice o corecție” victimei, o supun bătăii; în acest caz, producerea morții victimei nu este dorită, fiind doar admisă conștient).

Nu există coautorat în cazul în care fiecare făptuitor acționează independent și în momente diferite, lovind, din răzbunare, mortal, victima. Simpla prezență fizică a unei persoane alături de făptuitor, la locul și în momentul săvârșirii de către acesta a omorului nu constituie coautorat, dar ar putea constitui complicitate la infracțiunea de omor sub formă de sprijin moral acordat agresorilor. Complice moral se consideră și cel care dă sfaturi autorului cum să lipsească victima de viață ori cel care strigă către autori, în timp ce aceștia lovesc victima cu parii, că victima “trebuie omorâtă”.

Pe de altă parte, în cazul în care două sau mai multe persoane, acționând cu intenția de a omorî persoana, aplică fiecare numeroase lovituri victimei și chiar dacă numai una din aceste lovituri s-a dovedit a fi mortală, toate aceste persoane trebuie considerate coautori la infracțiunea de omor. Dar nu pentru că este imposibil a stabili cine din ele a aplicat lovitura mortală, ci pentru că coautorul voiește să participe la săvârșirea faptei în mod direct, material, pe când complicele participă indirect, secundar, voiește să participe ajutînd pe altul. Prin fiecare lovitură pe care coautorii o aplică, ei doresc, implicit, ca una dintre ele să devină lovitură mortală.

La săvârșirea infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM poate lua parte și o persoană care nu are semnele subiectului infracțiunii. De aceea, săvârșirea omorului de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne, intră sub incidența agravantei prevăzute la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM. Noțiunea de “de două sau mai multe persoane” nu este nici pe departe echivalentul noțiunilor “participație simplă” sau “participație complexă, presupunînd coautorul”.

Noțiunea “de două sau mai multe persoane”, în sensul consemnat la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM, presupune pluralitatea de făptuitori. Iar acești făptuitori trebuie să aibă calitatea de autori mijlociți (mediați) sau de autori nemijlociți (imediați) ai infracțiunii. Un singur autor al infracțiunii, alături de o persoană care numai contribuie la săvârșirea infracțiunii în calitate de organizator, instigator sau complice, nu este suficient pentru a opera circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM.

În cazul infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM, făptuitorii pot realiza simultan și integral latura obiectivă a infracțiunii de omor. Dar, la fel de posibil este ca făptuitorii să o realizeze succesiv și parțial (de exemplu, unul dintre făptuitori omoară prima victimă, iar al doilea făptuitor omoară cea de-a doua victimă; împreună, cei doi făptuitori săvârșesc omorul asupra a două persoane). Important este ca acești făptuitori să ia parte la săvârșirea, chiar și parțială, a infracțiunii de omor.

Dacă omorul săvârșit de două sau mai multe persoane presupune atragerea unui minor la activitatea criminală sau instigarea acestuia la săvârșirea omorului, atunci prevederea de la art.145 alin.(2) lit.i) CP al RM trebuie aplicată alături de prevederea de la art.208 CP al RM.

5.9. Omorul săvârșit cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice (art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM).

Cruzimea deosebită demonstrează intenția făptuitorului de a-i cauza victimei suferințe – de ordin fizic sau psihic – care sunt intense, inutile și prelungite în timp. Cruzimea este inerentă oricărui omor, deoarece în momentul omorului, victima simte dureri fizice și morale. Totuși,

omorul săvârșit cu deosebită cruzime presupune o intensitate mult mai mare a acestor dureri, întrucât făptuitorul nu se mulțumește să curme viața victimei. El îi prelungește agonia, torturînd-o, maltratînd-o, molestînd-o. Nu are importanță dacă deosebita cruzime a constituit singura cauză a decesului; este necesar ca deosebita cruzime să fi fost exercitată pînă la consumarea omorului.

Următoarele metode demonstrează manifestarea cruzimii deosebite la săvîrșirea omorului: cauzarea unor plăgi multiple (cînd există probe suficiente care dovedesc intenția de a comite omorul cu deosebită cruzime); jupuirea pielii; turnarea peste victimă a unor lichide inflamabile cărora li se dă foc; provocarea arsurilor cu ajutorul unor obiecte incandescente; arderea sau îngroparea unei persoane vii; utilizarea curentului electric; smulgerea unghiilor; scoaterea ochilor; mutilarea sau secționarea unor părți ale corpului; stropirea cu agenți chimici agresivi; asfixierea mecanică prelungită în timp; otrăvirea, urmată de suferințe prelungite; impunerea victimei să-și sape mormîntul; imitarea execuției victimei; privarea de mîncare, apă, somn, de confort termic sau fonic, de alte necesități vitale etc.

Este de menționat că, abstrasă de alte circumstanțe, atestarea uneia din metodele prezentate mai sus nu întotdeauna poate fi considerată expresie a cruzimii deosebite.

Astfel, de exemplu, adesea, cauzarea unor plăgi multiple poate fi explicată prin forța fizică slabă a făptuitorului ori prin calitățile vulnerante reduse ale mijlocului sau instrumentului de săvîrșire a infracțiunii (care nu a fost ales special de către făptuitor). De asemenea, numărul mare al plăgilor cauzate își poate găsi explicația în starea de agitație a făptuitorului, în incapacitatea lui de a evalua adecvat situația, în năzuința lui de a săvîrși mai repede infracțiunea începută, luînd în considerație eficacitatea scăzută a metodei de comitere a infracțiunii, opunerea activă de rezistență de către victimă, superioritatea fizică a victimei sau alți asemenea factori. La fel, suferințele victimei nu vor fi deosebite atunci cînd cauzarea unor plăgi multiple se realizează în toiul altercației și într-un interval de timp relativ scurt.

Despre săvîrșirea cu deosebită cruzime a infracțiunii de omor intenționat poate mărturisi nu doar metoda comiterii infracțiunii. În acest sens, unul dintre cele mai răspîndite cazuri de omor săvîrșit cu deosebită cruzime, ținînd cont de ambianța executării lui, este omorul săvîrșit în prezența persoanelor apropiate victimei.

În cazul cînd la suferințele victimei asistă alte persoane, deosebita cruzime se manifestă în raport cu victima infracțiunii, nu în raport cu persoanele care asistă la suferințele victimei. Manifestarea cruzimii deosebite față de asemenea persoane nu este cuprinsă de componența de infracțiune prevăzută la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM. De aceea, numai atunci poate fi aplicată răspunderea agravată în baza acestei prevederi normative, cînd victima suferă intens, prelungit și inutil, întrucît conștientizează că săvîrșirea infracțiunii afectează substanțial persoanele apropiate care asistă la suferințele victimei.

În afară de metoda și ambianța comiterii infracțiunii, despre săvîrșirea omorului cu deosebită cruzime pot mărturisi următoarele circumstanțe: particularitățile victimei infracțiunii (de exemplu, prezența la ea a unor fobii, a unor alergii sau a altor afecțiuni specifice); specificul motivului infracțiunii (de exemplu, motivele sadice); alte circumstanțe de natură obiectivă și subiectivă care trebuie apreciate cumulativ.

În conjunctura infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM, este necesar să se stabilească, că făptuitorul conștientiza sau, altfel spus, își dădea seama că săvîrșește infracțiunea cu deosebită cruzime. Aceasta, pe lîngă faptul că el a prevăzut că va cauza cu o deosebită cruzime moartea victimei, a dorit sau a admis, în mod conștient, survenirea acestei urmări.

Cît privește cea de-a doua ipoteză consemnată la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM, motivele sadice reprezintă imboldul generat de tendința anormală (dar în limitele responsabilității) spre cruzime, o plăcere bolnăvicioasă de a vedea pe cineva suferind sau de a pricinui suferințe. Sadismul se exprimă în faptul că plăcerea apare într-o situație în care victima se află sub stăpînirea făptuitorului, este subordonată necondiționat acestuia, fiindu-i supusă într-o asemenea măsură, încît făptuitorul consideră că îi este permis să-i cauzeze durere și s-o umilească. Dominarea asupra victimei, ca formă specifică de legătură cu aceasta, îi creează făptuitorului sentimentul de satisfacție. Contextul situației în care, în corespundere cu voința făptuitorului,

victimă suferă umilință sau durere, ceea ce confirmă controlul exercitat de făptuitor asupra victimei, îi provoacă acestuia excitație și euforie, însoțite de conștientizarea puterii nelimitate asupra victimei aflate în dependență. Omorul săvârșit din motive sadice reprezintă manifestarea extremă a sadismului. În acest caz, plăcerea și satisfacția sunt atinse pe calea lipirii victimei de viață, constituind expresia extremă de exercitare a autorității făptuitorului asupra victimei.

Delimitând motivele sadice de cruzimea deosebită, trebuie să specificăm că deosebita cruzime nu întotdeauna este generată de motive sadice. Omorul săvârșit cu deosebită cruzime poate avea la bază și: răzbunarea, gelozia, ura, interesul material, motivele huliganice etc. La individualizarea pedepsei se poate lua în considerație că nu una, dar ambele ipoteze specificate la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM caracterizează cele săvârșite de făptuitor.

5.10. Omorul săvârșit cu scopul de a ascunde o altă infracțiune sau de a înlesni săvârșirea ei (art.145 alin.(2) lit.k) CP al RM).

Omorul săvârșit cu scopul de a ascunde o altă infracțiune se caracterizează prin aceea că făptuitorul, omorînd victima, urmărește să ascundă infracțiunea săvârșită în trecut sau infracțiunea care este săvârșită concomitent cu omorul. Scopul ascunderii se poate exprima în aceea că făptuitorul urmărește să nu se afle despre însuși faptul infracțiunii, despre participarea la infracțiune a unei anumite persoane sau despre alte împrejurări relevante ce țin de infracțiunea-scop.

Omorul și infracțiunea-scop pot fi săvârșite fie la un anumit interval de timp și asupra unor victime diferite sau asupra aceleiași victime, fie cu aceeași ocazie și în același timp, asupra unor victime diferite ori asupra aceleiași victime. La calificare nu contează a cui infracțiune ascunde făptuitorul omorului: a sa ori a unei alte persoane. De asemenea, nu contează dacă făptuitorul omorului este autor sau alt participant la infracțiunea-scop.

Victimă în cazul omorului săvârșit cu scopul de a ascunde o altă infracțiune poate fi orice persoană, care, în opinia făptuitorului, cunoaște anumite informații despre infracțiunea-scop și poate face denunțul (de exemplu, victima, martorul, unul dintre participanți, etc.). Dacă însă denunțarea s-a realizat, iar făptuitorul a aflat despre aceasta, omorul săvârșit asupra persoanei care a făcut denunțul urmează a fi calificat în baza art.145 alin.(2) lit.d) CP al RM.

Omorînd victima cu scopul de a înlesni săvârșirea altei infracțiuni, făptuitorul urmărește să creeze condiții care să faciliteze comiterea infracțiunii-scop. Spre deosebire de omorul săvârșit cu scopul de a ascunde o altă infracțiune, omorul săvârșit cu scopul de a înlesni săvârșirea altei infracțiuni precede întotdeauna infracțiunea-scop. Prin săvârșirea infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.k) CP al RM în cea de-a doua ipoteză, făptuitorul tinde să ușureze săvârșirea de către el însuși sau de către alte persoane a infracțiunii-scop. Nu are importanță dacă făptuitorul va participa sau nu la acea infracțiune, nici în ce calitate va participa.

În cazul omorului săvârșit cu scopul de a înlesni săvârșirea altei infracțiuni, victimă poate fi orice persoană. Nu se ia în considerație dacă victima a putut să îndeplinească sau nu în realitate acel rol, pentru a cărui neutralizare ea a fost lipsită de viață.

Circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.k) CP al RM operează indiferent dacă omorul este consumat sau a rămas la etapa de pregătire ori de tentativă. Pentru existența circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.k CP al RM este necesară și suficientă dovada scopului urmărit, indiferent dacă acest scop a fost atins sau nu. Dacă scopurile susmenționate s-au realizat, va exista un concurs de infracțiuni între omorul prevăzut la art.145 alin.(2) lit.k) CP și infracțiunea ascunsă sau înlesnită prin săvârșirea omorului. Deoarece textul de incriminare nu face nici o limitare, rezultă că prin săvârșirea omorului poate fi înlesnită sau ascunsă orice infracțiune, indiferent de gravitatea ei.

Atunci când făptuitorul omoară victima, fiind convins că ascunde o altă infracțiune (că înlesnește săvârșirea unei alte infracțiuni), dar în realitate acea altă infracțiune nu există, atestăm tentativa la infracțiunea prevăzută la art.145 alin.(2) lit.k) CP al RM.

5.11. Omorul săvârșit din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă (art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM).

Prin motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă trebuie de înțeles motivele de sorginte extremistă, generate de atitudinea ostilă a făptuitorului față de o întreagă categorie socială, etnie, rasă sau confesiune, de care poate aparține victima infracțiunii.

Pentru aplicarea răspunderii în baza art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM nu este obligatoriu ca făptuitorul să aparțină la o grupare extremistă, să poarte însemne extremiste, să aibă ținută specifică etc., să poarte arme sau obiecte asimilate armelor avînd însemne extremiste, să lase la locul săvîrșirii infracțiunii inscripții, imagini, simboluri, foi volante cu caracter extremist, să săvîrșească infracțiunea în zilele avînd semnificație extremistă etc. Eventual, astfel de circumstanțe vor fi luate în considerație la individualizarea pedepsei pentru omorul săvîrșit din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă.

De regulă, făptuitorul alege victima datorită apartenenței acesteia la un alt grup decît cel de care aparține făptuitorul; acest aspect sugerează ideea că un membru al unui asemenea grup este interschimbabil cu alt membru. Spre deosebire de victimele altor fapte penale, victima infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM este aleasă mai degrabă după ceea ce reprezintă decît după cine este. Mesajul astfel transmis este destinat nu doar victimei directe, dar și grupului din care face parte victima. Infracțiunea prevăzută la art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM are ca scop intimidarea grupului din care face parte victima. Reprezentanților aceluși grup li se transmite mesajul că nu sunt bineveniți, că nu au dreptul să participe pe deplin la viața socială, că nu este locul lor acolo și că ar putea deveni și ei victime.

Făptuitorul poate să nu aibă nici un fel de sentimente față de persoana care a devenit victima infracțiunii, dar să aibă gânduri sau sentimente ostile față de grupul din care face parte victima. Pentru calificarea faptei în baza art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM nu are importanță dacă atitudinea, descrisă mai sus, este una durabilă, caracterizînd sistemul de valori de care se conduce făptuitorul, sau are numai un caracter situativ, fiind legată de circumstanțe concrete (presiunea grupului de care aparține făptuitorul, influența mulțimii etc.). De asemenea, nu este relevant dacă victima infracțiunii aparține de un grup minoritar sau de unul majoritar.

Nu poate fi aplicată răspunderea în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.l) CP al RM în acele cazuri cînd victima este reprezentantul altei categorii sociale, etnii, rase sau confesiuni, însă nu există suficiente temeiuri pentru a considera că, la săvîrșirea omorului, făptuitorul a fost ghidat de motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă. În astfel de cazuri, ura este una personalizată, fiind îndreptată exclusiv asupra victimei omorului, nu asupra unei întregi categorii sociale, etnii, rase sau confesiuni.

5.12. Omorul săvîrșit prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane (art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM).

Circumstanța agravantă în cauză trebuie să îndeplinească următoarele trei condiții: 1) mijloacele aplicate în scopul săvîrșirii omorului trebuie să prezinte un real pericol pentru viața sau sănătatea mai multor persoane; 2) făptuitorul trebuie să conștientizeze pericolozitatea mijloacelor aplicate; 3) făptuitorul trebuie să manifeste intenție în raport cu lipsirea de viață a victimei vizate.

Mijloacele aplicate în scopul săvîrșirii omorului trebuie să prezinte un real pericol pentru viața sau sănătatea nu doar a victimei vizate, dar și a încă cel puțin unei singure persoane. Este necesar ca la locul faptei să fi fost prezente cel puțin două persoane, una dintre care era victima vizată.

Pentru existența circumstanței agravante prevăzute de art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM nu se cere ca fapta să fi avut ca urmare omorul și a altor persoane, fiind suficient ca viața sau sănătatea acestora să fi fost pusă în pericol de mijloacele aplicate de făptuitor, în cazul în care nici victima vizată nu decedează, dar mijloacele aplicate au fost apte de a pune în pericol viața sau sănătatea altor persoane, se va reține o tentativă la infracțiunea prevăzută art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM.

În același timp, pericolul pentru viața sau sănătatea mai multor persoane nu este obligatoriu să rezulte în mod exclusiv din natura mijloacelor folosite la săvârșirea omorului, ci și din împrejurările sau circumstanțele cu care, în concret, se asociază acele mijloace, agravând pericolul. Agravanta prevăzută de art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM se va aplica și atunci când mijlocul ales nu este prin natura sa periculos pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, dar dobândește acest caracter prin modul în care este folosit de către făptuitor.

În consecință, în general, circumstanța agravantă prevăzută de art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM ar putea exista în cazuri de: accidentare intenționată a unui grup de persoane de către mijlocul de transport; tragere din arma de foc în direcția în care se află mai multe persoane sau într-un spațiu închis în care se află mai multe persoane, fiind verosimilă producerea ricoșeurilor; provocare a unei scurgeri de gaze toxice apte să afecteze mai multe persoane; provocare a exploziei, a incendiului, a inundării, a unei contaminări radioactive sau bacteriologice etc., care pot fi periculoase pentru mai multe persoane; otrăvire a produselor alimentare sau a apei care urmează a fi consumate de mai multe persoane etc.

Cerința de prezență a circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM nu va fi îndeplinită, dacă, deși mijlocul aplicat ar putea în mod obiectiv să creeze pericol pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, posibilitatea producerii unui asemenea rezultat ar fi exclusă în împrejurările concrete ale comiterii infracțiunii. De exemplu, dacă se provoacă un incendiu sau o explozie într-un loc în care este prezentă doar victima vizată (fiind exclusă prezența oricăror altor persoane), răspunderea nu poate fi agravată în baza art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM.

Condiția că făptuitorul trebuie să conștientizeze pericolozitatea mijloacelor aplicate este funcțională în cazul în care făptuitorul conștientizează pericolozitatea mijloacelor aplicate. Se exclude agravarea răspunderii pentru săvârșirea omorului prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, dacă făptuitorul, aplicând asemenea mijloace, a conștientizat lipsa pericolului real pentru viața sau sănătatea altor persoane.

Concluzia despre prezența sau lipsa pericolului real pentru viața sau sănătatea mai multor persoane rezultă din atitudinea făptuitorului față de următoarele circumstanțe factice: 1) calitățile vulnerante ale mijloacelor alese pentru săvârșirea infracțiunii; 2) poziția victimei în raport cu alte persoane; 3) mărimea și configurația teritoriului afectat, precum și alte împrejurări ce caracterizează ambianța săvârșirii infracțiunii; 4) particularitățile tragerii focului din armă sau ale realizării altor acțiuni (inacțiuni) îndreptate spre cauzarea morții victimei.

O condiție obligatorie, pe care trebuie s-o îndeplinească circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.m) CP al RM, se exprimă în aceea că făptuitorul manifestă intenție în raport cu omorul victimei vizate. Făptuitorul nu poate manifesta imprudență nici măcar în raport cu cauzarea morții altor persoane decât victima vizată.

Calificarea se face conform art.145 alin.(2) lit.g) și m) CP al RM în cazul în care, în afară de cele două sau mai multe victime decedate, vizate de către făptuitor, au mai fost alte persoane, care au rămas în viață, și care, întrucât au fost expuse unui real pericol, puteau muri sau suferi cel puțin vătămări ale sănătății.

Atunci când omorul săvârșit prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane este însoțit de distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, săvârșită prin incendiere, explozie sau o altă modalitate periculoasă, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari, se va aplica răspunderea în baza art.145 alin.(2) lit.m)) și art.197 alin.(2) lit.a) CP al RM. În acele cazuri când omorul săvârșit prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane, este însoțit de distrugerea sau deteriorarea intenționată a masivelor forestiere prin incendiere, în proporții ce depășesc 500 unități convenționale, calificarea urmează a fi făcută conform art.145 alin.(2) lit.m) și art.232 alin.(2) CP al RM.

5.13. Omorul săvârșit cu scopul de a preleva și/sau utiliza ori comercializa organele sau țesuturile victimei (art.145 alin.(2) lit.n) CP al RM).

Prin a preleva organele sau țesuturile victimei se înțelege a le recolta. Astfel, pentru calificarea faptei în baza art.145 alin.(2) lit.n) CP al RM nu contează momentul prelevării: atunci când victima era în viață sau atunci când deja decedase. Totuși, dacă prelevarea este făcută asupra victimei în viață, fără anestezie, poate exista temeiul reținerii și a circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.j) CP al RM.

Utilizarea organelor sau țesuturilor victimei presupune: realizarea unui transplant sau a unei transfuzii; consumarea în cadrul actului de canibalism; vampirism sau spermofagie; colecționarea; folosirea în cadrul unor ritualuri ezoterice sau pseudo-religioase, al unor perversiuni sexuale, experimente, cercetări științifice, la clonare, la crearea de instalații sculpturale, la prepararea unor seruri, remedii naturiste sau produse cosmetice, la hrănirea animalelor, la confecționarea de obiecte artizanale, etc.

Comercializarea organelor sau țesuturilor victime presupune vânzarea acestora, inclusiv peste hotarele țării.

Circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.n) CP al RM operează indiferent dacă omorul este consumat sau a rămas la etapa de pregătire ori de tentativă. Pentru existența circumstanței agravante prevăzute la art.145 alin.(2) lit.n) CP al RM nu se cere realizarea scopului menționat. Este necesară și suficientă dovada scopului urmărit.

Subiect al omorului săvârșit cu scopul de a preleva și/sau utiliza ori comercializa organele sau țesuturile victimei poate fi orice persoană, inclusiv un lucrător medical.

5.14. Omorul săvârșit de către o persoană care anterior a săvârșit un omor intenționat prevăzut la alin.(1) (art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM).

Circumstanța agravantă specificată la art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM este funcțională atunci când sunt întrunite următoarele trei condiții: 1) omorul este săvârșit de o persoană care a comis anterior o infracțiune prevăzută la art.145 alin.(1) CP al RM; 2) făptuitorul nu a fost condamnat anterior pentru nici una din faptele de omor care se repetă; 3) nu a expirat termenul de prescripție de tragere la răspundere penală, stabilit la art.60 CP al RM.

Circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM este aplicabilă numai în cazul în care se succed două sau mai multe fapte, care sunt prevăzute de alin.(1) al art.145 CP. Din contra, nu se aplică răspunderea în baza art.145 alin.(2) lit.o) CP în cazurile următoare: 1) toate faptele, care se succed, sunt prevăzute doar de art.145 alin.(2) CP; 2) faptele, care se succed, sunt prevăzute de diferite alineate ale art.145 CP al RM.

De asemenea, nu este aplicabilă prevederea de la art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM în situația în care, după infracțiunea specificată la art.145 alin.(1) CP al RM, este săvârșit: 1) omorul care a fost întrerupt la o altă etapă a activității infracționale (de exemplu, când omorul consumat a fost urmat de tentativa de omor sau de pregătirea de omor, ori viceversa); 2) omorul în care făptuitorul a avut un alt rol juridic (de exemplu, în primul caz a fost autor, iar în cel de-al doilea – organizator, instigator sau complice, sau invers).

În toate situațiile consemnate mai sus, când circumstanța agravantă prevăzută la art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM nu este funcțională, se aplică regulile concursului de infracțiuni. Aceasta este necesar pentru a se lua în considerație la calificare gradul de pericol social al fiecăreia din faptele săvârșite, fără a se admite subevaluarea sau supraevaluarea acestuia. Nu se permite a face concomitent calificarea conform regulilor concursului de infracțiuni și conform regulilor repetării infracțiunii.

Fapta nu poate fi calificată conform art.145 alin.(2) lit.o) CP al RM, dacă: 1) unul sau ambele omoruri, formînd repetarea, sunt prevăzute la art.146-148 CP al RM; 2) este vorba de o atingere reiterată adusă vieții aceleiași victime în scopul de a o lipsi de viață, cuprinsă de intenția unică; 3) este comisă lipsirea simultană de viață a două sau a mai multor persoane; 4) este comisă lipsirea nesimultană de viață a două sau a mai multor persoane, cuprinsă de intenția unică.

5.15. Omorul săvârșit la comandă (art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM).

Caracteristic omorului săvârșit la comandă este că întotdeauna la comiterea acestuia iau parte cel puțin două persoane: 1) persoana care comandă omorul, îndeplinind, după caz, rolul de organizator sau de instigator al infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM; 2) persoana care execută comanda de omor, îndeplinind rolul de autor al infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM. Nu este exclusă pluralitatea unor astfel de persoane: mai multe persoane care comandă omorul și/sau mai multe persoane care execută comanda de omor.

De asemenea, este posibilă prezența unor intermediari între persoana care comandă omorul și persoana care execută comanda de omor. Contribuția acestor persoane (care se exprimă în căutarea/racolare a persoanei care execută comanda de omor, în transmiterea informației necesare despre victimă, a armei, a remunerației etc. către persoana care execută comanda de omor etc.) trebuie privită drept complicitate la infracțiunea prevăzută de art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM (în situația când intermediarul acționează la inițiativa autorului infracțiunii) sau drept complicitate la organizarea sau la instigarea infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.p) CP al RM (în situația când intermediarul acționează la inițiativa organizatorului sau instigatorului infracțiunii).

Dacă persoana care execută comanda de omor nu este pasibilă de răspundere penală, atunci cel care i-a dat comanda, avînd rolul de organizator sau de instigator, va fi considerat autor al infracțiunii.

Dacă celui care comandă omorul nu i-a reușit să-l determine pe potențialul autor să execute comanda ori cînd ultimul exercită atribuțiile investigatorului sub acoperire, fapta primului trebuie calificată ca pregătire pentru organizarea sau instigarea omorului la comandă. Aceeași soluție de calificare se impune în ipoteza renunțării de bunăvoie a autorului la săvîrșirea omorului la comandă.

În cazul în care autorul are de la bun început intenția de a nu-și îndeplini angajamentul față de organizator sau instigator, dar numai să dobîndească – prin înșelăciune sau abuz de încredere – remunerația pentru executarea comenzii, cele săvîrșite urmează a fi calificate ca escrocherie, în baza art.190 CP al RM.

6. Omorul săvîrșit în stare de afect (art.146 CP al RM).

Victima infracțiunii prevăzute la art.146 CP al RM nu este o persoană oarecare, dar numai persoana care provoacă starea de afect a făptuitorului prin actele sale de violență, insultele sale grave ori alte acte ilegale sau imorale ale sale. De aceea, în ipoteza erorii privind această calitate specială a victimei, atunci cînd făptuitorul consideră eronat că lipsește de viață persoana care i-a provocat starea de afect prin actele sale de violență, insultele sale grave ori alte acte ilegale sau imorale ale sale, răspunderea se va aplica în baza art.27 și art.146 CP al RM, adică ca tentativă la omorul săvîrșit în stare de afect.

În cazul pluralității de victime, care împreună au provocat apariția stării de afect, calificarea se face conform art.146 CP al RM o singură dată, dacă lipsirea de viață a tuturor victimelor este cuprinsă de intenția unică a făptuitorului.

Este posibil ca starea de afect să fie provocată de actele comune a două persoane, iar făptuitorul, care se află în stare de afect, să-și îndrepte intenția nemijlocit spre lipsirea de viață a celor două persoane. În astfel de cazuri, dacă din cauze independente de voința făptuitorului nu decedează nici una din acele persoane, respectînd regula de la art.117 lit.a) CP al RM, cele săvîrșite urmează a fi calificate conform art.27 și art.146 CP al RM, ca tentativă la omorul săvîrșit în stare de afect. Aceeași soluție de calificare se impune în cazul în care făptuitorul, care se află în stare de afect, își îndreaptă intenția nemijlocit spre lipsirea de viață a celor două persoane care în comun i-au provocat afectul, însă, din cauze independente de voința făptuitorului, se produce decesul unei singure persoane din cele două.

În sensul art.146 CP al RM, cauze ale apariției stării de afect sunt: a) actele de violență; b) insultele grave; c) alte acte ilegale; d) alte acte imorale. Această listă are un caracter exhaustiv. Nici o altă cauză (de exemplu, situația psihologică traumatizantă de durată) nu poate fi privită drept cauză a apariției stării de afect în contextul infracțiunii prevăzute la art.146 CP al RM.

În contextul infracțiunii prevăzute la art.146 CP al RM, prin *stare de afect* se înțelege starea psihică ce se caracterizează printr-o emoție intensă, de scurtă durată (de la câteva secunde până la câteva minute), legată de activitatea instinctivă și de reflexele necondiționate. Este o stare care nu depășește limitele normalității, fiind însoțită de modificări spontane (dar nu și psihotice) ale activității psihice, în mod special observându-se îngustarea conștiinței. Pentru constatarea s-a aflat sau nu persoana în stare de afect, organul de urmărire penală ori instanța de judecată, după caz, poate să dispună efectuarea expertizei psihologice.

Omorul se consideră săvârșit în stare de afect numai dacă atât starea de afect, cât și intenția de a săvârși omorul au survenit în mod subit. Termenul *subit* înseamnă: 1) care se petrece într-un timp foarte scurt și 2) pe neașteptate.

Expresia “survenită în mod subit”, utilizată în dispoziția art.146 CP al RM, presupune că nu este obligatoriu să lipsească sau să fie foarte mică distanța în timp între cauza de apariție a stării de afect și omorul săvârșit în stare de afect. Uneori, această distanță în timp poate fi mai mare. Or, starea de afect poate surveni nu doar în urma percepției nemijlocite a actelor ilegale sau imorale ale victimei. Ea poate surveni și în urma reflectării asupra unor factori derivați vizînd aceste acte ale victimei, reflectare care se prezintă în una din formele următoare: a) depunerea în memorie a amintirilor legate de actele ilegale sau imorale ale victimei; b) conștientizarea tardivă a rezultatelor actelor ilegale sau imorale ale victimei; c) aflarea tardivă a informației despre actele ilegale sau imorale ale victimei.

Este esențial ca intenția de a lipsi de viață victima să apară în mod subit în starea de afect, provocată de actele ilegale sau imorale ale victimei. Dacă intenția de a lipsi de viață victima, survenită în mod subit în starea de afect, a fost realizată nu imediat, dar după scurgerea unui anumit interval de timp, după ce starea de afect se consumase, nu vom mai fi în prezența omorului săvârșit în stare de afect.

Nu se exclude posibilitatea tentativei la omorul săvârșit în stare de afect. Cînd caracterul acțiunii sau inacțiunii făptuitorului mărturisește despre intenția directă de omor în stare de afect, dar moartea victimei nu s-a produs din circumstanțe independente de voința făptuitorului, asemenea acțiuni urmează a fi calificate în baza art.27 și art.146 CP al RM.

Dacă în fapta persoanei, cu vîrsta cuprinsă între 14 și 16 ani, sunt prezente atât semnele omorului săvârșit în stare de afect, cât și semnele infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) CP al RM, ținînd cont de prevederile art.117 lit.a) CP al RM, nu vor exista temeiuri pentru a o trage la răspundere penală.

În unele cazuri, omorul săvârșit în stare de afect poate presupune prezența unor circumstanțe agravante prevăzute la art.145 alin.(2) CP al RM. Și în asemenea cazuri, în acord cu regula de calificare prevăzută de art.117 lit.a) CP al RM, răspunderea se va aplica numai conform art.146 CP al RM.

7. Pruncuciderea (art.147 CP al RM).

Victima infracțiunii de pruncucidere poate fi numai un copil nou-născut. Nu poate fi aplicată răspunderea în baza art.147 CP al RM, dacă este săvârșit omorul unui copil căruia îi lipsește calitatea de nou-născut.

Dacă mama comite lipsirea de viață a propriului copil, care nu are calitate de nou-născut, fapta urmează a fi calificată, în baza art.201¹ alin.(4), în cazul în care persistă intenția de omor – în temeiul art.145 alin.(2) lit.e), e¹) [CP al RM](#).

Pluralitatea de victime (gemeni, tripleți, cvadrupleți etc.) nu influențează asupra calificării pruncuciderii, dar trebuie luată în calcul la individualizarea pedepsei. Potrivit prevederilor art.117 lit.a) CP al RM, în cazul pluralității de victime, calificarea se face conform art.147 CP al RM o singură dată, dacă omorul a tuturor victimelor este cuprinsă de intenția unică a făptuitorului.

În cazul omorului a unui copil străin (cu precizarea că, la momentul săvârșirii faptei, făptuitoarea conștientizează că victima este un copil străin), răspunderea trebuie aplicată în baza art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. În același timp, dacă făptuitoarea va omorî un copil străin, pe

care ea l-a perceput eronat în calitate de copil propriu, fapta trebuie calificată potrivit art.27 și 147 CP al RM.

Este posibil ca făptuitoarea să-și îndrepte intenția nemijlocit spre omorul a două victime. Dacă din cauze independente de voința făptuitoarei nu decedează nici una din acele victime, respectînd regula de la art.117 lit.a) CP al RM, cele săvîrșite urmează a fi calificate conform art.27 și art.147 CP al RM, ca tentativă de pruncucidere. Aceeași soluție de calificare se impune în cazul în care făptuitoarea își îndreaptă intenția nemijlocit spre lipsirea de viață a două victime, dar, din cauze independente de voința ei, se produce decesul unei singure victime din cele două.

Timpul săvîrșirii infracțiunii este un element al calificării care trebuie stabilit în mod obligatoriu. Acest element este caracterizat în textul legii prin cuvintele “în timpul nașterii sau imediat după naștere”.

Semnul obligatoriu al laturii subiective a pruncuciderii este starea emoțională specială în care se află făptuitoarea, și anume – starea de tulburare fizică sau psihică, cu diminuarea discernămîntului, cauzată de naștere. În lipsa acestei stări emoționale specifice, omorul copilului nou-născut de către mama acestuia, chiar dacă este săvîrșit în timpul nașterii sau imediat după naștere, urmează a fi calificat în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Subiectul infracțiunii de pruncucidere este un subiect special: mama biologică a victimei.

Dacă omorul copilului nou-născut este săvîrșit împreună cu alte persoane, atunci: a) mama acestuia va răspunde în calitate de autor al infracțiunii prevăzute la art.147 CP al RM; b) celelalte persoane vor răspunde ca autori ai infracțiunii prevăzute la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM, dacă nu mai sunt prezente și alte circumstanțe agravante.

Este necesară delimitarea infracțiunii de pruncucidere de infracțiunea de lăsare în primejdie (art.163 CP al RM). Criteriul de delimitare este următorul: în cazul lăsării în primejdie, făptuitoarea dorește ca cineva să-i poarte de grijă copilului ei nou-născut; în situația pruncuciderii, ea dorește sau admite moartea victimei. Orientarea intenției este apreciată în funcție de timpul și locul abandonării nou-născutului, de starea ei fizică la momentul abandonării lui, de probabilitatea salvării lui, de faptul cît de repede după abandonare copilul va putea fi descoperit etc. De exemplu, lăsarea nou-născutului în pădure sau în cîmp, departe de locurile animate și căile de circulație, vorbește clar despre prezența intenției de pruncucidere. În contrast, lăsarea nou-născutului într-un cărucior, în timpul verii, la ușa maternității, mărturisește cel mai probabil despre intenția de a comite fapta de lăsare în primejdie.

[Pct.7 modificat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

8. Lipsirea de viață la dorința persoanei (eutanasia) (art.148 CP al RM).

Victima infracțiunii prevăzute la art.148 CP al RM este persoana care suferă de o maladie incurabilă sau ale cărei suferințe fizice au un caracter insuportabil, și care și-a exprimat dorința de a fi lipsită de viață. Victimă poate fi și o persoană minoră. În acest caz, dorința victimei de a fi lipsită de viață trebuie exprimată de o rudă adultă a acesteia. În acord cu art.134 CP al RM, rude ale victimei minore a infracțiunii de eutanasia trebuie considerate toate persoanele care au cu acea victimă o legătura bazată pe descendența unei persoane dintr-o altă persoană sau pe faptul că mai multe persoane au un ascendent comun.

Nu reprezintă eutanasia sinuciderea asistată de un lucrător medical, atunci cînd lucrătorul medical ajută persoana, care suferă de o maladie incurabilă sau ale cărei suferințe fizice au un caracter insuportabil, să se sinucidă. Această faptă, constituind înlesnirea sinuciderii, nu este sancționată în conformitate cu legea penală a Republicii Moldova.

În contextul infracțiunii prevăzute la art.148 CP al RM, lipsirea ilegală de viață a victimei poate avea la bază numai două cauze, avînd un caracter alternativ: 1) victima suferă de o boală incurabilă; 2) suferințele fizice ale victimei au un caracter insuportabil.

Doar o comisie de medici-experti poate stabili dacă suferințele fizice ale victimei aveau sau nu un caracter insuportabil.

Pentru a fi posibilă atenuarea răspunderii penale pentru eutanasia, mai este necesar ca, în prealabil, victima să-și fi manifestat dorința. Dorința trebuie exprimată de o persoană în

deplinătatea facultăților sale mintale și care deci își dă seama de ceea ce cere. Dorința unui minor de a fi lipsit de viață este irelevantă; doar rudele, care au atins la momentul săvârșirii infracțiunii vârsta de 18 ani, pot încuviința lipsirea de viață a unui minor. Contribuția acestor rude, exprimată în încuviințarea lipirii de viață a victimei minore, trebuie considerată complicitate la infracțiunea de eutanasiere.

Lipsirea de viață a unui minor, în legătură cu o maladie incurabilă sau cu caracterul insuportabil al suferințelor fizice, dacă nu a existat dorința rudelor adulte ale acestuia, se va califica în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Un reprezentant legal sau oricare altă persoană, care nu este rudă a victimei minore, nu poate încuviința lipsirea de viață a unui minor în contextul infracțiunii prevăzute la art.148 CP al RM. Lipsirea de viață a unui minor, încuviințată de o astfel de persoană, urmează a fi calificată conform art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Totodată, contribuția reprezentantului legal sau a oricărei alte persoane care nu este rudă a victimei minore, exprimată în încuviințarea lipirii de viață a victimei minore, trebuie considerată complicitate la infracțiunea prevăzută la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Aceleași soluții de calificare se impun în situația în care se realizează așa-numita “eutanasiere non-voluntară”. Se are în vedere lipsirea de viață a unei persoane iresponsabile, în legătură cu o maladie incurabilă sau cu caracterul insuportabil al suferințelor fizice, dacă a existat dorința victimei (dorință care nu poate produce nici un fel de efecte, deoarece este exprimată de o persoană care nu este în deplinătatea facultăților sale mintale și care deci nu își dă seama de ceea ce cere).

Lipsirea de viață a unei persoane iresponsabile, chiar încuviințată de rudă, reprezentantul legal sau de oricare altă persoană, urmează a fi calificată conform art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM. Totodată, contribuția rudei, a reprezentantului legal sau a oricărei alte persoane, exprimată în încuviințarea lipirii de viață a victimei, trebuie considerată complicitate la infracțiunea prevăzută la art.145 alin.(2) lit.e) CP al RM.

Pentru a fi în prezența infracțiunii de eutanasiere, urmează ca dorința victimei să întrunească următoarele condiții: 1) să fie exprimată înainte de comiterea infracțiunii de eutanasiere; 2) să fie adresată subiectului infracțiunii; 3) să fie insistentă; se are în vedere accentuarea caracterului serios și decisiv al unei asemenea hotărâri; 4) să fie clară; 5) să fie fermă și persistentă; 6) să fie liber exprimată.

Subiectul infracțiunii prevăzute la art.148 CP al RM poate fi un medic sau un asistent social, dar și oricare altă persoană.

9. Pentru a deosebi omorul intenționat de lipsirea de viață din imprudență (art.149 CP al RM) urmează să se atragă atenția asupra faptului că omorul dă expresie unei conduite violente, reprezentând o formă de manifestare a făptuitorului care a luat hotărârea de a suprima viața unei persoane și se folosește de mijloacele apte să realizeze acest scop, pe când în cazul lipirii de viață din imprudență nu avem un act de violență, ci o conduită greșită a făptuitorului într-o situație periculoasă, susceptibilă să producă, în anumite împrejurări, consecințe sub formă de moarte cerebrală a victimei.

Spre deosebire de infracțiunea de omor intenționat, lipsirea de viață din imprudență se comite în mod frecvent prin inacțiune, atunci când făptuitorul omite să facă ceea ce este obligat potrivit legii, altor reglementări sau împrejurărilor, pentru a nu cauza moartea unei persoane (încălcând conduita prescrisă de legea penală de a nu lipsi de viață).

În unele cazuri, lipsirea de viață din imprudență se consideră, în mod neîntemeiat, ca fiind intenționată, spre exemplu: de la o izbitură, victima cade, se lovește cu capul de un corp contondent și moare sau cazul în care moartea victimei survine de la loviturile aplicate de făptuitor. În astfel de cazuri, conștientizarea de către făptuitor a laturii faptice a acțiunilor (inacțiunilor) sale este apreciată în mod eronat ca probă a previziunii că va surveni moartea victimei.

Pentru a verifica temeinicia afirmațiilor făptuitorului că a lipsit de viață persoana, din neglijență, că a acționat fără intenție, aceste afirmații trebuie confruntate cu datele ce

caracterizează: acțiunea (inacțiunea) în momentul infracțiunii; ambianța în care a fost săvârșită infracțiunea; relațiile făptuitorului cu victima; conduita făptuitorului după lipsirea victimei de viață etc.

10. Structural, infracțiunea de vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, care a provocat decesul victimei (art.151 alin.(4) CP al RM), cuprinde vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății (urmările prejudiciabile primare), care, la rândul său, a implicat producerea unor urmări prejudiciabile și mai grave – decesul victimei (urmările prejudiciabile secundare) sau conform art.19 CP al RM este o infracțiune cu două forme de vinovăție.

În cazul dat, decesul victimei trebuie să se găsească într-o legătură de cauzalitate directă cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății. Mai mult, această legătură de cauzalitate trebuie să fie cuprinsă de vinovăția făptuitorului.

În planul laturii subiective, fapta prevăzută la art.151 alin.(4) CP al RM se caracterizează prin intenție față de urmările prejudiciabile primare și prin imprudență față de urmările prejudiciabile secundare.

Dacă făptuitorul manifestă intenție față de decesul victimei, se aplică nu art.151 alin.(4) CP al RM, dar art.145 CP al RM. La delimitarea infracțiunii de omorul intenționat potrivit art.151 alin.(4) CP al RM, trebuie luate în calcul toate circumstanțele cazului (caracterul mijloacelor aplicate, localizarea plăgilor, numărul loviturilor aplicate etc.); nu poate fi luată ca criteriu de delimitare durata perioadei de la cauzarea plăgii pînă la momentul decesului victimei. Or, decesul care s-a produs imediat după cauzarea plăgii, fără a fi luate în considerație celelalte circumstanțe, obiective și subiective, nu este o condiție suficientă pentru a exclude orice incertitudine în ce privește prezența la făptuitor a intenției de a omorî victima.

11. Articolul 201¹ alin.(4) [CP](#) incriminează violența în familie, care a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, soldată cu decesul victimei, pentru care sunt aplicabile recomandările expuse în pct.10 al prezentei Hotărâri, ce se referă la componența de infracțiune, prevăzută de art.151 alin.(4) [CP al RM](#).

[Pct.11 în redacția [Hotărîrii Plenului CSJ a RM nr.41 din 18.12.2017](#)]

12. Stabilind pedeapsa pentru infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM), instanțele judecătorești urmează să ia în considerație toate circumstanțele în care aceste infracțiuni au fost săvârșite: tipul intenției, motivul și scopul, modul, condițiile și etapa de săvârșire a infracțiunii, gravitatea urmărilor, persoana vinovatului și circumstanțele cauzei care atenuează sau agravează răspunderea. De asemenea, vor fi examinate datele referitoare la persoana victimei, relațiile ei cu făptuitorul, precum și comportamentul ei în timpul comiterii infracțiunii.

Se atenționează instanțele judecătorești asupra faptului că omorul intenționat săvârșit, profitînd de starea excepțională, cu folosirea condițiilor de calamități naturale (cutremur de pămînt, inundație, incendii, epidemii etc.) va fi examinat ca fiind săvârșit cu circumstanțe agravante care se iau în considerație la stabilirea pedepsei – art.77 alin.(1) lit.m) CP al RM.

13. În fiecare cauză cu privire la infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM) instanțele judecătorești urmează să îndeplinească cerințele art.218 al Codului de procedură penală cu privire la reacționarea eficientă la faptele de încălcare a legalității și a drepturilor omului, și la stabilirea condițiilor care au contribuit la săvârșirea infracțiunii, și, dacă există temeiuri, să reacționeze la ele prin încheieri interlocutorii.

14. Instanțele judecătorești de apel și recurs urmează să îmbunătățească activitatea de judecare a dosarelor cu privire la infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM), să scoată în evidență și să lichideze la timp greșelile și încălcările comise de instanțe inferioare.

15. Examinînd cauzele de învinuire în baza art.145 alin.(2) CP al RM, instanța de judecată urmează să țină cont de prevederile art.30 alin.(3) Codul de procedură penală și art.71 alin.(3) CP al RM, care se referă la compunerea instanței și la faptul că detențiunea pe viață nu poate fi aplicată femeilor și minorilor.

16. Se abrogă [hotărîrea Plenului Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova nr.9 din 15 noiembrie 1993 “Cu privire la practica judiciară în cauzele despre omorul premeditat”](#), cu modificările introduse prin Hotărîrile Plenului nr.20 din 10.06.1998 și nr.38 din 20.12.1999.

**PREȘEDINTELE CURȚII
SUPREME DE JUSTIȚIE**

Mihai POALELUNGI

**Chișinău, 24.12.2012.
Nr.11.**